

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
MEDICINOS PAGRINDŲ KATEDRA

Taikomosios kūno kultūros magistrantūros studijų programa

Solveiga Lizdenienė

**NEĮGALIŲJŲ INTEGRACIJA Į SKAUTIŠKĄ VEIKLĄ
TAIKOMOSIOS KŪNO KULTŪROS ASPEKTU**

Magistro darbas

Magistro darbo vadovas-

doc. dr. J. V. Vaitkevičius

2008

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta teorinė skautų ideologijos, principų, istorinės apžvalgos analizė. Supažindinama su Lietuvos Skautijos Įstatais, aprašomi Lietuvos Skautijos metodai edukologiniu aspektu. Apžvelgiama specialiojo ugdymo kilmės ir raidos istorija, supažindinama su pagrindiniais įstatymais ir teisės aktais, susijusiais su neįgaliųjų integracija į visuomenę.

Iškelta hipotezė: tikėtina, jog proto negalę turintys vaikai, integruoti į skautų vienetą, sugebės įsisavinti jiems parengtą ir adaptuotą kandidatams į skautus programą, paremtą taikomąja kūno kultūra, jų žinios, mokėjimai, įgūdžiai žymiai pagerės eksperimento pabaigoje.

Apklausoje raštu (anketavimo), apklausoje žodžiu (interviu) ir stebėjimo metu gautų duomenų analizės, statistinės analizės metodu ir medicininių dokumentų analizės metodu atliktas *femenologinis kokybinis tyrimas*. Atlikta *statistinė analizė*, siekiant išsiaiškinti tiriamųjų skautiškų praktinių veiklų žinių, mokėjimų ir įgūdžių kaitos statistinio vidurkio lygybę. Atliktas visuomenės (LS skautų vadovų, skautų tėvų/globėjų ir skautų (įvairaus amžiaus grupių)) požiūrio į neįgaliųjų integracijos į skautišką veiklą tyrimas.

Tyrimo dalyvavo 7 10-15 metų proto negalę turintys paaugliai, gyvenantys Šiaulių vaikų globos namuose „Šaltinis“ Iš jų-3 berniukai ir 4 mergaitės. 4 mokosi J.Laužiko mokykloje, 2-Ringuvos specialiojoje mokykloje, 2-Šiaulių Logopedinėje mokykloje.

Taip pat dalyvavo :

- 1) 84 Lietuvos Skautijos skautų vadovai;
- 2) 44 Šiaulių apskrities skautų tėvai/globėjai;
- 3) 80 Šiaulių apskrities (Šiaulių krašto) skautų .

Tyrimas vyko 2007-2008 mokslo metais .

Tyrimo vadovavomės šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

1. Skautybės metodai, paremti praktine veikla, susijusia su taikomąja kūno kultūra, padeda įgalinti proto negalį turinčius asmenis į skautišką veiklą.

2. Skautiška veikla padeda visapusiškai ugdyti neįgalų asmenį.

Svarbiausios visuomenės požiūrio į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą išvados:

1.LS skautų vadovai yra kompetentingi savo vadovaujamose draugovėse ugdyti specialiųjų poreikių asmenį .4 % skautų vadovų įvairiose Lietuvos draugovėse ugdo specialiųjų poreikių asmenis.

2. Šiaulių krašto (Lietuvos Skautijos vienetas, atitinkantis Šiaulių apskritį) skautų tėvų/globėjų požiūris į neįgalius skautus ir kandidatus į skautus labai tolerantiškas. Tik 11 % apklaustųjų nenorėtų, jog į jų vaikų skautų draugovę būtų integruojami specialiuųjų poreikių asmenys.

3. Šiaulių krašte 23 % skautų draugovių yra ugdomi neįgalūs skautai arba kandidatai į skautus. Didžiausią procentą (23 %) sudaro šiose draugovėse ugdomi (besiuugdantys) vaikai su specifiniais pažinimo sutrikimais ir neišlavėjusiais pažinimo procesais, vaikų su emocijų ir elgesio ir socialinės raidos sutrikimais yra 20 %; su kompleksiniais sutrikimais-18 % ;su regos sutrikimais-16 %; su intelekto sutrikimais-14 % . Šiaulių krašto skautų draugovėse nėra ugdomi vaikai su klausos sutrikimais, judesio ir padėties sutrikimais, lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais.

Svarbiausios praktinių skautiškų veiklų, žinių, mokėjimų ir įgūdžių kaitos tyrimo išvados:

1. Kuo didesnę įvairių praktinių žinių, mokėjimų ir įgūdžių potencialą turi tiriamasis, tuo jis greičiau įsisavina neįgaliesiems adaptuotą kandidatams į skautus programą.

2. Įvairių skautiškų veiklų, kurių pagrindinis faktorius yra taikomoji kūno kultūra, statistinis vertinimas prieš ir po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi vertinant 1-osios veiklos rūšies tiriamųjų žinias, mokėjimus ir įgūdžius(atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytikslis griovio gylio, namo, medžio aukščio žinojimas (m.), kūno dalių apimčių žinojimas (cm.)) ir 5-osios veiklos rūšies tiriamųjų žinias , mokėjimus ir įgūdžius (įvairių mazgų audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vąšeliu).

Hipotezė: tikėtina, jog proto negalę turintys vaikai , integruoti į skautų vieneta , sugebės įsisavinti jiems parengtą ir adaptuotą kandidatams į skautus programą ,paremtą taikomąja kūno kultūra , jų žinios, mokėjimai, įgūdžiai žymiai pagerės eksperimento pabaigoje, pasitvirtino.

Tyrimo pagrindinės sąvokos: specialusis poreikis, neįgalusis, sutrikusio intelekto asmuo, specialiuųjų poreikių vaikai, integracija, inkluzija, skautas.

Turinys

Magistro darbo santrauka

Įvadas.....6

1 skyrius. SKAUTŲ ISTORIJA, IDEOLOGIJA, PRINCIPAI, METODAI, TEORINĖ APŽVALGA

- 1.1. Skautų organizacijos įkūrimo ištakos. Skautų organizacijos
    įkūrėjas.....11
- 1.2. Skautų organizacijos ideologija, struktūra, principai 12
- 1.3. Skautų organizacijos įkūrimo Lietuvoje pradininkai, tikslai,
    uždaviniai.....14
- 1.4. Skautavimo metodas.....16
  - 1.4.1. Skautiški vienetai. Jų įtaka asmenybės savęs vertinimui.....16
  - 1.4.2. Skautų sueigos. Uniformos, kaklaraiščiai.....21
  - 1.4.3. Praktinė skautų veikla. Įsipareigojimai.....24
- 1.5. Programos, projektai, susiję su neįgaliųjų integracija į skautišką
    veiklą.....31

2 skyrius. NEĮGALIŲJŲ INTEGRACIJA Į VISUOMENĘ.

- 2.1. Specialiojo ugdymo kilmė ir raida.....33
- 2.2. Vaiko teisių konvencija, Salamankos deklaracija. Kiti teisės aktai.....34
- 2.3. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema.....39
- 2.4. Protinio atsilikimo samprata.....41
  - 2.4.1. Protinio atsilikimo apibrėžimas, klasifikacija, priežastys....41
  - 2.4.2. Protiškai atsilikusių asmenų ypatumai.....43
- 2.5. Taikomoji proto negalę turinčių asmenų fizinė veikla.....45
- 2.6. Neįgalių asmenų integracijos, segregacijos bruožai.....49

3 skyrius. PROTO NEGALE TURINČIŲ VAIKŲ INTEGRACIJA Į SKAUTIŠKĄ VEIKLĄ TAIKOMOSIOS KŪNO KULTŪROS ASPEKTU.

- 3.1. Tyrimo metodai ir organizavimas.....50
  - 3.1.1. Skautų programos konstravimas ir adaptavimas proto
    negalę turintiems vaikams.....51
  - 3.1.2. Skautiškų veiklų stebėjimo ir įvertinimo instrumentų
    konstravimas.....57
- 3.2. Tyrimo imties charakteristika.....60

3.3. Visuomenės požiūrio į neįgaliųjų integracijos į skautišką veiklą tyrimas	
3.3.1. Lietuvos Skautijos skautų vadovų požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.....	62
3.3.2. Skautų tėvų/globėjų požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.....	68
3.3.3. Skautų (įvairių amžiaus grupių) požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.....	74
3.4. Skautiškų veiklų įtaka ir mokėjimų bei įgūdžių įvertinimas proto negalę turintiems vaikams, ugdomiems/besiugdantiems pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą.....	80
3.5. Tyrimo rezultatų apdorojimo metodologija.....	88
Išvados ir rekomendacijos.....	92
Literatūra.....	94
Summary.....	98
Priedai.....	100

Ivadas

Skautų judėjimas yra nepolitinis jaunų žmonių ugdymo judėjimas, atviras visiems, nepriklausomai nuo kilmės, rasės, lyties ar religijos, atitinkantis įkūrėjo lordo Roberto Baden Powel'io nustatytą tikslą, principus, metodus.

Sautybės misija-prisidėti prie žmonių ugdymo per vertybių sistemą, paremtą įžodžiu ir priesakais, padėti kurti geresnį pasaulį, kuriame žmonės yra pilnaverčiai ir vaidina konstruktyvų vaidmenį visuomenėje.

Tikslas-ugdyti jaunus žmones, siekiant jų, kaip individų, atsakingų piliečių ir nacionalinės bendruomenės narių, pilno fizinio, intelektualinio, socialinio potencialo išraiškos.(LS įstatai, 2002)

Lietuvos Skautija savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vaiko teisių konvencija, Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais.

Reformuojant švietimo sistemą Lietuvoje, buvo pažvelgta į pasaulyje vis didėjantį dėmesį neįgalių žmonių reabilitacijai ir profilaktikai, stengiantis suvienodinti jų galimybes visuomenėje (Prasauskienė, 2003).Lanksti švietimo sistema sudaro sąlygas specialiųjų poreikių asmenims integruotis į visuomenę. Nors ši sistema veikia, tačiau dar daug reikia dėti pastangų, kad bent dalis neįgalių vaikų sėkmingai integruotųsi į įvairias ugdomasias veiklos sritis.

Nėra ir negali būti vienos integravimo formos. Visada reikia atsižvelgti į vaiko ypatingus poreikius, gebėjimus, ieškoti būdų paaiškinti vaiko negalę ir nustatyti tinkamiausią integravimo variantą. Specialiųjų poreikių vaikai nori būti pripažinti ir įvertinti kaip ir visi sveiki vaikai, įsijungti į tą pačią veiklą ir nesijausti atstumtais. Todėl jiems turi būti sudarytos ypač geros sąlygos augti, mokytis, tobulėti, kad galėtų integruotis į normalų kolektyvą. (Žičkuvienė, 2003).

Mūsų šalies visuomenė dar ir dabar specialiųjų poreikių asmenis vertina ne visada palankiai, geriausiu atveju, reiškia užuojautą. Taip yra dėl to, kad neįgalių vaikų ugdymo sistema daugelį metų buvo segreguota. Visuomenė ir patys vaikai neturėjo galimybių pažinti ir vertinti vieni kitus.(Žičkuvienė, 2003) Lygias galimybes neįgaliesiems dalyvauti kultūros, sporto ir kitose visuomenės gyvenimo srityse užtikrina Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 5 str. (2004 gegužės 11 d. nr IX-2228).

Lietuvoje atkūrus Nepriklausomybę, visuomenėje ir tarp specialistų ėmė plisti modernios socialinės integracijos, normalizacijos idėjos. Anksčiau neįgaliųjų socialinės dezadaptacijos priežastimi buvo laikomas vienoks ar kitoks individo sutrikimas, o socialinės integracijos prielaida buvo korekcinis gydymas ar ugdymas. Naujoji ideologija teigia, kad

pagrindinė diskriminacijos priežastis-tai neigiamas visuomenės narių požiūris ir elgesys, o socialinę integraciją lemia socialinės aplinkos gebėjimas toleruoti neįgaliuosius.(Ruškus, 2002)

Neįgaliųjų socialinė atskirtis, priklausomai nuo laikmečio, labai kito, Antikos laikais neįgalieji būdavo tiesiog naikinami (kūno negalės atveju), arba paliekami vergijai (proto negalės atveju). Viduramžių laikais jiems buvo skirtas skurdžių, elgetų ar net raganių vaidmuo, pasekmė-ta pati-mirtis. XX amžiuje mokslo ekspansijos metu neįgalieji uždaromi į specialiąsias institucijas. Na, o XXI amžiuje integruotas ugdymas labai išplito.

Tyrimų apie neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą Lietuvoje nėra, yra tik žinoma, kad 1993m. Kernavėje vienas neįgalus tapo skautu., 2002 m.- ŠU neįgalus studentas taip pat davė skauto įžodį ;Šiauliuose-proto negalę turinti mergaitė 2006 m. davė įžodį Kryžių kalno papėdėje. Mokslinėje užsienio literatūroje darbų apie neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą rasti nepavyko.

Tai ir paskatino imtis šio tyrimo, kuriame formuluojami tokie **probleminiai klausimai**-ar pakito neįgaliųjų savivertė, dalyvaujant skautiškoje veikloje, ar sumažėjo priklausomybė nuo kitų žmonių, tapus kandidatu į skautus, kaip kito socialiniai santykiai ir draugystė, įsiliejus į skautišką veiklą ,kaip pakito žinios, mokėjimai, įgūdžiai , dalyvaujant įvairiose praktinėse skautų veiklose taikomuoju kūno kultūros aspektu.

Probleminiai klausimai įgalino iškelti **hipotezę**: tikėtina, jog proto negalę turintys vaikai , integruoti į skautų vienetą , sugebės įsisavinti jiems parengtą ir adaptuotą kandidatams į skautus programą ,paremtą taikomąja kūno kultūra , jų žinios, mokėjimai, įgūdžiai žymiai pagerės eksperimento pabaigoje.

Tyrimo objektas-proto negalę turinčių vaikų, ugdomų skautų organizacijoje, žinios, mokėjimai ir įgūdžiai.

Tyrimo dalykas-įvairių praktinių skautų veiklos rūšių žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertinamų balais, kaita, taikant skautų programą ir taikomosios kūno kultūros principus.

Tyrimo tikslas- integruoti proto negalę turinčius 10-14 metų vaikus į skautų organizaciją ir ugdyti juos pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą taikomosios kūno kultūros aspektu, siekiant , kad jie jaustųsi pilnaverčiais ir vaidintų konstruktyvų vaidmenį visuomenėje.

Tyrimo uždaviniai:

1)Įvertinti ir iširti LS skautų vadovų požiūrį į neįgaliųjų integraciją taikomosios kūno kultūros aspektu.

2) Įvertinti ir iširti įvairių amžiaus grupių skautų požiūrį į neįgalius bendraamžius kandidatus į skautus.

3) Įvertinti ir iširti skautų tėvelių/globėjų požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.

4) Adaptuoti Lietuvos Skautijos skautų programą neįgaliems 10-14 metų vaikams.

5) integruoti globos įstaigos ugdytinius į skautišką vienetą-Vydūno draugovę.

6) Atlikti statistinę tiriamųjų, dalyvaujančių įvairiose praktinėse skautų veiklose, žinių, mokėjimų ir įgūdžių, vertinamų balais, vidurkio analizę.

Tyrimo laikas ir imtis.

Tyrimė dalyvavo 7 10-15 metų proto negalę turintys paaugliai, gyvenantys Šiaulių vaikų globos namuose „Šaltinis“ Iš jų-3 berniukai ir 4 mergaitės. 4 mokosi J.Laužiko mokykloje, 2-Ringuvos specialiojoje mokykloje, 2-Šiaulių Logopedinėje mokykloje. Taip pat dalyvavo :

- 1) 84 Lietuvos Skautijos skautų vadovai;
- 2) 44 Šiaulių apskrities skautų tėvai/globėjai;
- 3) 80 Šiaulių apskrities (Šiaulių krašto) skautų .

Tyrimas vyko 2007-2008 mokslo metais .

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės (medicininės, edukologinės, psichologinės) literatūros analizė.
2. Femenologinis kokybinis tyrimas (apklausos raštu (anketavimo), apklausos žodžiu (interviu) ir stebėjimo metu gautų duomenų analizė)
3. Statistinės analizės metodas.
4. Apklausa raštu (anketavimas).
5. Dokumentų analizė.

Apklausos raštu metodu (anketavimu)bus siekiama įvertinti ir iširti skautų vadovų, skautų, skautų tėvų/globėjų požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.

Interviu metodu bus siekiama išsiaiškinti tiriamųjų savivertę, laisvalaikio praleidimo būdus, požiūrį į sveikatą, į asmeninę kūno kultūrą, priklausomybę nuo aplinkinių. Atlikus kiekvieno tiriamojo interviu analizę, išskirsime asmens saviraiškos, savirealizacijos, savitvarkos ir kitas kategorijas.

Dokumentų analizės metodą naudosime tirdami ir analizuodami medicininės pažymas, vardines asmens bylas.

Kokybinio eksperimento metu bus tikrinama, kaip ir kiek pakito tiriamųjų žinios, mokėjimai, įgūdžiai, ar atsirado naujų, integravus juos į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.

Statistinės analizės metodo pagalba sieksime išsiaiškinti ar statistinis vidurkis kaip ir kiek pakito po eksperimento.

Tyrime vadovaujames šiomis **pagrindinėmis nuostatomis**:

1. Skautybės metodai, paremti praktine veikla, susijusia su taikomąja kūno kultūra, padeda įgalinti proto negalę turinčius asmenis į skautišką veiklą.

2. Skautiška veikla padeda visapusiškai ugdyti neįgalų asmenį.

Pagrindinės sąvokos

Specialusis poreikis-specialiosios pagalbos reikmė, atsirandanti dėl asmens įgimtų ar įgytų ilgalaikių sveikatos sutrikimų (neįgalumo ar darbingumo netekimo) ir nepalankių aplinkos veiksnių.(<http://www.socmin.lt/index.php>)

Neįgalusis-asmuo, kuriam įstatymo nustatyta tvarka pripažintas neįgalumo lygis arba mažesnis negu 55 % darbingumo lygis ir (ar) nustatyta specialiųjų poreikių tenkinimo reikmė. (<http://www.socmin.lt/index.php>)

Sutrikusio intelekto asmenys-vaikai ar suaugę, turintys skirtingo laipsnio protinę negalę.(http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedra/)

Specialiųjų poreikių vaikai-terminas, naudojamas specialiajame ugdyme, , pabrėžiant, jog visi vaikai su negale turi ne tik visiems bendrų, bet ir išskirtinių, specifinių poreikių.(http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedra/)

Integracija-(lot. atstatymas, atsinaujinimas, dalių sujungimas į visumą) neįgalaus asmens įtraukimas, įjungimas į visuomenę.(http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedra/)

Inkliuzija-(„įtraukimas arba dalyvavimas“ dar kitaip -„įgalinimas“) suprantamas kaip „buvimas kartu“, išreiškiant pagrindinį socialinės integracijos principą-sukurti vienodas sąlygas visiems , ir sveikiems, ir neįgaliems vaikams, dalyvauti bet kokioje veikloje. (Ruškus J.,2002.P 114)

Skautas-Lietuvos Skautijos (vaikų ir jaunimo organizacijos , veikiančios pagal asociacijos įstatymą) narys, davęs skauto įžodį.(LS įstatatai , 2002)

Magistro darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro : santrauka lietuvių kalba, įvadas, 3 skyriai, išvados ir rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas (82 šaltiniai), santrauka(reziumė) anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 31 lentelė, 40 paveikslų. Prieduose pateikiama: Lietuvos Skautijos įstatatai, skautų priesakai, skautų įsakymai, LS rikiuotės nuostatai,

LS struktūriniai nuostatai, pažymų prašymų kopijos, proto negalę turintiems kandidatams į skautus adaptuota programa, nuotraukos, anketų skautams, skautų tėveliams/globėjams, LS skautų vadovams pavyzdžiai, interviu protokolai. Darbo apimtis (be priedų)-99 psl.

1 skyrius. SKAUTŲ ISTORIJA, IDEOLOGIJA, PRINCIPAI. METODAI. TEORINĖ APŽVALGA

1.1 Skautų organizacijos įkūrimo ištakos. Skautų organizacijos įkūrėjas.

“Skautybė yra kova dėl tobulo žmogaus. Tobulas skautavimas yra pasiekiamas, jei visi gerai pažįsta, tinkamai supranta ir nuoširdžiai įgyvendina Baden Powell nutiestus skautiško auklėjimo pagrindus” (1998//Skautų aidas, P 19 – 20.).

„Kodėl skautavimas? Todėl, kad nėra pasaulyje daugiau tokios idėjos, kuri vienytų vaikus, jaunimą ir suaugusiuosius, kuri, išlaikiusi daugybę laiko išbandymų, išliktų šiandien ir visuomenę ir pritrauktų įvairaus amžiaus žmones“ (Бондарь Л., 1996 P.5)

Skautų įkūrėjas Lordas Robertas Baden-Powell'is gimė Londone 1857 m. vasario 22 d. Jo tėvas mirė, palikdamas jį trejų metų. Kai jam sueina 13 metų, jis įstoja į kariuomenę. 1876 m. jis baigia karo mokyklą ir gauna kapitono laipsnį. Būdamas 19 m. jis tampa karininku ir išvyksta į Indiją. Čia jis išbūna 8-età metų. Po to siunčiamas į Afriką, vėliau -slaptoms užduotims i Vokietiją ir Rusiją. Bet daugiausia B.P. pasižymėjo Afrikos kare, kur su labai mažomis jėgomis sugebėjo apginti Mafekingo tvirtovę. 1900 m. karalienė Viktorija suteikė jam generolo – majoro laipsnį.

Tuo metu jam buvo 43 m. jis buvo jauniausias generolas britų armijoje.

Būtent Afrikoje Robertas Baden Powel'is suorganizuoja ypatingą berniukų tarybą. Berniukai atlikdavo įvairias užduotis-sėlindavo, sekdamo, palaikydavo ryšius.1899 m. jis parašo knygą „Pagalba skautybei“, tai jo darbo patirties, sukauptos kariuomenėje, apibendrinimas. Atsižvelgdamas į didelį to meto pedagogų pritarimą jo knygai, generolas ryžtasi tą auklėjimą taikyti gyvenime.

Norėdamas patikrinti savo metodikos taikymą praktiškai, Robertas Baden-Powel'is 1907 m. Brownsea saloje suorganizuoja berniukų stovyklą ir parašo knygą “Skautybė berniukams” (žr. 1 priedą). Knyga turi didelį pasisekimą. Tuoju pat įsikuria daugybė skilčių ne tik Anglijoje ir Europoje, bet ir visame pasaulyje.1910 m. skautybės įkūrėjas pasitraukia iš kariuomenės ir visą savo laiką skiria skautams.

„ Nors skautybė dygo karo sąlygomis, bet pasirodė, kad ši sistema gali daug patarnauti žmonijos taikai. Visapusiškas fizinis ir dvasinis asmenybės ugdymas, dorovės, žmogiškumo ir bendravimo skiepijimas vieniems kitus geriau suprasti, sudaryti tarsi vieną šeimą. Skautybė visiems patraukli ir praktiška. Prieš antrąjį pasaulinį karą skautų pasaulyje buvo apie 6 milijonus“ (Kazlauskas V.,1991,P.4)

Lordas Baden-Powell'is keliavo po visą pasaulį lankydamas skautus. 1933 m. jis buvo atvykęs į Lietuvą, į didžiulę skautų stovyklą Palangoje.

Sulaukęs 80 m. jis grįžo į Afriką, kur mirė 1941 m. sausio 8 d.

1.2 Skautų organizacijos ideologija, struktūra, principai

“Skautai – stiprūs, drąsūs, pasirengę eiti į bet kokį pavojų, visada mielai vienas kitam padedantys. Jie yra įpratę grumtis su mirtimi ir visada pasiruošę padėti galvas už tėvynę, jei tuo jai gali padėti. Siekdami atlikti jiems pavestą darbą, jie atsižada patogumų ir įnorių. Tai daro ne pramogai, o todėl, kad tai jų pareiga tėvynei, tautiečiams ir darbdaviams”. (1998//Skautų aidas, P.14).

Skautų judėjimas pagrįstas tokiais principais

Pareiga Dievui

- Ištikimybė praktikuojamai religijai, atsidavimas dvasiniams principams bei pareigoms (žr. 2 priedą, P1-2.)

Pareiga kitiems

- Ištikimybė savo šaliai, skatinant vietinės, nacionalinės ir tarptautinės taikos supratimą ir kooperaciją.
- Dalyvavimas bendruomenės vystimosi, pripažįstant ir gerbiant kito žmogaus orumą ir natūralaus pasaulio integravimą.

Pareiga sau

- Saviuklos ugdymas.

Kiekvienas LS narys privalo būti davęs skauto (-ės) įžodį ir laikytis skautų (-čių) priesakų, kaip parašyta Lietuvos Skautijos įstatuose, patvirtintuose 2002 lapkričio 9 d.).

Siekdami tikslų, skautai naudojami metodais ir būdais, kurie plačiai paplitę ir mokykliniame auklėjime. Tai žodiniai, vaizdiniai, praktiniai metodai. Tačiau skautai turi ir ypatingą būdą saviems tikslams įgyvendinti.

Skautų organizacijos nariai yra savanoriai, sąjūdis atviras visiems, kurie stengsis gyventi pagal įžodį ir priesakus.

Pagal amžių skautai skirstomi į:

- 1) jaunesnius skautus ir jaunesnias skaites (6 – 10 metų);
- 2) skautus ir skaites (10 – 14 metų);
- 3) patyrusius skautus ir patyrusias skaites (14 – 18 metų);

4) vyresnius skautus (vyčius) ir vyresnias skaites (18 – 25 metų).

Pagal funkcijas LS nariai skirstomi į skautus (nuo 6 iki 25 metų) ir skautų vadovus, atliekančius organizacijoje auklėjimo arba vadovaujančias funkcijas vietiniame, krašto ar nacionaliniame lygmenyje bei davusius skautininko žodį (LS įstatai, 2002).

LS pagrindiniai padaliniai:

- 1) konferencijos,
- 2) kraštai,
- 3) tuntai,
- 4) draugovės,
- 5) skiltys,
- 6) kiti jiems lygiaverčiai vienetai (grupės, būreliai) (LS įstatai, 2002).

Lietuvos Skautija yra suskirstyta į 10 administracinių vienetų-kraštų, kas atitinka Lietuvos respublikos administracinį suskirstymą į apskritis. LS kraštai: Alytaus kraštas, Kauno kraštas, Klaipėdos kraštas, Marijampolės kraštas, Panevėžio kraštas, Šiaulių kraštas, Tauragės kraštas, Telšių kraštas, Utenos kraštas, Vilniaus kraštas (Skautų aidas“// 2005-2006).

Skautybė yra paremta : žodžiu ir priesakais, mokymusi per veiklą, skilčių sistema, realizuojama vadovaujant suaugusiems vadovams, įvairaus amžiaus ir patyrimo programomis.

Priesakai – tai tarsi taisyklės, kurių turi laikytis visi organizacijos nariai, trokštantys pilnateisiškai priklausyti organizacijai, būti gyvais, pulsuojančiais, veikiančiais jos nariais, siekti savų ir organizacijos keliamų reikalavimų, siekti “idealo”. Jie parodo, kaip turi gyventi skautas, ko negali daryti ir koks jis turi būti. Priesakai parodo ir tai, kokį mes norime išauklėti individą. (žr. 3 priedą, p 1-2)

Žodis(LS įstatai, 2002) svarbus tuo, kad individas, prieš duodamas žodį, pusę metų (Lietuvoje) turi gyventi pagal skautų taisykles (priesakus) – būti kandidatu į skautus. Jeigu jis per tą laikotarpį sugebėjo savo valia tai padaryti, duoda skauto žodį ir tampa skautų organizacijos šeimos nariu. Žodį įprasmina skautavimo programa.. Žodis vainikuoja visas asmens pastangas, norą tobulėti, sugebėjimą laikytis priesakų ir panašiai. Žodis yra svarbus ir tuo, kad asmuo jį duoda savanoriškai. Tai vienas iš svarbiausių momentų, kuris rodo asmeniui, kad jis tampa pilnateisiu organizacijos nariu.

Priesakų bei žodžio mokymasis ir žodžio davimas (atitikmuo-priesaika) kandidatavimo laikotarpiu turėtų peraugti ir tapti skauto gyvenimo taisyklėmis.

Tyrimė dalyvaujantys kandidatai į skautus-specialiųjų poreikių asmenys. Įsijungdami į skautų gretas jie taria (galimas ir toks variantas-skaito): “Brangindamas savo garbę, aš pasižadu stengtis tarnauti Dievui ir Tėvynei, padėti Artimui ir vykdyti skautų priesakus” (LS įstatai , 2002).

Skautiškas įžodis kiekvieną įpareigoja būti skautu ne tik stovyklų, sueigų metu, bet ir visose gyvenimiškose situacijose.

Tapęs skautu asmuo vadovaujasi dešimčia skautų priesakų tarsi dešimčia Dievo įsakymų:

1. Skautas (-ė) tiesus (-i) ir laikosi savo žodžio.
2. Skautas ištikimas Dievui ir Tėvynei.
3. Skautas naudingas ir padeda artimui.
4. Skautas – draugas savo artimui ir brolis kitam skautui.
5. Skautas mandagus ir riteriškas (skautė kukli).
6. Skautas gamtos draugas.
7. Skautas klusnus tėvams ir vyresnybei.
8. Skautas linksmas, susivaldo ir nenustoja vilties.
9. Skautas taupus.
10. Skautas skaistus ir blaivus savo mintimis, žodžiais ir darbais.

Geležinis skautų priesakas – skautas sąžiningai atlieka visas savo pareigas. (žr. 3 priedą)

Skautai taip pat turi 10 įsakymų, padedančių bei patariančių kaip geriau atlikti savus įsipareigojimus (žr. 4 priedą). Šie įsakymai apima tokias sritis, kaip savo kūno, sielos stiprinimą, altruizmą, budrumą, savo vertės pajautimą, kasdienį gėrio siekimą, religingumą..

1.3 Skautų organizacijos įkūrimo Lietuvoje pradininkai , tikslai, uždaviniai

Prasmingi skautybės tikslai, siekiai, principai į skautų gretas traukė vis daugiau jaunų žmonių. Netrukus skautiškos idėjos paplito visoje Europoje, Šiaurės ir Pietų Amerikos šalyse, galiausiai apėmė visą pasaulį.

Šiuo metu skautų organizacijai priklauso apie 13 milijonų abiejų lyčių, įvairaus amžiaus asmenų.

Lietuvoje skautų judėjimas prasidėjo 1918 metais. Skautininkas Petras Jurgėla – Jurgelevičius Vilniuje įkūrė pirmąją skiltį (žr 1 priedą ,p.2). Skautų organizacijos nuopelnus įvertino daugelis iškilių žmonių. 1946 m. italų skautų sąskrydžio metu popiežius Pijus XII-asis kalbėjo: “Skautybė jaunimui atveria ir veiksmais paverčia visa, kas yra tikrai gera, kilnu, sveika: gyvenimo paprastumą, gamtos ir tėvynės meilę, garbės jausmą, savitvardą, paklusnumą ir

pasiryžimą tarnauti kitiems broliškumo ir riteriškumo dvasioje. Skautybė įneša į žmogaus gyvenimą tvarką ir darną.” (Jurgėla – Jurgelevičius p.,1975)

Petras Jurgėla - Jurgelevičius rašė: „pilnutinės lietuviškos asmenybės ugdymo siekiant, remiamasi:

- 1.Asmens būdo(charakterio) lavinimu,
- 2.sveikatingumo puoselėjimu,
- 3.Praktiškojo kūrybingumo skatinimu,
- 4.Idealu tarnauti kitiems“.(Jurgelevičius-Jurgėla, 1975. P.7)

Skautijos , kaip organizacijos schema , nuostatai, taisyklės, programos, laikui bėgant ir gyvenimo sąlygoms, politinėms santvarkoms keičiantis, taip pat kito, tačiau pagrindiniai tikslai liko tie patys-tarnauti Dievui, tėvynei, artimui.

Petras Jurgėla - Jurgelevičius pateikia garsaus Anglijos visuomenės veikėjo R.Rozber’io pageidavimą, kad visi jaunuoliai būtų ugdeši šioje organizacijoje, nes “... tokia tauta taptų visos žmonijos papuošalu ir atskleistų didžiąją dvasinę jėgą, kurios pasaulis dar nematęs” (Jurgėla-Jurgelevičius, 1929).

Nepriklausomos Lietuvos prezidentas A.Smetona, įsijungęs į skautų organizacijos gretas, pažymėjo, kad skautybės auklėjimo dėsniai yra visuotiški, tai yra tinkantys visoms tautoms ir visiems laikams, nes grindžiami bendra žmoniškom vertybėm.

Reikia paminėti, kad ir Lietuvos prezidentas V.Adamkus brendo skautiškos bendruomenės įtakoje ir yra pasiekęs pačią aukščiausią skautišką pakopą.

“Skautų judėjimas yra savanoriškas, nepolitinis jaunų žmonių ugdymo judėjimas, atviras visiems, nepriklausomai nuo kilmės, rasės ar religijos, atitinkantis įkūrėjo tikslą, principus ir metodus” (Lietuvos Skautijos (LS) įstatai, 2002).

Organizacijos tikslas – “ugdyti jaunus žmones, siekiant jų, kaip individų, atsakingų piliečių ir jų vietinės nacionalinės, ir tarptautinės bendruomenės narių, pilno fizinio, intelektualinio, socialinio ir dvasinio potencialo išraiškos” (LS įstatai, 2002). Kitaip tariant, tikslas – ugdyti Lietuvos Skautijos narius dorus, kilnios dvasios, virto būdo, sveikus, sąmoningus žmones ir naudingus piliečius savo tėvynei ir pasaulio bendruomenei.

Siekiant šio tikslo, keliami uždaviniai:

1. Paruošti atsakingą ir kūrybingą nepriklausomos Lietuvos jaunąją kartą.
2. Supažindinti Lietuvos visuomenę su pažangiais jaunimo auklėjimo būdais.
3. Užimti jaunimo laisvalaikį.
4. Siekti visų jaunimo organizacijų bendradarbiavimo.
5. Parodyti pavyzdį, kaip galima gyventi pagal religines dorovės normas.

6. Įjungti į visuomeninę veiklą kuo daugiau Lietuvos piliečių (LS įstatai).

1.4 Skautavimo metodas

1.4.1 Skautiški vienetai. Jų įtaka asmenybės savęs vertinimui.

Mažiausias skautiškas vienetas-skiltis. Kelios skiltys sudaro draugovę, kelios draugovės-tuntą. Tokiu būdu siekiama kuo glaudesnio bendravimo ir bendradarbiavimo, nes tik mažesnėje grupėje žmogaus poreikiai greičiau ir imliau perteikiami bendravimo pagalba.

Humanistinės psichologijos atstovas A.Maslow, R.Žukauskienės (1996) teigimu, taip pat kaip vieną svarbiausių poreikių išskiria meilės ir priklausymo – bendravimo poreikį. Siekdami šį poreikį patenkinti, asmenys jungiasi į grupes.

Anot skautininko A.Saulaičio (1975), yra įvairių priežasčių, dėl ko žmonės savo noru stoja į organizacijas. Jie galvoja, kad tai naudinga arba, kad reikia priklausyti kokiam nors organizacijai. Asmenys jungiasi į organizacijas, nes nori visaip ugdytis, didinti savo žinias, mokėjimus – profesinius ar kitokius – gilinti savo supratimą apie įvairius dalykus. Jie tikisi tapti naudingesniais visuomenei, geriau atlikti savo pareigas.

Bet kurioje visuomenėje didžioji dauguma žmonių priklauso įvairioms grupėms – šeimai, draugų ratui, darbo kolektyvui, įvairiems klubams, būreliams ir t.t.

Psichologo R.Želvio nuomone (1995), – jiems patinka būti tarp kitų žmonių, priklausyti grupei. Būdami drauge, asmenys geriau jaučiasi, jie gali patenkinti daugybę savo poreikių.

Gyvenant grupėje, yra labai svarbus kiekvieno asmens savęs bei kitų vertinimas. Jeigu savęs vertinimas yra adekvatus, tada asmeniui yra žymiai lengviau prisitaikyti bet kokioje žmonių grupėje. Savęs vertinimo objektais gali būti įvairūs asmenybės aspektai: fizinės, protinės savybės, socialinis statusas ir kt.

Savęs vertinimas yra daugelio psichologų tyrimo objektas. Šią problemą nagrinėjo A. Adleris, M.Maslou, E. Eriksonas, K.Rodžersas ir kiti. Lietuvoje taip pat ši problema tyrinėta., ją tyrinėjo: V.Lepeškaitė, D.gailienė, L.bulotaitė, G.Valickas. Šie autoriai kaip savęs vertinimui sinonimus siūlo-savigarbą, orumą, savivertę.

Savęs vertinimo problemą analizuodamas K.Rodžersas (Зейгарник ,Б В.,1982) teigia , kad asmenybė yra aktyvi ir sąveikauja su aplinka , o savęs vertinimas-vienas iš mechanizmų, realizuojančių asmenybės aktyvumą.

Todėl galima teigti, jog vaiko elgesys labai priklauso nuo suaugusiųjų nuomonės, nuo aplinkinių (šiuo atveju-skautų) reakcijos į įvairias vaiko elgesio formas ir saviraiškos būdus. „ Vaikas suvokia save ne tik pagal tėvų , pedagogų, bet ir pagal bendraamžių vertinimą“. (Adaškevičienė, E.,1999.P.138)

Atlikę eksperimentinius savęs vertinimo genezės tyrimus, L.Božovič, E.Savonko (1968) nustatė, kad vaiko vertinimas formuojamas konkrečios veiklos procese, suaugusiems vertinant jo veiklos rezultatus. Šie autoriai, tirdami ir aprašinėdami savęs vertinimą, vartoja tokias sąvokas : kognityvūs ir emociniai savigarbos komponentai, bendrasis konkretus savęs vertinimas. V. Džeimso darbuose (Джемс У.,1982) priešpastatomos reali ir parodomoji nuomonė apie save. Į įsisamonintą ir neįsisamonintą savęs vertinimo lygį išskiria I. Konas (Valickas, G, 1991)

Įvairių psichologinių krypčių, teorijų kūrėjai skirtingai apibūdina grupės sąvoką: labiau akcentuoja vienokį ar kitokį jos požymį.

Remdamiesi požymiu – žmonių veikla – naudosis šia grupės samprata: grupė yra bendrai veikiančių žmonių visuma.

Gyvenimo grupėje atmosfera priklauso nuo to, kaip kiekvienas yra priimamas į gaują (skiltį) ,nuo šiltų santykių, kuriuos sukuria vadovai. Kiekvienas vaikas turi jaustis svarbia grupės dalimi.

Gyvenimas gaujoje – tai:

- įdomūs užsiėmimai,
- dalinimosi džiaugsmas,
- nuotykių gamtoje,
- pasitenkinimas padedant kitiems žmonėms,
- demokratinis sprendimų priėmimas,
- bendro gyvenimo taisyklės,
- priklausomybės vienetui jausmas,
- šventės,
- žaidimai, dainos.

Gyvenimo grupėje suformuota aplinka yra panaši į sceną, kurioje repetuojamas būsimas gyvenimas visuomenėje. Ji skatina artimus, natūralius ir pagarbius santykius, paruošia suaugusiųjų gyvenimui. Tai maloni aplinka, kurioje įsisavinamos vertybės ir sudaromos galimybės asmenybės augimui bei vystymuisi.(Dumčiūte R, 2006)

“Geriausia priemonė skautiškame darbe norint sulaukti kuo geresnių rezultatų yra skilčių sistema. Tai vaikų organizavimas nedideliais būreliais, kurių kiekvienam vadovauja ir už veikimą yra atsakingas kas nors vienas iš pačių vaikų. Šią sistemą aš jums rekomenduoju visais atvejais”, – šios eilutės yra iš R.Baden-Powell’io 1908 metais išleistos knygos “Skautybė berniukams” įžangos.

Smulčiausias skautų organizacijos vienetas yra skiltis, kurią sudaro nuo 6 iki 8 panašaus amžiaus berniukų ar mergaičių, t.y. optimaliausias skaičius asmenų, galinčių sudaryti glaudžią, veikiančią, kūrybingą sistemą, kurioje pasitikima vieni kitais.

Toks skaičius pasirinktas neatsitiktinai. R.Baden-Powell’is pastebėjo šį dėsningumą praktikoje. Jis atkreipė dėmesį į vaikų ir paauglių neformalias grupuotes, siautėjusias ir niokojuusias žmonių gėrybes Anglijos gatvėse. Šios nedidelės chuliganaujančių vaikų grupės buvo vadinamos “gangėmis”. Jos nebuvo labai didelės, maždaug 4 – 10 asmenų. Turėjo savo vadą, savus simbolius, specialią aprangą – “uniformą”, kuri juos skyrė nuo kitų gangių. Šios grupuotės taip pat vadovavosi tam tikromis taisyklėmis – slaptomis ar viešomis. Tie, kas prasižengdavo taisyklėms, gaudavo pabaudą arba buvo išmetami iš gangės. Grupuočių turėjo savas tradicijas, savo ženklą ir vietą, kurioje susirinkdavo. Dažnai net slaptą kodą ar kalbą, kurią suprasdavo tik gangės nariai.

Gatvės gangės dažniausiai užsiimdavo blogais darbais ir kitiems darė nuostolius, nes jiems atrodė “juokinga”, kai kiti kenčia ir pyksta dėl išdaigų ar tyčinių išpuolių. Jos mokė savo narius, kaip būti blogais ir neklausyti kitų. Be abejo, gangei vadovavo vienas labiausiai patyręs, sumaniausias, išradingiausias, sugebantis suburti ir aktyvinti kitus lyderis (Philips, 1999).

Skautų **skiltis** turi panašumo su gange, bet kartu ir labai skiriasi. Skautų skiltis stengiasi daryti gerus darbus ir skatina savo narius būti gerais, sąžiningais ir naudingais.

Kaip ir gangė, skiltis turi savo vadovą, simbolius, vardą, šūki, dainą, gairelę, slaptą kodą, tradicijas ir kt. Kaip ir gangėje, berniukai ir mergaitės yra draugų grupė, kuri nori kartu dirbti, keliauti .

Skilčių sistemos tikslas yra padaryti draugininko darbą ne lengvesnį, bet efektyvesnį, ne pagreitinti patyrimo laipsniu ir specialybių igijimo, bet duoti jaunimui progos išmokti, kaip vadovauti ir sugyventi su kitais bendromis pastangomis. (Lewis, 1999)

Skautų skilčių sistemą sudaro: draugininkai (vadovauja draugovei), skiltininkai (vadovauja skilčiai). Ji veikia tokiu principu: draugininkas ugdo skiltininkus per vadijos posėdžius ir pasitarimus. Skiltininkai ugdo savo skautus ir duoda jiems atsakingas pareigas skiltyse. Jungiami savo šūkių, vardų, simbolių bei kitų tradicijų, skilties skautai susidraugauja ir

susijungia į vieną artimų draugų grupę. Juos jungia skilties dvasia, o skautiška veikla parūpina draugininkui ir skiltininkams progų lavinti skautus sutarti, dirbti kartu ir dar artimiau susidraugauti. Darydami klaidas ir iš jų mokydami, mėgindami dalykus, kurių anksčiau nemokėjo ir bijojo pamėginti, skautai, skiltininkai ir net vyresni vadovai tobulina savo vadovavimo gabumus ir savo charakterį.

Visi vadovai žino, kad didelėje žmonių grupėje, kur nėra atsakingo asmens, dirbti yra labai sunku. Mažoje grupėje viskas kitaip.

Pirma: čia savo darbo nepaliksi kitam, nes individų grupėje nedaug, o darbas dažnai pareikalauja visų narių pastangų.

Antra: mažoje grupėje individas įgauna pasitikėjimo savimi, nes jei jis padarė darbą kurio iš pradžių nesuprato ir gal nesugebėjo daryti, tai po to jis pajuto pasididžiavimą savimi, kad minėtą darbą padarė.

Trečia: individas, gavęs darbą, jį dirba atsakingai, nes jaučia atsakomybę prieš savo grupės narius. Jam svarbus grupės prestižas, todėl, dirbdamas darbą, turės sukcentruoti visą savo dėmesį, protą, sugebėjimus, tai yra mąstyti, kaip padaryti geriau (Jacikevičius, 1995).

Taigi, maža grupė turi didelių pranašumų, todėl skautų veikla paremta skilčių sistema.

Pasiskirstymas pareigomis

Sistemos esmė – nedideli vaikų būreliai, kuriems vadovauja jauni, tačiau atsakingi vadai iš jų pačių tarpo. Per atsakomybę ir bendradarbiavimą su kitais skilties skautais, charakteris stiprėja ir skautas išmoksta, kaip su kitais sugyventi, su jais dirbti ir kaip pasitikėti savo individualiais gabumais.

Svarbu, kad vieningo vieneto vadu būtų sugebantis gerai vadovauti skautas. Žodis “sugebantis” nereiškia, kad tai yra protingiausias ar mokyčiausias asmuo. “Sugebantis” – tai sugebąs valdyti kitus. Mokėjimas vadovauti yra iš dalies įgimtas ir iš dalies įgytas.

“Įgimtas sugebėjimas yra svarbus. Vaikas gali būti tobulas įvairiais atžvilgiais, tačiau jis gali neturėti pasisekimo kaip vadas, jei neturės trupučio tam tikro ypatingo sugebėjimo vadovauti, to asmens magnetizmo, kurio į darbą patraukia lygiai taip pats kaip į žaidimus. Įgytas sugebėjimas gali būti gan greitai išlavintas paprastu skautišku auklėjimu, remiantis skilčių sistema” (Philips, 1999, P.41)

Geriausia, kai visi turi vienodai darbo ir tiek pat atsakomybės grupės veikloje. Atsakomybė skatina pareigingumą ir rodo žmogui, kad jis yra vertas pasitikėjimo.

Pareigos skautiškoje skiltyje yra labai svarbios charakterio lavinimo sistemoje. Jos moko skautus, kaip reikia būti atsakingiems ir kaip sąžiningai atlikti savo pareigas.

Pagrindinės pareigos skiltyse yra:

1. Skiltininkas.
2. Paskiltininkas
3. Sekretorius.
4. Įždininkas.
5. Ūkio vedėjas.
6. Virėjas.
7. Laužavedys.
8. Išskylų vedėjas.
9. Korespondentas.
10. Bibliotekininkas (Skautų vadovų kursai, 1998) (žr. 5 priedą).

Skilties užsiėmimų ar sueigų metu ima ryškėti skautų savybės, įvairiapusėje veikloje atsiskleidžia įvairūs gabumai, išryškėja interesai, pomėgiai. Kai tampa aiškūs paauglių norai, sugebėjimai ir kai skilčiai ateina laikas pradėti savarankišką veiklą, skilties nariams skautams arba kandidatams į skautus būtinai yra pasiūloma grupėje atlikti tam tikras pareigas (Baden-Powell'is, 1977)

“Galima sakyti, svarbiausias žmogaus auklėjimui ir lavinimui uždavinys yra jaunatvės dvasią paversti saviugdės priemonėmis. Jei žmogus to uždavinio savo jaunystėje neatlieka, jam niekas negalės atlyginti to didžiausio nuostolio, kuris iš to susidaro. Jaunatvei yra duotos galimybės, kurios nepasikartoja vėlesniame gyvenime” (Šalkauskis, 1990 .P.12).

“Saviugda – sudėtinė ugdymo dalis. Be jos nėra auklėjimo – žmogaus auklėjimo kultūros ugdymo”(Jovaiša, L.,1995,P.95). Autorius pabrėžia, kad auklėjimo procese žmogus nėra tik pasyvus auklėjamųjų veiksmų objektas, bet aktyvus auklėjamojo proceso veikėjas, priima arba kartais atmeta (kartais dėl tam tikrų priežasčių to neparodamas) auklėjamąją informaciją. Tai rodo, saviugda yra sąmoningas poveikis pačiam sau.

Ugdydami ir mokydami save, skautai mokos: (žr. 6 ,7 priedus):

- taisyklingai vartoti kirvį, peilį, pjūklą;
- matuoti atstumus, aukščius praktiškai, ne tik popieriuje;
- praktiškai naudotis kompasu ir žemėlapiu, įprasti orientuotis gamtoje;
- teikti pirmąją pagalbą, žinoti saugumo taisykles;
- kurti laužą ir gamintis maistą;
- sveikai gyventi po atviru dangumi;
- žaisti ir sportuoti, ypač plaukti, irkluoti;
- artimiau susipažinti su gamta, gyvūnija, oro ženklais, dangaus kūnais ir kt.

- Visa tai jie daro kartu su bendraamžiais, savo skilties, draugovės nariais.

“Bendraamžiai, kurie rekomenduotini ir skautų skiltyse, labai paveikia visą paauglio socialinį gyvenimą, todėl kai kurie autoriai yra linkę kalbėti apie paaugliams būdingą atskirą visuomenę, savitą kultūrą” (Žukauskienė, 1996, P.321).

Kiekviena skiltis turi skiltininką, kurį išsirenka pati, vadovui neišsakant nuomonės. Skiltis yra mažiausias ir kartu efektyviausias struktūrinis vienetas. Skiltininkas eina pareigas visą programos ciklą. Vadinasi, per vienerius kalendorinius metus, kurių metu vyks 2 – 4 programų ciklai, kiekviena skiltis turės kelis skiltininkus. Tokia sistema yra demokratijos ir lygių galimybių tapti vadovu pavyzdys.

Komandos formavimas. Vadovavimas gaujai nėra vieno, nors ir labai gabaus bei kompetentingo žmogaus darbas. Tai yra gerai organizuotos komandos, kurioje atsakomybė paskirstyta keliems asmenims, užduotis.

Jei dirbama rimtai, tai šioje komandoje turėtų būti bent vienas vyresnis nei 18 metų vadovas šešiams vaikams (skilčiai). Visi kiti tiesiogiai su vaikais nesusiję darbai turi būti pasidalijami tarp komandos narių. Vienas iš vadovų bus gaujos vadas, kiti – jo pavaduotojai.

Kadangi komanda yra nestabili ir dinamiška, lyderystė turi būti lanksti ir dinamiška. Vadinamasis žymių istorinių pasaulio lyderių negailestingumas gali dažnai būti interpretuojamas kaip kryptingas atsidavimas reikalui: įsipareigojimas, kuriuo dalijasi pasekėjai ir kuris dominuoja tarp visų kitų aplinkybių. Tačiau naujo tūkstantmečio pradžioje Europos jaunimo organizacijose demokratija, bendras sprendimų priėmimas ir komandinis darbas yra esminiai dalykai siekiant tikslų (Martinelli, 2000).

1.4.2 Skautų sueigos. Uniformos, kaklaraiščiai.

Skautavimo programa yra plati, apimanti daugybę įvairių sričių, suteikianti daug žinių, mokėjimų, įgūdžių. Čia mokoma to, ko gali skautui prireikti tolimesniajame gyvenime. Tai ką skautas turi žinoti, mokėti – išdėstyta patyrimo laipsnių programoje. Tačiau yra ir tokių dalykų, kurių patyrimo laipsniai “nereikalauja”, tačiau jie svarbūs kiekvienam skautui – savitvarda, pėdsekystė, gebėjimas bendrauti, apsisaugoti nuo ligų ir kt. Remiantis skautybės įkūrėjo lordo R.Baden-Powell’io išskirtais reikalavimais skautams, trumpai bus aptarta mokymo (-si) sritis – ką skautai turi išmokti, įsisavinti.

Asmuo, priklausantis organizacijai, turėtų žinoti jos kryptį, tikslus, veiklos būdus, specifiką, būti susipažinęs su įstatais ir kt. Prieš tapdamas skautu asmuo išlaiko kandidato egzaminus – t.y. įgyja tam tikrų teorinių ir praktinių skautiškų mokėjimų. Skautas išmoksta įžodį, priesakus, šūki, skautų saliutą, geba paaiškinti skautiškos uniformos, kaklaraiščių simboliką, susipažįsta ir praktiškai mokosi skiltyje, skilčių sistemoje.

Gyvendami gamtoje skautai minimaliai naudojami civilizacijos priemonėmis. Stebėdami kitus, patys praktiškai mokydami, jie įsisavina daug „laukinio“ gyvenimo įgūdžių. Skautai gali lavintis išėjė į iškylą, žygį, stovyklaudami. Keliaudami turi turėti žemėlapi ir kelią rasti pagal jį, o ne klausinėdami praeivių.

. Užuoat keliavusi pėsčiomis ar važiavusi dviračiais, skiltis gali keliauti vandeniū – baidarėmis, valtimis, plaustais. Tačiau taip keliauja tik mokantys plaukti, nes bet kada gali pasitaikyti nelaimingų atsitikimų. Skautas turi mokėti valdyti valtį, prisiurti prie laivo ar krantinės. Jis dar turi mokėti taip mesti susuktą virvę, kad ši įkristų į kitą valtį ir užkristų ant krantinės, taip pat pagauti ir pririšti atmestą virvę. Skautas turi mokėti padaryti plaustą iš lentų, rąstų, statinių, šiaudų maišų ir t.t. Jis taip pat turi mokėti mesti gelbėjimo ratą skęstančiam žmogui, mokėti žvejoti; kad nenumirtų iš bado, būdamas prie upės, kurioje pilna maisto.

Skautai turi mokėti rasti kelią naktį taip pat gerai kaip ir dieną. Bet jei dažnai nesilavins, iškart pasiklys, nes atstumai naktį atrodo daug didesni, o kraštažymių neįmanoma įžiūrėti. Be abejo, šių dalykų neišmoksi teoriškai, per kelias sueigas – reikalingas ilgalaikis praktinis mokymasis ir lavinimasis.

Kiekvienas skautas turi mokėti spėti orą, ypač, ketinant plaukti jūra, einant į žygį. Stebėdamas dangų, saulėlydį, gyvūnų elgesį, augalų ženklus, jis sužino apie orų permainas ar pastovumą ir gali numatyti veiklos formas, užsiėmimų vietas, programos alternatyvas.

Vienas svarbiausių gyvenimo gamtoje elementų, ypač kelionių, žygių, iškylių yra mokėjimas susirasti šiaurę. Skautai mokomi naudotis kompasu, gamtos ženklais (medžiai, skruzdėlynai). Jų neturint, mokoma dieną šiaurę susirasti pagal saulę ir laikrodį, naktį – pagal mėnulį ir žvaigždes.

Signalai ir komandos. Žvalgai (skautai) turi mokėti sumaniai perduoti žinias iš vienos vietos į kitą ir susisiekti vieni su kitais naudodamiesi signalais(žr.8 priedą). Skautams pravartu žinoti ir mokėti naudotis signaliniais ženklais. Vieni tokių yra signalinės ugnys: dūminės – dieną ir liepsninės naktį. Jomis galima perduoti žinią per didesnę atstumą. Tuo pačiu tikslu naudojamas ir signalizavimas mosuojant rankomis – semaforas. Signalizuoti semaforu lengva išmokti, tai moka kiekvienas kareivis Patyrimo laipsnių programos reikalauja mokėti Morzės abėcėlę (žr, 9 priedą). Ja taip pat perduodama informacija didesniu atstumu.

Skautų organizacijoje yra karinių elementų. Tad nesvetima jos nariams rikiuotės (žr.10 priedą), žygiavimai , komandos. Žodines komandas, švilpesius, rankinius signalus skautai turi mokėti labai gerai, kad galėtų juos suprasti ir vykdyti, paaiškinti skilties nariams, išmokyti jų nemokančius.

Didesnei skautų grupei išėjus į žygį ar stovyklaujant, vadovas komandas, nurodymus gali duoti švilpuku. (žr. 8 priedą). Visus švilpuku duotus signalus reikia vykdyti tuojau pat, nesvarbu, kokį darbą tuo metu dirbtų skautai.

Žaidimų, pratybų, mokymų ar užduočių metu, kai nevalia triukšmauti, kai reikia apsieiti be garsinių signalų, skautai naudojami rankiniais .Skiltis turėtų sugalvoti ir savų signalų kitoms komandoms perduoti, kurie būtų žinomi tik jai vienai.

Įdomu ir naudinga mokėti sutartinius kelionės ženklus. Jie paliekami matomoje ar sutartoje vietoje, informuojant einančius iš paskos apie kelyje pasitaikančias kliūtis, pavojų, priešo pasalą, piktą šunį, stovyklą, vandenį, paslėptą laišką ar nurodant kelio kryptį, strategiją (“skubėk”, “grįžk”, “eik atsargiai” ir kt.). Skiltis ar draugovė gali turėti ir tik jos skautams žinomų ženklų.

Visų šitų dalykų-skautamokslio, gamtamokslio, vandenmokslio yra mokoma skautų sueigų metu. Sueigos pradedamos ir baigiamos tam tikrais ritualiniais pasisveikinimais ir atsisveikinimais.

Ypač įsimintini šie žodžiai: “Mudu esame vieno kraujo – tu ir aš“(Kiplingas, 2004, P.29) Jais žvėrys dėkoja vieni kitiems ir globoja vieni kitus. Panašiai sveikinas ir atpažįsta vieni kitus beveik viso pasaulio vilkiukai, jie iškelia rodomąjį ir didįjį pirštus, kurie primena stačias vilko ausis, o mažąjį ir bevardį prispaudžia prie delno, prilaikydami juos nykščiu.

Kartu su šiuo pasisveikinimu skautai vieni kitiems paduoda kairę ranką. Šį paprotį įvedė R.Baden-Powll’is po to, kai Afrikoje sutiko Ašanti gentį. Gentainiai šį pasisveikinimą laikė pasitikėjimo simboliu, nes prieš paduodami kairę ranką, jie turėdavo padėti skydą.

Skautų sueigų , įvairių tautinių, skautišku švenčių metu skautai pasipuošia uniformomis , privalo ryšėti kaklaraiščius.

Uniforma. Uniforma susideda iš tam tikrų ženklų: kaklaraiščio, lelijėlės ženkliuko, patyrimo ženklelių.

Kaklaraištis yra oranžinės spalvos (jaunesniųjų skautų) ; geltonos spalvos (skautų); vyšninės spalvos (patyrusių skautų) trikampis audinys, rišamas ant kaklo. Tai

skiriamasis skautų ženklas nuo pat skautybės pradžios. Jis ne tik uniformos dalis, esama ir daugybė praktinio panaudojimo būdų.

Lelijėlės atvaizdas senoviniuose žemėlapiuose atstodavo kompasu rodyklę, rodančią šiaurę. R.Baden-Powell'io žodžiais tariant, ji simbolizuoja gėrio kelią, kuriuo turėtų sekti visi skautai.

Skautai sueigų metu švenčia įvairias šventes, kai kurios tampa tradicinėmis. Štai keletas švenčių pavyzdžių:

- Skilties, draugovės ar tunto gimtadienis;
- Lietuvos skautų gimtadienis (lapkričio 1 d.)
- R.Baden-Powell'io gimtadienis (vasario 22 d.)
- Šv.Kazimiero, Lietuvos skautų globėjo, diena (kovo 4 d.)
- Šv.Jurgio, pasaulio skautų globėjo, diena – Pavasario šventė (balandžio 23 d.)
- Valstybinės, tautinės, religinės šventės;
- Kitos šventės (bendru skilties sutarimu, pvz.: asmeniniai gimtadieniai ir pan.)

(Dumčiūtė R.,2006)

1.4.3 Praktinė skautų veikla. Įsipareigojimai.

Skautai, be teorinių žinių, mokosi ir įvairių praktinių dalykų, šitokiu būdu auklėdami, ugdydami save įvairiose gyvenimiškose situacijose.

Labai paplitęs saviuklos būdas, vienas svarbiausių skautų gyvenime, – įsipareigojimas. Individas imasi priedermių ką nors daryti arba ko nors nedaryti (Jovaiša, 1995, P.103) Be įsipareigojimo gali būti ir įpareigojimas, – pvz.: skiltininko, draugininko. Draugininkas įpareigoja skiltininką organizuoti skilčiai (draugovei) vesti sueigą pasirinkta tema. Skiltininkas įpareigoja savo skilties narį (paskiltininką, laužavedį, korospondentą ir pan.) surasti vietovę, kurioje skautų skiltis ar draugovė galėtų išskylauti ir pan.(žr.5 priedą).

Deja, dažnai apie saviuklos reikšmę daugelis paauglių nė nepagalvoja, nors jie stengiasi auklėtis – įgyti suaugusio žmogaus bruožų (L.Jovaiša, 1995, p.107). Tad siekiant sudominti asmenį (ypač turintį specialiųjų poreikių) skautavimo metodu, būtina gerai parengti frontalius pokalbius, įdomias paskaitas apie išymių žmonių pastangas auklėtis, save valdyti, tobulinti savo vidinį gyvenimą, gilinimąsi į save.

Skautų kalendorius (2000) nurodo tokius veiklos būdus:

- progresyvos saviauklos sistema, veikianti per žodį ir priesaikas, mokymąsi per veiklą, patyrimo laipsnius, specialybių programą. Mažų grupių narystę, kai padedant suaugusiems, skatinami progresyvūs atradimai ir atsakomybė, mokoma vadovauti sau ir kitiems, ugdyti charakterį ir kompetenciją, įgyti pasitikėjimo savimi bei gabumų, įsigyti kitų pasitikėjimą ir sugebėjimą bendradarbiauti, dalyvaujant vienetų sueigose, šventėse, žygiuose, stovyklose ir kt.
- įvairių veiklos sričių programos (įskaitant žaidimus, naudingus įgūdžius ir tarnavimą bendruomenei), dažnai vykstančios gamtoje ir pagrįstos dalyvių interesais.
- Vadovų seminarai, vadovų kvalifikaciniai kursai.

Skautybė – veiklos organizacija. Todėl praktinė skautiška veikla gali būti labai įvairi – sporto šventės, iškylos, žaidimai, sueigos, žygiai, stovyklos, šokiai, šventės, parama žmonėms, įvairių pramogų kūrimas, gerų darbų darymas ir t.t. Tačiau veikla turi būti organizuojama taip, kad ji įvairaus amžiaus grupėms būtų patraukli ir įdomi. Kiekviena veikla turi būti suderinta su skautiška auklėjimo programa ir individo norais. Tačiau tai negali ir neturi būti tik pramoga, būtina visą praktinę veiklą derinti su skautų principais paremtomis taisyklėmis, programa. Tai nėra trumpalaikis reiškinys, nes jis vyksta pagal iš anksto numatytą ir paruoštą programą .

Yra žinoma lietuvių liaudies patarlė, kad „ geriau vieną kartą pamatyti, nei šimtą kartų išgirsti“.

Šis skautų metodas – mokymasis per veiklą – remiasi paprastu principu: gyvenimišką patirtį įgausi tik tada, kai pats viską išbandysi, pajausi , padarysi.

Šiuo metodu skautai dažnai remiasi per skautoramas, sueigas, stovyklas ir panašiai. Tokiu būdu vyksta mokymas per veiklą, gyvenimiškos patirties kaupimas (Pilitauskas, 1995).

Kaip jau minėta, įvairiapusiška skautiška veikla nėra pramoga, o gilus gyvenimo pažinimas ir pasirengimas jam.

Kristina Kampe(1991) rašė „Skautijos ideologai mus moko mylėti gamtą ir pasaulį. Robertas Baden-Povelis , suprasdamas gamtos grožybę ir jos reikšmingumą, paliko ūkautybės judėjimui pagrindinę žmogaus sąveiką su pasauliu.“

Kandidatas į skautus turi išmokti ir gebėti paaiškinti skautų priesakus, skiltininko, draugininko pareigas, skauto pareigas “Dievui, Tėvynei, Artimui”, pošūkį :“Budėk”, gerojo

darbelio tikslą ir jo svarbą skauto kasdieniniame gyvenime , taip pat žinoti Lietuvos Skautijos struktūrinius nuostatus 9, 10 ir 11 skirsnius-apie tuntus, draugoves, skiltis. (žr. 11 priedą).

Kandidato į skautus mokėjimai nėra vien teoriniai. Kandidatavimo laikotarpiu paauglys yra labai kritiškai stebimas draugininko ar skiltininko, kuria patirtis leidžia objektyviau įvertinti būsimą skautą. Pastarasis ne tik turi žinoti skautų šūkį, skautų priesakus, įsakymus, bet jau gyventi jais. Atsakingas už kandidatą asmuo įvertina jo elgesį, pastangas, bendravimo stilių, geranoriškumą ir kitas smulkmenas, kurios bus (ir yra) svarbios skautų gyvenime.

Skautiškoje skiltyje vaikai mokosi: tautosakos, etnokultūros, istorijos; pasaulio pažinimo: geografijos, kraštotyros, topografijos; religinių tiesų(atitikmuo-tikybos pamokos), pirmosios pagalbos įgūdžių: praktiškai pagelbėti nudegus, nušalus, mokosi dezinfekuoti žaizdas, stabdyti kraujavimą, atlikti dirbtinį kvėpavimą, širdies masažą, sveikos gyvensenos principų, rišti mazgus ir kilpas , taisyklingai naudoti kirvį, peilį, mokosi įkurti laužą ir daugelį kitų dalykų.

Yra specialybių, kurios padeda tarnauti kitiems. Jas labai vertino ir laikė svarbiomis lordas R.Baden-Powell'is. Kitos specialybės parodo skauto veiklumą ar pasyvumą įvairiose skautybės šakose.

Skautijos ikūrėjas lordas R.Baden-Powell'is savo knygoje "Skautybė berniukams", "Skautybė mergaitėms" siūlo daugybę žaidimų, kurių esmė pramoga, o tikslas – mokymas. Jis kviečia mokytis per žaidimą.

Kunigas skautininkas Antanas Saulaitis (1975)mano, jog skautybė – tai žaidimas, kuris užima, džiugina jaunimą, teikia jam laimės, išmoko elgtis bei veikti ir daryti įvairius darbus rankomis. Žinoma, tai žaidimas su tikslu – sveikai užaugti, subręsti ir tapti naudingais visuomenės nariais .

Yra dalykų, kurių nepateiksi žaidime. Tad reikalingas detalus, išsamus mokymas, pavyzdžiui, religinių tiesų pažinimas, mazgų rišimo pagrindai ir pan. Tačiau sumanus vadovas visada mokydamas gali įterpti žaidimo elementų.

V. Statkus (1964) iškelia klausimą, į kurį tuoj pat atsako: „Ką skautai veikia-jie stovyklauja, išskylauja, žaidžia, dirba įdomius darbus, padeda kitiems, turi daug gerų draugų, dėvi gražias uniformas, išmoksta daug naujų ir įdomių dalykų“.

Skautams įvairiapusiškai ugdyti , įtvirtinti mokėjimus tinka bet kokie žaidimai, lavinantys reikalingas savybes. Jie gali būti skirti linksmai nuotaikai sukelti, iniciatyvai, inteligencijai, atminčiai, dėmesio susikoncentravimui, skautiškam patyrimui lavinti ir pan.

„Apie 1973-1974 m. JAV pardėtas sąjūdis žaisti smagius žaidimus , kurie tiktų visokio amžiaus, ūgio, stiprumo žaidėjams ir neskatinėtų varžytinės įtampos. Tokie žaidimai yra vadinami

„New games“, „Cooperative games“ (Saulaitis A, 2002, P.7) Per žaidimus taip pat lavinamos asmenybės savybės, jų metu mokoma bendrauti, priimti kitą žmogų, tokį, koks jis yra.

Stovyklavimas. Skautavimas neatsiejamas nuo aktyvaus gyvenimo būdo. Tačiau didžiausias sujudimas Lietuvos skautijoje pastebimas atšilus orams ir pradėjus „skautišką“ vasaros sezoną. Skautai stovyklauti pradeda anksti, kartais dar nespėjus nutirpti sniegui. Tačiau tikroji vasaros romantika prasideda tik pasibaigus mokslo metams, kadangi dauguma skautų yra moksleiviško ir studentiško amžiaus jaunimas. Gyvenimas stovykloje yra vienas iš įdomiausių skautybės veiksmų. Čia džiaugiamasi, draugaujama kitaip nei mieste: atsipalaiduojama nuo kasdieninių užduočių bei įtampos; prisitaikoma prie kuklesnių gyvenimo sąlygų; randama progos susimąstyti ir giliau suprasti tikrųjų vertybių prasmę; tampama gamtos dalimi, gyvenama jos ritmu, išmokstama ja protingai naudotis. Jauniems žmonėms tai tinkamiausia proga mokytis pasitikėjimo ir sumanumo, lavintis fiziškai, stiprinti sveikatą. Stovykla – tinkama proga patikrinti tai, ką moki, išbandyti savo mokėjimus praktiškai surasti ir stengtis panaikinti mokymosi spragas ir, be abejo, išmokti daugybę naujų dalykų. Skautiškos stovyklos yra ypatingos. Jose kiekvienas turi savo pareigas, kurias sąžiningai atlieka, tačiau stovyklų pagrindas yra mokymasis. Mokymasis gyventi (Adomaitytė, 1994) Įgaudamas atsakomybės skautas išmoksta pasitikėti savimi, pareigingai atlikti savo pareigas, nes žino jog nuo jo priklauso kitų gerovė. Stovyklose įgautos žinios, vertybės žmogui labai praverčia ateityje (Žilionis, 1990).

Stovyklavimui ruošiamasi įvairiose sueigose ir iškylose bei savaitgalio stovyklose. Įgytos žinios, ypač apie pionieriją, pėdsakus, virimą lauke, laužų vedimą ir daugybę kitų dalykų, geriausiai pritaikomos ir papildomos stovykloj „Stovykloje įgytos techniškos žinios pvz.: gelbėti gyvybę, rasti kryptį manytis gamtoje (net išgyventi joje, bėdai esant) – tolimesniame berniuko arba mergaitės gyvenime gali net išgelbėti jų pačių arba kitų žmonių gyvybes“ (Saulaitis, 1975, P. 52)

Kiekvienas skautas turi mokėti spėti atstumus. To galima išmokti lavinantis. Jis turi mokėti atspėti aukštį nuo kelių centimetrų iki 500 metrų ar daugiau. Kitaip tariant, jis turi mokėti atspėti griovio gylį, pylimo, medžio, namų, bokšto, kalnelio ar kalno aukštį. Iš knygos to neišmoksi, bet kiek pasipratinus, atspėti nesunku. Taip pat reikia mokėti spėti skaičius – t.y. skautas turi gebėti pažvelgęs pasakyti, kiek maždaug būryje, autobuse ar minioje yra žmonių, kiek avių yra kaimenėje ir t.t. Lavintis skautai turėtų spėliodami gatvėse ir laukuose. Skautai taip pat turi mokėti lopyti ir net siūti drabužius ir batus, nes giriose nėra nei siuvėjų, nei kurpių.

Pėdsekystė. Skautai turi būti akylai, jei jie nori būti skautai tikrąja to žodžio prasme. Jie turi pastebėti kiekvieną pėdsaką ir mažiausią ženklelį. Ženklu skautai vadina kiekvieną

smulkmeną: pėdsaką, nulaužtą šakelę, sumintą žolę, valgio liekanas, kraujo lašą, plauką ir t.t. skautas turi išmokti – ne tik nieko nepražvelgti, įsidėmėti smulkmenas, bet ir suvokti jų prasmę. Taip pat reikia įsidėmėti kiekvieną keistesnę garsą ar kvapą ir nuspręsti, ką jie galėtų reikšti.

Skautas turi žiūrėti ne tik į priekį, bet atgal ir įsidėmėti smulkmenas tiek dieną tiek naktį. Naktį tai daryti turi daugiausia klausydamasis, liedsdamas ir uostydamas.

Gamtamokslis. Gamtos pažinimas yra nusimanymas apie augalus, gyvūnus, įgyjamas ieškant, sekant pėdsakais ir sėlinant, kad būtų galima stebėti gyvūnus ir augalus jų natūralioje aplinkoje. Gamtos pažinimas padeda keliautojui, žvalgui surasti kelią neįžengiamose giriose, dykumose, atpažinti tinkamus maistui laukinius vaisius, šaknis, maistą, kurį gyvūnai labiausiai mėgsta ir kuris gali juos privilioti. Žvalgai įvairiose pasaulio šalyse susisiečia pamėgdžiodami žvėrių ir paukščių balsus, ypač būdami tankiose giriose ir nakties metu. To geriausia mokytis juos stebint.

Skautai turi pažinti ir medžius, žinoti svarbias jų savybes (lankstumą, sunkumą, degumą,...), ypatumus. Pavyzdžiui, gluosniai rodo, kad netoliese yra vandens. Jei mišką sudaro pušys – netrūks gero oro.

Labai svarbu žinoti, kurios augalų rūšys tinka maistui. Žygių, iškylų metu skautai mokomi pažinti valgomąsias uogas, riešutus, šaknis, žievės lapus.

Riteriškumas. Vienas iš skautų sąjūdžio tikslų – atgaivinti senovės riterių įstatymus, keliant žmonių dorovės lygį. Riteriai garbę laikė didžiausia šventenybe. Jie niekad nedarydavo nieko negarbingo, t.y. nemeluodavo, nevogdavo ir pan. Visados būdavo pasiruošę kovoti ir žūti dėl karaliaus, tikėjimo ir garbės.

Skautai daug ką perėmė iš riterių. Duodami įžodį jie pasižada savo garbe tarnauti Dievui, Tėvynei, padėti Artimui, auklėti save. Negalėdami įvykdyti savų pažadų, pasitraukia iš organizacijos.

Gyvybės gelbėjimas. Žmonės, kurie padeda nukentėjusiems nelaimingose atsitikimuose vykstančiuose kasdieniame gyvenime, yra ne mažesni didvyriai už kareivius, puolančius į mūšio sūkurį ir gelbstintys draugus. Skautui bet kada gali tekti gelbėti žmogaus gyvybę, suteikti pirmąją pagalbą, todėl jis turi būti pasirengęs, žinoti, ką daryti ir mokėti tai atlikti taisyklingai. Nepakanka to pasiskaityti knygoje. Reikia dažnai lavintis: mokytis prisidengti nosį drėgna nosine, kad galėtų kvėpuoti dūmuose, suplėšyti paklodę į ilgus rėžius ir surišti virvę, kad galėtų ištrūkti iš gaisro. Mokytis kelti ir nešti sąmonės netekusius žmones, išgelbėti ir atgaivinti skenduolį ir t.t.

Sueigų metu skautai mokosi daryti dirbtinį kvėpavimą, širdies masažą, tvarstyti lūžius, stabdyti kraujoplūdį, mokosi elgtis nudegimų, užspringimų, elektros nutrenkimų, apalpmių, priepuolių, apsinuodijimo atvejais.

Teikiant pirmąją medicininę pagalbą, svarbu ne tik žinoti kaulų ar vaistų pavadinimus, bet ir įprasti nepamesti galvos pamačius kraują ar išgirdus aimanas. Todėl mokant šių dalykų užsiėmimai turėtų būti labai tikroviški, kad jie būtų kuo panašesni į tirus nelaimingus atsitikimus.

Patriotiškumas. Kiekvienas skautas nori pasitarnauti savo tautai ir valstybei. Tačiau ne pakanka vien norėti, reikia žinoti, kaip tarnauti.

Visų pirma, skautai turi būti geri draugai – broliai ir seserys. Skautai neprisiekia ginti Tėvynės, tačiau pasižadėjimas, paremtas garbe, yra toks svarbus skautui, kad šis pasirengęs paaugoti gyvybę dėl Tėvynės laisvės ir gerovės.

Žaisdami skautai mokosi klusnumo, drausmės, susivaldymo, budrumo, ištvermės, drąsos, vadovavimo ir nesavanaudiškumo. Tai svarbios piliečio savybės. Skautybė, jas skatindama, naudingai papildo mokyklinį auklėjimą. Dalyvavimas valstybinėse tautinėse šventėse, pagarba valstybiniams simboliams – vėliavai, himnui, herbui, protingas paklusnumas valdžios atstovams, ryžtas ginti Tėvynę – svarbiausi patriotinio auklėjimo veiksniai, užtikrinantys sąmoningą, garbingą ir kilnią pilietybę, kuriai pagrindai dedami vaikystėje, paauglystėje (R.Baden-Powell'is, 1998).

Tokias mintis, rekomendacijas lordas R.Baden-Powell'is išsako savo knygoje “Skautybė berniukams” ir “Skautybė mergaitėms”. Nemažai pasiūlymų pateikia V.Kazlauskas, A.Saulaitis, Ž.Skairys (V.Kazlauskas, Skautai; A.Saulaitis, Skautų užsiėmimai; Ž.Skairys, Skautiškos pamokėlės). Praktinius mokėjimus aprašo Skautų Brolija ir Skaučių Sesiarija (II patyrimo laipsnio skautas; Sese, budėk). Skautijos įkūrėjas stengiasi padėti pajusti, kad tikras skautas esi, jei sugebi patogiai įsikurti miškuose, po atviru dangumi ir nereikalauji, kad tavim nuolat rūpintųsi skiltininkas ar draugininkas. Skautui patinka jaustis sugebančiu pasirūpinti savimi .

Skautiškas ugdymo metodas ypatingas tuo, kad kiekvienas vaikas šią aplinką įsisavina kaip žaidimą. Vaikai pratinami gerai elgtis, po truputi darant įtaką jų pasaulėžiūrai, suteikiant galimybę formuoti savo asmenybę ir kurti savą vertybių sistemą.

Šis ugdymo procesas vyksta be prieštaravimų, be klasių ir pamokų, be reikalavimų atsiminti ar paaiškinti, be prizų ir bausmių. Vadovai vaiko ugdymo procese dalyvauja padėdami tarsi vyresnieji broliai ar seserys.

Gyvenimas grupėje yra esminis dalykas, patraukiantis jaunus žmones į skautybę. Jei gyventi grupėje gera, vaikai ateina ir pasilieka. Jei taip nėra, jie ateis, bet pasiliks ne visi. Kai

kurie jų gal pasilikis, nes net “skurdus” grupės gyvenimas gali patenkinti kai kuriuos vaikų poreikius.

Gyvenimas gamtoje – pagrindinis skautiško metodo elementas. Gamta – tai ypatinga aplinka, kurioje vyksta daug draugovės užsiėmimų.

Priesakai ir įžodis. Priesakai – tai vaikams suprantamos pagrindinės gyvenimo taisyklės: įžodis – įsipareigojimas, kurio jie savanoriškai pasižada visada stengtis būti geri ir laikytis priesakų.

Tarnaujama kitiems atliekant individualius geruosius darbelius, taip pat ir visa grupė vykdo tarnavimo veiklą.

Simbolinė draugovės struktūra, simboliai ir idealai yra paimti iš apysakos apie laisvuosius džiunglių gyventojus.

Mokymasis žaidžiant, viena vertus, padeda vaikui įsilieti į grupės gyvenimą, kita vertus – supažindina su šiuo gyvenimu.

Skautybės idėja, susieta iš fantastinio pasaulio veikėjais, tampa daug patrauklesnė ir efektyvesnė. Tai ne fantazijos priešpastatymas realybei, o tam tikro elgesio pasiūlymas ir visuomenės modelio pateikimas per simbolius ir veikėjus. Vaikams tai lengviau suvokiama nei idėjos ir koncepcijos.

Skautų vadovai, norėdami pasiekti geresnių rezultatų, naudojami LS skautų programa. Programiniai užsiėmimai kiekvieną kartą vis kitokie: tai gali būti vaidinimas, orientavimosi mieste žaidimas ar medžio sodinimas. Programiniai užsiėmimai gali būti labai įvairūs ir priklausyti nuo to, ką vaikai nori daryti ir kokie yra bendruomenės poreikiai. Į būrelio veiklos programą turi būti įtraukiami tik patrauklūs, naudingi ir pakankamai sudėtingi užsiėmimai.

Žaidimas yra natūralus vaikų užsiėmimas, tačiau jis gali tarnauti ir kaip ugdymo metodas. Pasak I.Kaffemanienės (2001), norint racionaliai išnaudoti žaidimams skirtą laiką, išlaikyti vaikų dėmesį, reikėtų laiku pastebėti nuovargį, blėstantį susidomėjimą ar besikeičiančią nuotaiką. Žaidžiant įvairius žaidimus, svarbu žinoti, kokie skiltyje esančių skautų įsipareigojimai ir specialybės. Na, o specialybių tikslas yra paskatinti vaikus siekti specifinių žinių ir įgūdžių, lavinti pradinius sugebėjimus, atrasti naujus pomėgius. Taip vystoma vaiko savigarba ir pasitikėjimas.

1.5 Programos, projektai, susiję su neįgaliųjų integracija į skautišką veiklą

Projektas – tai individualios arba kolektyvinės pastangos, kurios aiškiai suplanuotos ir nukreiptos konkretaus tikslo pasiekimui. Tai aiškia pradžia ir aiškia pabaiga turinti žmonių veiklos formą, kurios pradžia – idėjos – atsiradimas. (StūronaitėG, Navickaitė,D, Kasperūnas,P,2006)

A Paltarokas(1994) rašė: „Praeitą vasarą (1993), Kernavės stovykloje buvo užrištas skautiškas kaklaraištis Arūnui. Negalės sukaustytas savo vežimėlyje jis pasijuto nuoširdžių draugų būryje...“

„(...) tarnavimas artimui, pagalba negalios ištičtam – aktuali skautams tema. Pamenu, kaip džiaugsmingai žibėjo vežimėlyje sėdinčio Arūno akys pernai Kunigiškėse. Šiomet Kernavėje jie jau buvo trise. Du nelaimės draugai atvyko net iš Vokietijos“ – rašė skautas Vytas R.Tupčiauskas (1994)straipsnyje „Skautai šiandien“ .

LS skautų vadovai vykdo įvairius projektus ir rengia programas, kurių metu į skautišką veiklą yra integruojami neįgalieji. Svarbiausia tikėti tuo, ką darai ir elgtis taip, kaip moko skautybė – padėti artimui, nepaisant įvairių kliūčių, nes „nei vienas nežino visko apie tikėjimą. Tikėjimas bręsta skirtingai, nes žmonių gyvenimo patirtys skiriasi“ (Hansenas,S.S, 1996). Įvairių projektų, programų metu pats svarbiausias dalykas-kryptingas skautų ideologijos atžvilgiu ugdymas.

Ugdymas yra viso gyvenimo procesas, kurio metu vystomi asmens, kaip individo ir visuomenės nario, sugebėjimai (www.ls.vjg.lt). Šis apibrėžimas yra grįstas keturiais elementais: 1) žingeidumu, 2) veikla, 3) gyvenimu kartu, 4) savarankišku buvimu

Ugdymas yra kartu ir asmeninis, ir socialinis procesas. Jis turėtų padėti žmogui ir kaip individui, ir kaip visuomenės nariui. Įvairūs ugdymo atstovai įneša į savo indėlį į asmeninį ir socialinį asmens vystymąsi. Bendrai priimtinas UNESCO apibrėžimas rodo tris skirtingus tipus: informaluji , formaluji, ir neformalujį ugdymą.

LS programa labai išsiskiria iš kitų programų, nes joje vyrauja šie pagrindiniai aspektai:

- 1) savanoriškumas;
- 2) ugdymas iš patirties
- 3) progresyvios programos
- 4) bendraamžių grupės;
- 5) jaunimo-suaugusiųjų santykiai
- 6) vadovavimo vystymasis
- 7) vertybinės sistemos formavimas

Daugelis edukacinių jaunimo organizacijų savo programose turi progresyvią dimensiją.

Visos organizacijos savo veiklą grindžia tam tikromis vertybėmis, kurios paprastai atspindi organizacijos įstatuose. Jos yra integracinė organizacijos dalis ir stipriai įtakoja jos veiklą, veiklos metodus, stilių ir išorinius santykius. Todėl organizacijos siūlo jauniems žmonėms galimybę atrasti, analizuoti ir suprasti vertybes bei jų potekstes, per tam tikrą laiką susikurti vertybes visam gyvenimui (www.ls.vjg.lt).

„Įvairi veikla (pvz., pėdsekystė, sėlinimas, maskavimasis ir kita, reikalinga žvalgui, be kurios B.Powel'is neįsivaizdavo skautavimo, dabar netenka aktualumo. Tačiau skautų veikla anaipol nenuskurdo, nes atsirado daugybė naujų būdų tarnauti ir tobulėti. Tai galėtų būti projektai su neįgaliaisiais, pagalba ligoniams ar vaikų namams, įvairios talkos ir pan.“ (Olsevičiūtė, G., 2006)

Šiandieniniame gyvenime LS vadovai stengiasi žengti koją kojon su laiku, su ugdymo naujovėmis. Yra žinoma, kad LS skautų draugovėse yra neįgaliųjų, kurie integruoti į skautišką veiklą, tačiau tai vienetiniai atvejai. 2005 m. darbo autorė parašė projektą „Mylėk savo artimą“ kurio metu į skautišką veiklą integravo neįgaliuosius, tarp jų –ir šiame tyrime dalyvaujančius Šiaulių „Šaltinio“ globos namų ugdytinius(žr.12, 13, 15 priedus). Jo metu buvo tirtas ir skautų požiūris į neįgaliuosius. Išaiškėjo, kad 93 % respondentų pritaria neįgaliųjų integracijai į visuomenę, 7 % prisideda prie jų integracijos į visuomenę, nepritariančių neįgaliųjų integracijai į visuomenę nebuvo nei vieno. (Lizdenienė, S., Žalnieravičiūtė, M., 2005). 2006 metais šio darbo autorė parašė kitą projektą-„Etnoskautauk!“, kuriame dalyvavo 267 dalyviai, didelę dalį sudarė ir neįgalieji. Šio projekto metu, kandidatavusi pagal individualią, adaptuotą programą skautams(ja remtasi, integruojant proto negalę turinčius vaikus, šio tyrimo dalyvius) 12m.G. 2006-2007 m.m. pabaigoje, būdama neįgaliKryžių kalno papėdėje davė išodį, jai buvo užrištas skautės kaklaraištis., Kiekvienas individualus vaiko ugdymo(-si) planas yra unikalus, nes susijęs su konkrečiais poreikiais, konkrečiu kontekstu, bei konkrečiais santykiais“ (Ruškus, J., Mažeikis, G., 2003, p.191)

Individualioji programa-programa, skirta asmenims individualiems gebėjimams ugdyti ir specialiesiems ugdimosi poreikiams tenkinti (Lietuvos respublikos specialiojo ugdymo įstatymas, Žinios,(1998), Nr.115-3228)

2 skyrius. NEIGALIŲJŲ INTEGRACIJOS Į VISUOMENĘ BRUOŽAI

2.1. Specialiojo ugdymo kilmė ir raida

Ypatingų vaikų buvo visur ir visada. Tačiau ne visada buvo teikiamos specialiojo ugdymo paslaugos jų poreikiams tenkinti.

XVIII a. pabaigoje, po Amerikos ir Prancūzijos revoliucijų, buvo sukurti veiksmingi būdai mokyti vaikus su sensoriniais sutrikimais-akluosius ir kurčiuosius. XIX a. pradžioje atsirado pirmieji sistemingi mėginimai lavinti vaikus „idiotus“ ir „bepročius“-šiandien juos vadiname protiškai atsilikusiais ar turinčiais emocinių ir elgesio sutrikimų (Adomaitienė R. ir kt., 2003)

„Specialusis ugdymas kaip mokslo šaka atsirado ne iš karto, tačiau formavosi veikiamas kitų mokslo sričių. Psichologijos ir sociologijos atsiradimas ir ypač XX a. pradžioje labai paplitę protinių gebėjimų testai turėjo nepaprastai didelės įtakos specialiojo ugdymo raidai. Psichologams ėmus tirti mokymą ir testais nustatyti vaiko sėkmes ir nesėkmes mokykloje, dėmesys pradėtas kreipti į vaikus su specialiaisiais poreikiais. Sociologai, socialiniai darbuotojai ir antropologai ėmė tirti, kaip į ypatinguosius vaikus reaguoja jų šeimos ir bendruomenės, taip turėdamos įtakos vaikų mokymuisi ir prisitaikymui.

Specialiojo ugdymo istorijoje lemiamą vaidmenį suvaidino asmenybės ir idėjos, tačiau prie šio mokslo pažangos prisidėjo specialistai ir tėvai. XIX a. pirmoje pusėje susikūrė specialistų grupės, o veiksmingos tėvų organizacijos JAV atsirado tik šeštajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje.

Pirmąsias specialistų organizacijas, daugiau ar mažiau susijusias su neįgalių vaikų ugdymu, XIX a. pradžioje įkūrė medikų asociacijos. Tarybos ypatingiesiems vaikams (TYV) organizacija ir daugybė jos padalinių tapo profesine specialiojo ugdymo specialistų organizacija. Dabar TYV nacionaliniu mastu priklauso per 50000 narių, tarp jų apie 10000 moksleivių.

Nors tėvų įkurtose organizacijose gali dalyvauti ir asmenys, neturintys neįgalių vaikų, tačiau šios organizacijos pirmiausia skirtos neįgalių vaikų turintiems tėvams spręsti labiausiai jiems rūpimus klausimus. Tėvų organizacijos paprastai atlieka 3 funkcijas:

1) neformaliai suburia tėvus, gerai suprantančius vieni kitų problemas bei poreikius ir padedančius vieni kitiems įveikti nerimą bei frustraciją;

2) dalijasi informacija apie ugdymo paslaugas bei galimus jų šaltinius;

3) kuria jų vaikams reikiamų paslaugų struktūrą.

Yra organizacijų, įkurtų pirmiausia tėvų pastangomis: Protiškai atsilikusių piliečių asociacija (National Association for Gifted Children), Mokymosi negalių asociacija (Learning

Disabilites Asociacion) bei kitos.(Adomaitienė R.,2003). Anot Rūtos Butkevičienės (2001, p. 62-63), problemų, susijusių su vaiko negalia, analizė neatsiejama nuo visos šeimos, kurioje vaikas auga ir vystosi, situacijos įvertinimo. Ypač svarbus aspektas šeimai adaptuojantis prie vaiko negalios yra tėvų poreikių šeimos funkcionavimui užtikrinti patenkinimas. Toks požiūris pagrįstas ekologine sistemų teorija.(Butkevičienė, R.Šeimų su neįgaliais vaikais problemos. *Filosofija, sociologija*, 2001 Nr.1, p.62-63)

Po 1970 metų daugelyje pažangių pasaulio valstybių buvo įstatymais įtvirtintos neįgalių žmonių teisės, siekiant įgyvendinti JTO priimtas socialinės pažangos ir vystymo (1969), Protiškai atsilikusių asmenų teisių (1971), ir Invalidų teisių(1975) deklaracijas. Neįgalių teisės į visavertį laisvalaikį ir lygios teisės sporto srityje labai išplėtė taikomojo fizinio ugdymo specialistų veiklos apimtį.(...) XX amžiaus 8 dešimtmetyje pradėjo kurtis taikomosios fizinės veiklos kaip atskiros mokslo ir studijų krypties samprata. Šios srities moksliniams tyrimams ir naujoms žinioms apibendrinti didžiulį papildomą akstiną davė 1981 metai, JTO paskelbti tarptautiniais neįgalių asmenų metais, ir Pasaulinė neįgalių žmonių dešimties metų veiklos programa (1983-1992). Neįgalių žmonių segregacijos specialiose institucijose politiką pakeitė nauja integracijos visose gyvenimo srityse (tarp jų ir fizinėje veikloje) politika, orientuojanti į vienodas galimybes, atsižvelgiant į specialiuosius neįgaliųjų poreikius. Pirmą kartą buvo pripažinta, kad invalidumas priklauso nuo santykių tarp neįgalaus asmens ir jo aplinkos sąlygų.(UN, 1982)(Adomaitienė R. ir kt., 2003).

1990 m. priimtas neįgalių asmenų ugdymo aktas, pakeitęs anksčiau galiojusį VĮ Nr. 94-142“(Adomaitienė R. ir kt., 2003).

2.2.Vaiko teisių konvencija, Salamankos deklaracija. Kiti teisės aktai.

LR neįgaliesiems taip pat yra skiriamas didelis dėmesys, yra rengiami nauji įstatymai, pataisos.

LR Neįgaliųjų integracijos 3 straipsnyje parašyta, jog neįgaliųjų integracija organizuojama vadovaujantis šiais principais:

- 1) lygių teisių – neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai;
- 2) lygių galimybių – neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdymosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir

bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį;

3) diskriminavimo prevencijos – neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo;

4) visapusiško dalyvavimo – visais lygmenimis visi su neįgaliųjų gyvenimu ir veikla susiję klausimai sprendžiami derinant su jais ir (ar) jų atstovais pagal įstatymą bei atsižvelgiant į jų patirtį;

5) savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės užtikrinimo – neįgalieji nuolat skatinami būti savarankiški;

6) prieinamumo – neįgaliesiems sudaromos sąlygos veiklai visose gyvenimo srityse ir galimybė naudotis ištekliais;

7) neįgalumo kompensavimo – neįgalumo pasekmės kompensuojamos neįgaliesiems skirtomis įvairiomis piniginių ir nepiniginės paramos formomis;

8) decentralizacijos – pagalba neįgaliesiems priartinama prie jų gyvenamosios vietos, bendruomenė įtraukiama į socialinę neįgaliųjų reabilitaciją;

9) destigmatizacijos – visuomenė šviečiama siekiant šalinti neigiamas nuostatas ir stereotipus, susijusius su neįgaliaisiais;

10) perimamumo ir lankstumo – visos institucijos veikia darniai teikdamos socialines paslaugas ir ugdydamos neįgaliuosius;

11) skirtingų poreikių tenkinimo – neįgalieji sudaro labai įvairialypę visuomenės grupę, todėl, teikiant paramą, atsižvelgiama į skirtingus neįgaliųjų poreikius (http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3984&p_k=1)

Lietuvos Respublikos įstatyme (1995 m. liepos 3 d. Nr.I-983 , Vilnius) dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo yra priimti pagrindiniai straipsniai (20, 23, 26, 27, 32, 37), kurie labiausiai išreiškia neįgaliųjų vaikų, netekusių tėvų globos ugdymosi, sveikatos ir kitus pagrindinius poreikius (Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsniu, ratifikavo Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją).

20 straipsnis

1. Vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į ypatingą valstybės teikiamą apsaugą ir paramą.
2. Valstybės dalyvės, vadovaudamasis savo įstatymais, pasirūpina tokio vaiko priežiūros pakeitimu.
3. Tokia priežiūra gali reikšti perdavimą perauklėti, "kafalą" pagal islamo teisę, įvaikinimą arba, esant reikalui, atidavimą į atitinkamas vaikų priežiūros įstaigas. Pageidautina, svarstant pakeitimo variantus, atsižvelgti į vaiko auklėjimo paveldimumą, jo etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą.

23 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta, kad psichiškai ar fiziškai nepilnavertis vaikas turi gyventi pilnavertį ir prideramą gyvenimą, kuris garantuotų jo orumą, ugdytų pasitikėjimą savimi ir leistų aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje.
2. Valstybės dalyvės pripažįsta nepilnaverčio vaiko teisę gauti ypatingą globą ir rūpinasi, jei yra lėšų, kad turinčiam į tai teisę vaikui ar atsakantiems už jo globą asmenims būtų suteikta parama, kurios prašoma ir kuri atitinka vaiko būklę ir jo tėvų ar kitų vaiką prižiūrinčių asmenų padėtį.
3. Turint galvoje ypatingus nepilnaverčio vaiko poreikius, parama pagal šio straipsnio 2 punktą teikiama pagal galimybę nemokamai, atsižvelgiant į tėvų ar kitų jį prižiūrinčių asmenų finansinius išteklius. Būtina sudaryti galimybę nepilnaverčiams vaikui gauti išsilavinimą, profesinį parengimą, būti medicinos darbuotojų aptarnaujamam, atstatyti sveikatą, pasirengti darbinei veiklai ir poilsiauti taip, kad jis kuo labiau įsitrauktų į socialinį gyvenimą, galėtų ugdyti savo asmenybę ir bręsti kultūriniu bei dvasiniu požiūriu.
4. Valstybės dalyvės, plėtodamos tarptautinį bendradarbiavimą, skatina keitimąsi atitinkama informacija apie nepilnaverčių vaikų profilaktinę sveikatos apsaugą ir medicinos, psichologinį ir funkcinį gydymą, įskaitant informaciją apie reabilitacijos, bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo metodus, taip pat rūpinasi, jog būtų galimybė šia informacija naudotis, kad valstybės dalyvės turėtų daugiau žinių ir galėtų išplėsti savo patirtį. Ypač daug dėmesio šiuo atveju turi būti skiriama besivystančių šalių poreikiams.

26 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaiko teisę naudotis socialiniu aprūpinimu, įskaitant socialinį draudimą, ir imasi reikiamų priemonių šiai teisei įgyvendinti pagal savo įstatymus.

2. Socialinis aprūpinimas pagal reikalingumą teikiamas atsižvelgiant į vaiko ir asmenų, atsakančių už vaiko išlaikymą, turimus išteklius ir galimybes, taip pat kitais sumetimais, susijusiais su gėrybių gavimu vaikui arba jo vardu.

27 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaiko teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi.

2. Tėvams arba kitiems vaiką auklėjantiems asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygų, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal jų sugebėjimus ir finansines galimybes.

3. Valstybės dalyvės, atsižvelgdamos į nacionalines sąlygas ir savo galimybes, imasi reikiamų priemonių ir padeda tėvams bei kitiems vaiką auklėjantiems asmenims šią teisę įgyvendinti, o prireikus teikia materialinę paramą ir remia įvairias programas, ypač aprūpinimo maistu, drabužiais ir butais.

4. Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių, kad vaikas gautų geresnį išlaikymą iš tėvų ar kitų finansiškai už jį atsakančių asmenų tiek valstybės viduje, tiek iš užsienio. Jei finansiškai už vaiką atsakantis asmuo ir vaikas gyvena skirtingose valstybėse, valstybės dalyvės ragina pripažinti tarptautinius susitarimus arba sudaryti kitus atitinkamus susitarimus.

32 straipsnis

1. Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę būti apsaugotam nuo ekonominio išnaudojimo ir nuo bet kokio darbo, kuris gali būti pavojingas jo sveikatai arba trukdyti jam mokytis, gali kenkti jo sveikatai ir fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam bei socialiniam vystymuisi.

Kad būtų įgyvendintos šio straipsnio nuostatos, valstybės dalyvės imasi teisinių, administracinių, socialinių ir auklėjamųjų priemonių. Šiam tikslui, vadovaudamosis atitinkamomis kitų tarptautinių dokumentų nuostatomis, valstybės dalyvės:

- a) nustato minimalų priėmimo į darbą amžių;
- b) numato darbo dienos trukmę ir darbo sąlygas;
- c) numato atitinkamas bausmes arba kitas sankcijas, leidžiančias veiksmingai įgyvendinti šį straipsnį.

37 straipsnis

Valstybės dalyvės užtikrina, kad:

- a) nė vienas vaikas nepatirtų kankinimų ar kitokio žiauraus, nežmoniško arba orumą žeminančio elgesio ar bausmių. Nei mirties bausmė, nei įkalinimas iki gyvos galvos, nenumatant išlaisvinimo galimybės, neskiriami už nusikaltimus, padarytus jaunesnių kaip 18 metų asmenų;
- b) nė iš vieno vaiko neteisėtai ar savavališkai nebūtų atimta laisvė. Vaikas areštuojamas, sulaikomas ar įkalinamas pagal įstatymą, tik kraštutiniu atveju ir kiek įmanoma trumpesniai laikui;
- c) su kiekvienu vaiku, kuriam atimta laisvė, būtų elgiamasi žmoniškai, kad būtų gerbiamas jo orumas atsižvelgiant į jo amžiaus asmenų poreikius. Kiekvienas vaikas, kuriam atimta laisvė turi būti atskirtas nuo suaugusiųjų, jei tik nemanoma, kad šito daryti nedera dėl paties vaiko interesų; jis turi turėti teisę palaikyti ryšius su savo šeima susirašinėdamas ir pasimatydamas, išskyrus ypatingas aplinkybes;
- d) kiekvienas vaikas, kuriam atimta laisvė, turėtų teisę tuoj pat gauti teisinę ir kitokią pagalbą, taip pat teisę ginčyti savo laisvės atėmimo teisėtumą prieš teismą ar kitą kompetentingą, nepriklausomą ir nešališką organą ir teisę reikalauti, kad jie neatidėliodami priimtų sprendimą dėl bet kurio tokio procesinio veiksmo.

(http://www.nplc.lt/nj/Dokumentai/Uzs_teis_aktai/vaiko%20teisiu%20konvencija.htm)

1990 m. priimtas Neįgalių asmenų ugdymo aktas, pakeitę anksčiau galiojusį VI Nr. 94-142.

Neįgalių amerikiečių aktas - tai aktas, užtikrinantis neįgaliųjų pilietinės teisės, draudžiant jų diskriminaciją daugelyje gyvenimo sričių. (Adomaitienė R. ir kt., 2003)

2.3. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema.

Lietuvos respublikos *Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo* (2002m. gegužės 16 d. nr. IX - 886) 36 straipsnis *Vaikų sveikatos sauga ir ugdymas* numato užtikrinti visiems vaikams tinkamą sveikatos priežiūrą, už kurios organizavimą atsakinga valstybė ir savivaldybių švietimo ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos. Šiame įstatyme yra sakoma, jog vaikų sveikatos sauga įgyvendinama užtikrinant įstatymų, teisės aktų vaikų ugdymo, mokymosi, mitybos, kūno kultūros ir sporto, poilsio, medicinos bei psichologinės pagalbos teikimo sąlygas ugdymo įstaigose ir vaikų apsaugą nuo fizinę bei psichinę sveikatą žalojančio poveikio.

Varžinskienė (2003) negalę apibūdina kaip fizinę ar proto kliūtį, trukdančią arba ribojančią individo gebėjimą funkcionuoti kaip kiti (Varžinskienė I., 2003 p.119). Kad asmuo funkcionuotų, jam yra būtina ne tik ugdytis, bet ir pasirinkti tinkamą laisvalaikio, miego režimą.

J.V. Vaitkevičius (2005, p.1333-1340) pažymi, neabejotina, kad viena iš svarbesnių ugdymo problemų yra labai sunkios mokymo programos. Nurodoma papildomojo ir specialiojo ugdymo stoka (...) integruotų neįgalių vaikų laisvalaikis įvairus, tačiau ne visada racionalus ir atitinkantis higienos rekomendacijas“ J. V. Vaitkevičius atliko (2003) tyrimą „Integruoti neįgalūs vaikai: sveikatos priežiūra ir gyvensena“, kuriame dalyvavo 335 neįgalūs vaikai, integruoti į 33 Šiaulių miesto ir rajono mokyklas. Jis teigia, jog nors ir retai, bet aktyviomis laisvalaikio formomis užsiima apie 75 % vaikų. Kartą per savaitę sportuoja 50,6 % berniukų ir 35,3 % mergaičių, tačiau kasdien sportuojančių nėra daug-13,8% .bent kartą per mėnesį pusė vaikų apsilanko sporto renginyje ar kino teatre.“

Zinera Baršauskienė (2002) atliko tyrimą „specialiosios mokyklos nežymiai sutrikusio intelekto ugdytinių socialinės adaptacijos ypatumai“, tyrimas buvo atliktas su 52 buvusiais Šiaulių J.Laužiko specialiosios mokyklos auklėtiniais; tyrimo tikslas buvo: atskleisti, kaip nūdienos sąlygomis prisitaiko ir integruojasi į visuomenę nežymią protinę negalę turintys asmenys. „Apklaustos rezultatai rodo, kad baigusią J.Laužiko specialiąją mokyklą nežymiai sutrikusio intelekto auklėtinių socialinė adaptacija bei integracija visuomenėje vyksta teigiama linkme (Baršauskienė Z., 2002), p.18-19).

„Europos integracinės pedagogikos idėja-vaikų individualaus išskirtinumo toleravimas, neįgalumo požymių recepcija integruotoje grupėje-Lietuvoje ypač svarbi spartinant visišką neįgaliųjų vaikų integraciją mokykloje, sudarant jiems sąlygas mokytis vienoje grupėje su sveikaisiais. (Juodaitytė A., 2000, p.61).

Dabartinė Europos Sąjungos ir šalių kandidačių pasirinktoji kryptis yra specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymas drauge su bendraamžiais, suteikiant mokytojams įvairios

pagalbos (specialistų, specialiųjų ugdymo priemonių ir įrangos). Specialiųjų poreikių moksleivių, integruotų į bendrojo lavinimo sistemą, dalis nusako, kiek garantuojamas švietimo prieinamumas specialiųjų poreikių turintiems asmenims, rodo ugdymo sąlygų ir formų įvairovės užtikrinimą.

Lietuva yra ratifikavusi Jungtinių Tautų Lygių galimybių neįgaliems žmonėms teikimo bendrąsias taisykles, pasirašiusi Salamankos deklaraciją bei Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją. Pastaruoju metu, siekdama užtikrinti lygias moksleivių ugdymo ir ugdymosi galimybes, rengiasi priimti Europos socialinę chartiją bei Europos Sąjungos teisės aktus.

Vienas iš antrojo Lietuvos švietimo reformos etapo prioritetų – socialinių pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas. Jis turi laiduoti ugdymosi prieinamumą arba išsilavinimo visiems sistemos sukūrimą, ypatingą dėmesį skiriant lygioms galimybėms ties kiekvienu perėjimo slenksčiu. Būtent šis Lietuvos švietimo reformos prioritetas apima rūpinimąsi specialiųjų poreikių turinčių bei socialiai ir pedagogiškai apleistų vaikų ugdymu, pasižyminčiu ypatinga proceso įvairove.

- Nors Lietuvoje priimtas atskiras Specialiojo ugdymo įstatymas, Lietuva priskiriama „daugelio kelių“ (multi-track) kategorijai, nes pasirinko metodiką, leidžiančią taikyti įvairius specialiojo ugdymo paslaugų teikimo modelius. Lietuvoje „specialusis ugdymas“ reiškia visas specialiojo ugdymo paslaugų formas, taikomas tiek bendrojo lavinimo mokyklose, tiek specialiosiose mokyklose.
- Iš 45 539 moksleivių, kurie 2000–2001 m. m. buvo ugdomi visiškos integracijos forma (bendrojo ugdymo klasėse kartu su bendraamžiais), 60% turėjo kalbos ir komunikacijos sutrikimų, 19% – specifinių pažinimo sutrikimų, 8% – ribotą intelektą, 5% – protinį atsilikimą, 5% – regėjimo sutrikimų, 2% – fizinių ir judėjimo sutrikimų, 1% – klausos sutrikimų.
- 2000–2001 m. m. šalies 23 bendrojo lavinimo mokyklose veikė 68 specialiosios klasės, kuriose mokėsi 558 moksleiviai.
- Imta kurti projektus, diegti naujus didelių ir labai didelių specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymo modelius.
- Vaikus, turinčius kompleksinių raidos sutrikimų, didelių ugdymosi poreikių (tuos, kurie iki 1990 m. buvo laikomi „nemokytiniais“), imta ugdyti ugdymo centruose, įsikūrė „Vilties“ padaliniai, lavinamosios klasės. Vilties vaikų ir juos auginančių šeimų gyvenime atsirado daugiau. Pasirinkti ugdymo įstaigą leidžia įstatymai. Daugelis specialiųjų poreikių vaikų pradėjo lankyti ugdymo įstaigas savo gyvenamojoje vietoje.

- Švietimo įstatymas ir Invalidų socialinės integracijos įstatymas apibrėžė specialiųjų poreikių vaikų teisę būti ugdomiems ugdymo institucijose, esančiose arčiausiai jų gyvenamosios vietos, taigi ir bendrojo lavinimo mokyklose.
- Lyginant su bendru moksleivių skaičiumi Lietuvoje integruotai besimokančių specialiųjų poreikių moksleivių procentinė dalis yra didesnė negu kitose Europos valstybėse, išskyrus Daniją ir Suomiją.
- Dauguma Lietuvos mokytojų į specialiųjų poreikių moksleivių integravimą žiūri palankiai, nors pabrėžia žinių ir profesinių įgūdžių trūkumą darbe su integruotais moksleiviais bei nepakankamą profesinę pagalbą iš šalies.

<http://www.pedagogika.lt/puslapis/svietimas/specpint.pdf>

Anot V.Vaitkevičiaus (2005), Lietuvoje yra per 13 000 neįgalių vaikų-2 kartus daugiau negu prieš 10 metų (...) vertinant vaikų neįgalumo pobūdį nustatyta, kad vyrauja nervų sistemos ir jutimo organų ligos. Deja, Lietuvos neįgalių vaikų ir jų šeimų tyrimai rodo, kad šių vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybė visais požiūriais (ekonominiu, socialiniu, asmeniniu) yra blogesnė, negu sveikų vaikų ir jų šeimų.(Mockevičienė D., Vaitkevičius J.V., Bakanovienė T., 2005).

2.4.Protinio atsilikimo samprata.

2.4.1. Protinio atsilikimo apibrėžimas, klasifikacija, priežastys.

Protinis atsilikimas sudaro gausiausią intelekto sutrikimų grupę. Protinio atsilikimo terminas yra dažniau vartojamas užsienio šalių literatūroje.

Literatūroje intelekto sutrikimas apibūdinamas kaip protinių gebėjimų nuokrypis, sukkeliantis elgesio, emocijų ir socialinio prisitaikymo sutrikimų.

Kaip teigia J.N.V. Daulenskienė(2003) , protinio atsilikimo problema aktuali visame pasaulyje. P.Nikolas (2001) nurodo, kad protinio atsilikimo paplitimas populiacijoje sudaro 2-3 % , H. Remšmidto (2000) nuomone, -apie 10 % , D. Isajevo (1982),-apie 0,24-0,49 %. Šie skaičiai skirtingi atskirose amžiaus grupėse.(daulenskienė, 2003).

J. Mikelkevičiūtė teigia, kad intelekto sutrikimas nėra nekintama, fiksuota būklė, kuri suteikia žmogui statinį, nekintamą gyvenimą. Pažinimas, psichomotorika ir tinkamas elgesys yra kintami reiškiniai, kuriuos kryptingai ir aktyviai skatinant galima pasiekti kur kas geresnių rezultatų, negu kartais tikimasi. Dar visai neseniai protinis atsilikimas buvo laikomas

paveldėta nepagydoma liga. Toks požiūris lėmė įvairių specialistų, socialinių darbuotojų, kitų profesijų atstovų atsiribojimą nuo protiškai atsilikusių ar kitų intelekto sutrikimų turinčių asmenų. Pažangiose valstybėse jau seniai suvokta, kad protinis atsilikimas yra ne liga, o būklė, ir sutrikusios psichikos žmones reikia ne gydyti, o padėti jiems gyventi kuo priimtinesnėmis socialinėmis sąlygomis. (Adomaitienė R. ir kt., 2003, p. 333)

Jungtinių valstijų protinio atsilikimo asociacija 1992m. priėmė tokį protinio atsilikimo apibrėžimą: „ *Protinis atsilikimas rodo reikšmingą atitinkamų asmeninių gebėjimų ribotumą. Tai apibrėžiama kaip reikšmingai sumažėjęs intelekto funkcionavimas, neatsiejamas nuo dviejų ar daugiau negebėjimų atitinkamose taikomųjų įgūdžių srityse: bendravimo, apsitarnavimo, gyvenimo namuose, socialinių įgūdžių visuomeniniame gyvenime, savivertės, sveikatos ir saugumo, mokymosi, laisvalaikio ir darbo. Protinis atsilikimas nustatomas iki sulaukiant 18 metų*“

Remiantis pastaruoju protinio atsilikimo apibrėžimu, galima išskirti 3 pagrindines šio apibrėžimo dalis:

„1. Asmuo gali būti pripažintas protiškai atsilikęs tik tada, jeigu pastebimas žemesnis jo intelekto koeficientas (vidutinis intelekto koeficientas (IQ) yra 100 balų) . Tam, kad asmuo būtų klasifikuojamas kaip turintis protinį atsilikimą, jo intelekto koeficientas turi būti žemesnis už 70 balų, atlikus tam tikrą standartizuotą testą. Protiniam atsilikimui dažniausiai taikomi nustatyti taikomi Stanfordo-Binet ir Raseno intelekto testai ; Wechslerio suaugusiųjų intelekto skalė bei Wechslerio vaikų intelekto skalė.

2. Protiniam atsilikimui taip pat būdinga tam tikrų įgūdžių prisitaikyti stoka. Prisitaikymas (adaptacinis elgesys) suprantamas kaip individualus gebėjimas normaliai funkcionuoti visuomenėje , susidoroti su asmeninės nepriklausomybės ir socialinės atsakomybės standartais, palyginti su to paties amžiaus asmenų tipiniais gebėjimais ir kultūrinėmis grupėmis (Grossman, 1983)

3. Protinis atsilikimas turi būti nustatomas iki 18 metų. Kai kurie autoriai teigia, kad protinis atsilikimas nebūtinai turi būti viso gyvenimo metu, nors mokliškai tai nėra įrodyta. Vykdam atitinkamas koreguojamąsias programas, protiškai atsilikusių asmenų gyvenimo funkcijos labai pagerėja.“ (Adomaitienė R. ir kt., 2003)

Protiškai atsilikę asmenys pasižymi ir žinių ir įgūdžių daugelyje gyvenimiškose situacijose ir srityse stoka. *Įgūdis*-tai gerai išmoktas veiksmas , kurio elementų nebereikia sąmoningai reguliuoti ir kontroliuoti (Psichologijos žodynas, 1993). Tačiau kol veiksmas tampa įgūdžiu, praeina nemažai laiko, o kartais veiksmai (ypač proto negalės atvejais) taip ir nepasiekia įgūdžių lygmens. Skiriami *suvokimo, intelektiniai ir judėjimo* įgūdžiai. Kalbant apie

proto negalę turinčius vaikus, reikia paminėti, jog jiems būtina padėti mokantis įvairių gyvenimiškų įgūdžių kiekvieną dieną.

Protinis atsilikimas gali būti skirstomas į 4 lygius (pagal adaptacijos įgūdžių ir individualių poreikių palaikymo (paramos) kiekį):

- 1) *Nereikalinga parama-asmuo yra savarankiškas arba pats gali rūpintis poreikių palaikymu.*
- 2) *Minimali parama-asmeniui pagalba reikalinga protarpiais arba padėti tokiose srityse kaip teisinė sistema, transportavimas, gyvenimas namuose, kai kuriuo fiziniu požiūriu, tarnyba ir savigyna.*
- 3) *Intensyvi parama-asmenį reikia reguliariai prižiūrėti ar palaikyti, kas apibūdinama kaip nuolatinis asistavimas.*
- 4) *Nuolatinė parama- asmenį reikia nuolat (24 val. per parą) prižiūrėti. Tai gali apimti palaikomųjų gyvenimo funkcijų/sistemų priežiūrą (Auxter , D.M. et al., 1993).*

2.4.2. Protiškai atsilikusių asmenų ypatumai

Bendroji protiškai atsilikusių asmenų simptomatika priklauso visų pirma nuo atsilikimo laipsnio, protinio atsilikimo priežasties, tačiau turi daug bendrų bruožų. Jie geriausiai pastebimi esant nežymiam protiniam atsilikimui. Juo žymesnis protinis atsilikimas, tuo mažiau ryškios apskritai psichinės veiklos apraiškos iki labai žymaus protinio atsilikimo, kai išlieka tik biologinės žmogaus funkcijos (Daulenskienė J.N.V.,2003, p.9)

Protiniam atsilikimui būdingi tokie patofiziologiniai aukštosios nervų sistemos veiklos bruožai : silpnesni jaudinimo ir slopinimo procesai galvos smegenų žievėje (jiems būdingas inertiškumas), nepakankama galvos smegenų žievės asociatyvinė veikla, sunkiai susidaro sąlyginiai ryšiai.

Daulenskienė (2003) visus patologoanatominius (morfologinius) smegenų pokyčius siūlo skirstyti į 3 grupes:

- 1) displastinius pakitimus
- 2) randinius pakitimus
- 3) nepakankamą morfologinę brandą.

Displastinio pobūdžio smegenų pokyčių galima tikėtis , Kai PA formos paveldimos ir visais embriopatijų atvejais . Paprastai šie pakitimai aptinkami esant žymioms protinio atsilikimo formoms.

Randiniai pokyčiai randami fetopatijų atvejais po persirgtų intrauterinių neuroinfekcijų, po gimdymo ir vėlesnio laikotarpio traumų bei po neuroinfekcijų pogimdyviniu laikotarpiu.

Prognozė palankiausia, kai susiduriama su nepakankamu smegenų išsivystymu. Būtent šiais atvejais aferentacijų gausa, ypač adekvačių aferentacijų gausa, gali ženkliai paspartinti smegenų brandą ir sumažinti atsilikimą. Nepakankama galvos smegenų branda gali pasireikšti po hiposinių būklių fetaliniu periodu. Perinataliniu periodu tokio pobūdžio pokyčių gali atsirasti taip pat dėl patirtos hipoksijos. Smegenų branda nukenčia ir tada, kai kūdikis nuo pat gimimo auga totalinės psichinės deprivacijos sąlygomis. Šeimyniniais protinio atsilikimo atvejais galvos smegenų žievės ląstelėse randama mažiau dendritų.

Daulenskienės teigimu (2003), protiškai atsiliekantys vaikai pasižymi ryškia valingos veiklos stoka. Dėl savo mąstymo ypatumų jie nepajėgia numatyti veiklos plano, siekdami užsibrėžto tikslo., neturi veiklos nuoseklumo. Jie pajėgūs organizuoti savo veiklą tik skatinami ugdytojų ir artimųjų. Šiems vaikams būdingos nesusiformavusios intelektualios emocijos, tokios, kaip pareiga, ištikimybė, tėvynės meilės jausmai..

Nevisavertis ir protškai atsiliekančiųjų dėmesys, kurį paskirstyti ir išlaikyti jie nesugeba.

L. Vygotskis sako, kad dėmesį reikia vertinti kaip subtilų motorinį aktą.tai pačios jaunosios galvos smegenų žievės – kaktos skilties –funkcija. Dėmesio nevisavertiškumą lydi nepakankama veiklos organizacija, stinga nuoseklumo. Pasak M. Pevzner (1959), kaktos skilties , kaip „socialinių smegenų“ , nevisavertiškumas būdingas visiems protiškai atsilikusiems vaikams.(...) nežymaus protinio atsilikimo atvejais atsilieka sudėtingesnės motorinės funkcijos, netobuli nedideli judesiai-premotorinės zonos funkcijos. Judesiai blogai koordinuoti, grubūs, nėra gražių sinkinezijų, motorinės ritmikos (Daulenskienė J.N.V.,2003)

Be abejo, protiškai atsilikusius asmenis supanti aplinka, artimi žmonės , turi įtakos jų ugdymui, todėl labai svarbu ugdyti įvairius mokėjimus ir įgūdžius, susijusius su judesiais, kaip įmanoma dažniau.

2.5 Taikomoji proto negalia turinčių asmenų fizinė veikla

Sąvoka „taikomoji“ yra kilusi iš anglų kalbos veiksmažodžio „adapt“ - adaptuoti, pritaikyti, perdirbti trumpinant ir paprastinant, t.y. modifikuojant. Ši sąvoka yra vartojama ir plačiau-ją galime suprasti ir kaip pritaikytą veiklą, aplinką, buitį ir kt. žmonėms su specialiaisiais poreikiais.

„Pirmą kartą terminą „taikomoji“ rekomendavo 1952 m. Amerikos sveikatos, kūno kultūros ir rekreacijos asociacija(American Association for Health, Physical Education and Recreation) vietoje iki tol vartotų korekcinės (corrective) ir modifikuotos (modified) fizinės veiklos sąvokų, vartojamų žmonių galimybės vertinti, jų veiklai bei jiems teikiamoms paslaugoms programuoti.

„Pagal protinį atsilikimą ir psichikos raidą mokiniai skirstomi į tris grupes: lengvo, vidutinio ir žybaus psichikos sutrikimo laipsnio. Mažesni psichikos sutrikimai lemia ir mažesnius judamosios veiklos sutrikimus.(Bobrova L., Mackevičius L., Norkus S.,2004)

Neįgalieji mūsų visuomenė nariai turi išskirtines fizines ir psichologines ypatybes ir specialiųjų poreikių, kurie randasi neįgaliesiems siekiant lygių galimybių dalyvauti fizinio ugdymo, neįgaliųjų sporto, rekreacinės ir buitinės fizinės veiklos srityse(...) Įvairių fizinės, psichologinės ir socialinės reabilitacijos , pedagogikos priemonių taikymas tenkinant neįgalių asmenų fizinės veiklos poreikius yra vienas pagrindinių taikomosios fizinės veiklos uždavinių skatinant neįgaliųjų gebėjimą dalyvauti visuomenės gyvenime (socialinė integracija) ir kartu mažinant jų negalios apraiškas.(Adomaitienė R. ir kt., 2003)

„Mokykliniame amžiuje nuo 8 iki 13 metų geriausiai išmokstami judesiai. Šiuo laikotarpiu sparčiai gerėja greitumo rodikliai, aerobinė ištvermė, ir vikrumas. Tačiau lankstumo gebėjimai ima mažėti, todėl jiems ugdyti turi būti skiriama daug dėmesio. Vaikams būdingas didelis domėjimasis sportu. Jie gerai perpranta judesių techniką, pasižymi aktyvumu, atkaklumu įveikiant kliūtis ir sunkumus, nuoširdžiai džiaugiasi pasiektais rezultatais(...) Jėgos pratimai turi būti vidutinio ir didžiausio intensyvumo. Periodiškai su pertraukomis skiriami kaulus stiprinantys dideli krūviai skatina spartų augimą, per daug dideli krūviai jį stabdo.(Adomaitienė R. ir kt., 2003)

Amžiaus tarpsniu nuo 10 iki 15 metų organizmas fiziškai subręsta ir tobulėja fizinės ypatybės. Šioje neįgalaus vaiko fizinio brendimo fazėje taikomosios fizinės veiklos specialistas turi būti ypač kantrus ir protingas, tikras pedagogas ir psichologas, išmintingai vertinti laimėjimus ir pralaimėjimus“(Adomaitienė.R. (Red.) 2003, P.241)

Pasak, L.Grauel'io (1985) anksčiau buvo manoma, kad vaikas yra toks pat kaip ir suaugusysis, tačiau mažiau išsilavinęs ir ne toks stiprus .Ta nuomonė yra klaidinga, dabar jau daugelis pedagogų mano kitaip, dėl tokio požiūrio atsirado prasti , netinkami, mokymo metodai.

Kūno kultūros mokytojas ar kitas pedagogas, kuris dirba su proto negalę turinčiais vaikais, turi išmanyti ne tik kūno kultūrą kaip mokomąjį dalyką, bet ir suteikti žinias, mokėjimus, įgūdžius, kurie jiems yra suvokiami .kūno kultūros mokytojas turi turėti daug pedagoginių, psichologinių žinių, turi sugebėti ugdyti teigiamą visuminį požiūrį į kūno kultūrą, būti sektinu pavyzdžiu savo ugdytiniams. „Kiekvienas žmogus yra jaučiantis ir kuriantis subjektas. Žmogus yra asmenybė, veikianti ir kurianti, su savo jausmais ir poreikiais. Jo niekada negalima paversti kitų savivalės objektu. Jis pats sprendžia apie savo neliečiamumą ir savo laisvę“ (Barkauskaitė M., Grinevičienė V., Indašienė V., Pūkinskaitė, R, 2001, p.77)

Spec. poreikius turintiems vaikams yra sunku išaiškinti kas yra konkurencija, kompromisas, bendradarbiavimas (dalyviai varžosi tarpusavyje kieno interesai yra svarbesni). Bendradarbiavimas – kai dalyviai mėgina pasiekti savo tikslus. Bendradarbiaujantys asmenys ieško būdų, kaip pasiekti ir savo, ir kitos pusės tikslus (Budzinauskienė E.,Budzinauskas V., 1999).

Lietuvoje tebėra aktuali vaikų, kurių sveikata sutrikusi, kūno kultūros problema. Daugumą tokių vaikų gydytojai atleidžia nuo kūno kultūros pamokų, užsiėmimų. Vis dėlto vaikams, kurių sveikata silpnesnė, dar labiau negu sveikiesiems svarbus įvairių kūno kultūros priemonių, atitinkančių jų sveikatos lygį, teigiamas poveikis.(LR ŠMM „Kūno kultūra silpnesnės sveikatos moksleiviams. Metodinės rekomendacijos“,1999)

„J. Mikelkevičiūtės (2003)teigimu, taikomosios kūno kultūros programa, individualaus plano sudarymas yra grindžiamas vaiko prigimtimi ir poreikiais priklausomai nuo protinio atsilikimo laipsnio, etiologijos ir kitų sutrikimų.

V.Volbekienė (2004) primena, jog kūno kultūros pamoka yra judėjimo kultūros pamoka, turinti skatinti mokinių fizinės, protinės ir socialinės sveikatos , gyvenimo įgūdžių saviugdą.

A.Mačiukaitė teigia, jog ypač svarbi nuostata dirbant su nežymiai protiškai atsilikusiais moksleiviais,-darbas su naujais žodžiais.(Ambrukaitis J., Vaitkevičienė A.,(Red.), 2007) Mokant naujų sporto terminų ar sportinių , judriųjų, lietuvių liaudies, skautiškų žaidimo taisyklių būtina asmenims su proto negalia kiekvieną jiems dar nežinomą ar nesuprantamą žodį, veiksmažodį, aiškinti jiems priimtinu tonu, pagal jų suvokimo laipsnį jiems prieinama kalba, tik tada bus galima sulaukti puikių rezultatų.

Be abejo, labai svarbu ir bendravimas, tarpasmeniniai santykiai-mokytojas-mokinys, mokinys-mokinys. Mokyti bendrauti proto negalę turintiems asmenims yra sudėtingiau nei įgaliesiems. Bendravimo įgūdžiai neatsiranda iš karto, tam reikia laiko, pastangų.

Neįgaliųjų tarpusavio santykiai, jų santykiai su sveikaisiais konkrečiomis fizinėmis ir psichologinėmis sąlygomis, tų santykių kliūčių tyrimas ir įvertinimas, kliūčių šalinimo galimybės, įvertinant ne tik kiekvieno neįgalaus, bet ir sveiko žmogaus prisitaikymo visuomenėje savitumą (skirtingą pažinimo ir fizinių gebėjimų lygį, emocijų ir troškimų kokybę ir t.t.), jų fizinės ir aptarnavimo veiklos metodų pasirinkimą, aptarnavimo veiklos negalių atvejais originalumą ir kt.-visos šios problemos lemia taikomosios fizinės veiklos mokslinių tyrimų kryptis ir temas, kurias vienija bendra idėja-sveikų ir neįgalių žmonių gebėjimas gyventi kartu visuomenėje ir jų gyvenimo kokybės gerinimas panaudojant fizinės veiklos ir sporto priemones.

Taikomojoje fizinėje veikloje, kuria naudojasi ir kurią atlieka neįgalūs žmonės, negali būti jokių išankstinių prielaidų. Visi taikomosios fizinės veiklos tikslai yra individualizuojami ir paremti individualaus testavimo ir jo vertinimo rezultatais. Neįgalieji turi daug daugiau specifinių poreikių, negu įgalieji. Net įprastos fizinės veiklos nesėkmės, kurios kitiems atrodo mažai reikšmingos arba lengvai išgyvenamos, neįgaliesiems žmonėms gali sukelti ilgalaikį savęs nevertinimą ir nepagarbą sau. Neįgaliųjų fizinio ugdymo vyksmo sudėtingumas ir skirtinga metodologija priklauso ne tik nuo labai skirtingų pačių individų savybių ir gebėjimų, bet ir nuo esamų sąlygų bei teikiamų paslaugų kokybės šeimoje ir visuomenėje. (Adomaitienė R. ir kt., 2003)

Vienas iš pagrindinių šiuolaikinės kūno kultūros uždavinių yra ugdyti mokinių fizinio aktyvumo kasdieniame gyvenime motyvus ir įgūdžius., (...) veiklos organizavimas dažnai suprantamas tik kaip mokinių frontalsios, grupinės ar individualiosios veiklos tvarkymas. Toks supratimas yra neteisingas, nes atspindi tik vieną iš minėtų mokinių veiklos organizavimo komponentų. Mokinių valdymo per kūno kultūros pamokas pagrindiniai būdai yra komandos, išskaičiavimai, potvarkiai, paliepimai, nurodymai, vizualiniai, garsiniai ir kiti sutartiniai signalai. (Vilūnienė A., Volbekienė V., 2004).

Visi minėti kūno kultūros kaip mokomojo dalyko pagrindiniai būdai yra naudojami ir skautiškoje veikloje-įvairių sportinių, judriųjų žaidimų, žygių, stovyklų metu ugdant neįgalius vaikus.

J. Mikelkevičiūtė nurodo, kad mokomosios aplinkos organizavimas protiškai atsilikusiems vaikams mokyti turi įtakos laiko tarpui, kuriuo mokinys aktyviai dalyvauja atlikdamas užduotį priklausomai nuo įgūdžių lygio, vadinasi ugdant protiškai atsilikusių mokinių atitinkamus įgūdžius yra svarbu: 1)vieta, 2) bendraamžių nuorodos ir globa,3) bendruomenė pagrįsta instrukcija,4) dalinis dalyvavimas fizinėje veikloje, 5) instrukciniai metodai,6) konkreti

ir daugelio pojūčių patirtis, 7) duomenimis pagrįstas mokymas, 8) užduoties nagrinėjimas, 9) elgesio valdymas, 10) perėjimas nuo gerai žinomos prie nežinomos užduoties, 11) pastovumas ir prognozavimas, 12) pasirinkimas, 13) veiklos pritaikymas (modifikacijos).

Ugdant proto negalę turinčius vaikus, būtina vadovautis ne tik mokomosios aplinkos nuostatomis bet labai svarbu yra ir savo , kaip specialisto darbe, nepamiršti vadovautis pagrindinėmis taikomosios fizinės veiklos teorijomis Jų išskiriama 9-ios:

- 1) *Asmens saviraiškos teorija* (kai asmens raiška yra paremta tarpusavio santykiais ir tai nėra egoistinis, bet ekologinis reiškinys, kai asmuo gali išreikšti save tik jausdamasis patogiai ir saugiai tarp žmonių, tapatindamas save su aplinkiniais žmonėmis)
- 2) *Visaverčio asmens funkcionavimo teorija* (kai individas nesąmoningai siekia realaus ir idealaus savojo AŠ sutapimo, asmuo noriai vykdo tai, kas patvirtinta, atmeta ir vengia įsivaizduojamajam AŠ prieštaraujančios veiklos).
- 3) *Ekologinė arba lauko teorija* (kad sėkmingo individo ugdymo metodologija visų pirma turi remtis santykių tarp mokinio tikslų ir aplinkos tyrimo rezultatais, tų santykių koregavimu, kliūčių, trukdančių teigiamiems santykiams rasti, įvertinimu ir jų pašalinimu)
- 4) *Normalizacijos teorija* (normalizacijos sąvoka reiškia vyksmą, kurio metu neįgaliems asmenims sudaromos tinkamiausios ir labiausiai sveikųjų gyvenimą , mokymąsi ir darbą atitinkančios sąlygos).
- 5) *Asmens reikšmingumo teorija* (teorija remiasi nuostata, kad apie įvairius įvykius ir reiškinius asmeninė nuomonė , kurią lemia psichologiniai bei socialinės aplinkos veiksniai, yra svarbesnė negu pats įvykis ar reiškinys).
- 6) *Socialinė pažinimo teorija* (labai asmeniška žmogaus socialinio gyvenimo esmė gali būti atskleista įvertinant asmens elgesio, pažinimo kaip psichologinio veiksnio ir jo aplinkoje vykstančių įvykių tarpusavio ryšių ypatumus)
- 7) *Asmens veiksmingumo teorija* (paties asmens suvoktas savo veiksmingumas yra specifinė pasitikėjimo savimi forma, pasireiškianti savo galimybių vertinimu esant konkrečiai situacijai, t.y. asmens nuomonė apie tai, ar jis pats galėtų atlikti vieną ar kitą konkretų vyksmą).
- 8) *Asmens apsisprendimo (nusistatymo) teorija* (nuo paties asmens suvoktos gyvenimo įvykių kontrolės pobūdžio, artimai susijusio su motyvacijos vyksmu,

priklauso numatytų gyvenimo tikslų įgyvendinimas ir psichologinė asmens gerovė)

- 9) *Igalinimo teorija* (igalinimas suprantamas kaip vyksmas ir kaip atitinkama veikla, kuri asmeniui suteikia galių valdyti savo gyvenimą, ugdyti reikalingus bendruosius įgūdžius, naudotis ištekliais ir lėšomis, jausti atsakomybę už save, kitus ir savo aplinką).

2.6 Neįgalių asmenų integracijos, segregacijos bruožai

Pasak Ruškaus (1997) ,intelektinis tobulėjimas tiesiogiai priklauso nuo subjekto santykių su socialine aplinka. Kaip pakeisti negatyvų požiūrį į pozityvų? Įvaizdžius keičia išgyvenimai, asmeninis patyrimas bei konkretūs santykiai su kitu žmogumi. Autentiškas tarpusavio santykių patyrimas keičia savo paties bei kito žmogaus įvaizdžius. Taip vyksta asmens integracija .

Kiekvienas ugdytojas, dirbantis su neįgaliaisiais, suvokia jų integracijos į visuomenę naudą. Yra žinoma, jog segreguotoje aplinkoje neįgalieji nepasiekia gerų rezultatų ne tik ugdymosi, bet ir gyvenimiškose srityse.

Ruškus (1997) teigia , jog svarbu sukurti harmoningą aplinką , kur neįgalus asmuo jaustųsi pats savimi. Jean Vanier, l'Arche bendruomenės įkūrėjas , pabandė suteikti galimybę gražinti į visuomenę atmetuosius, turinčius negalių. Jis remiasi 3 konkrečiais įgyvendinamais principais:

- 1) autentišku šeimyniniu gyvenimu namuose;
- 2) integruotoje aplinkoje;
- 3) tarp asmenų, turinčių negalę.

Ruškus (1997) , pabrėžia, jog ši bendruomenė, remdamasi krikščioniškais ir humanistiniais principais, pateikė naują integracijos modelį : kad neįgalus žmogus keistųsi, reikia, kad pati visuomenė keistųsi , o padėti visuomenei keistis , t.y. tapti humaniškesnei, gali tas pats neįgalus asmuo.

„Intelektinio sutrikimo socialinis vaizdinys nėra aiškus. Intelektinio sutrikimas formuoja „ mongoliškojo veido, elgesio sutrikimo, segregacijos, santykių problemiško, emocinius vaizdinius (keista šypsena, fiksuotas žvilgsnis)“ (Ruškus J., 2002 *Negalės fenomenas*, p.28)

3skyrius. PROTO NEGALĘ TURINČIŲ VAIKŲ INTEGRACIJA Į SKAUTIŠKĄ VEIKLĄ TAIKOMOSIOS KŪNO KULTŪROS ASPEKTU.

3.1. Tyrimo metodai ir organizavimas

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės (medicininės, edukologinės, psichologinės) literatūros analizė.
2. Femenologinis kokybinis tyrimas (apklausos raštu (anketavimo), apklausos žodžiu (interviu) ir stebėjimo metu gautų duomenų analizė).
3. Statistinės analizės metodas.
4. Apklausa raštu (anketavimas).
5. Dokumentų analizė.

Apklausos raštu metodu (anketavimu) bus siekiama įvertinti ir iširti skautų vadovų, skautų, skautų tėvų/globėjų požiūrį į neįgalųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.

Interviu metodu bus siekiama išsiaiškinti tiriamųjų savivertę, laisvalaikio praleidimo būdus, požiūrį į sveikatą, į asmeninę kūno kultūrą, priklausomybę nuo aplinkinių. Atlikus kiekvieno tiriamojo interviu analizę, išskirsime asmens saviraiškos, savirealizacijos, savitvarkos ir kitas kategorijas.

Dokumentų analizės metodą naudosime tirdami ir analizuodami medicininės pažymas, vardines asmens bylas.

Kokybinio eksperimento metu bus tikrinama, kaip ir kiek pakito tiriamųjų žinios, mokėjimai, įgūdžiai, ar atsirado naujų, integravus juos į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu.

Statistinės analizės metodo pagalba sieksime išsiaiškinti ar statistinis vidurkis kaip ir kiek pakito po eksperimento.

Tyrimo vadovaujamos šiomis **pagrindinėmis nuostatomis:**

1. Skautybės metodai, paremti praktine veikla, susijusia su taikomąja kūno kultūra, padeda įgalinti proto negalią turinčius asmenis į skautišką veiklą.
2. Skautiška veikla padeda visapusiškai ugdyti neįgalų asmenį.

3.1.1. Skautiškų veiklų stebėjimo ir įvertinimo instrumentų konstravimas

Siekdami adaptuoti neįgaliesiems skirtą kandidatams į skautus programą, atlikome įvairių praktinių ir teorinių skautiškų veiklų (taikomosios kūno kultūros aspektu) kategorijų konstravimą, remiantis tiriamųjų interviu protokolų analize ir stebėjimu. Buvo išskirtos 7 kokybinės kategorijos. Kiekvieną tiriamąjį vertinome šiose praktinių ir teorinių veiklų kategorijose:

1.Savitarnos-savitvarkos kategorija.

2.Pasitenkinimo skautiška veikla (gamtamokslis, skautamokslis, vandenmokslis) kategorija.

3.skautiškos aplinkos kategorija.

4. Tarpasmeninio bendravimo skautas-skautas ir vadovas-skautas kategorija.

5. Savęs vertinimo, savigarbos kategorija.

6. Sveikatos ugdymo ir stiprinimo kategorija.

7. Lūkesčių, savirealizacijos kategorija.

Pasirinkome tokį vertinimą:

1) aukštas;

2) aukštesnis už vidutinį;

3) vidutinis;

4) žemesnis už vidutinį;

5) žemas

Rezultatus iliustruoja 1,2,3,4,5,6,7 lentelės.

Savitarnos-savitvarkos kategorijos turinys iliustruoja asmens savitarnos, savitvarkos įgūdžius, žinias apie asmeninės higienos taisykles ir įpročius. Visi 7 tiriamieji šią kategoriją supranta kaip asmens higienos taisyklių laikymąsi ir rūpinimąsi savimi pačiu. Iš tiriamųjų interviu analizės (žr.24 priedą) ir 1-oje lentelėje pateiktų apibūdinimų matyti, jog visi tiriamieji yra pakankamai savarankiški, gebą savimi pasirūpinti, turi gerus savitarnos įgūdžius. Mergaičių savitvarkos ir savitarnos įgūdžiai yra geresni už berniukų (jos sugeba ne tik skalbti savo apatinius ir kai kuriuos viršutinius rūbus, bet ir adyti, siūti, pasikloja lovas). Iš savitarnos-savitvarkos įgūdžių įvaldymo galime spręsti apie jų gyvenimo sąlygas globos įstaigoje bei globos įstaigos darbuotojų švietėjišką darbą, „motinišką“ rūpestį, reiškiamą savo ugdytiniais.

Tiriamųjų įvertinimas savitarnos-savitvarkos kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
1	SAVITARNOS - SAVITVARKOS KATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį.
		X2-žemesnis už vidutinį.
		X3-žemesnis už vidutinį.
		X4-žemesnis už vidutinį.
		X5-vidutinis
		X6-vidutinis
		X7-vidutinis

Tiriamųjų įvertinimas pasitenkinimo skautiška veikla kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
2	PASITENKINIMO SKAUTIŠKA VEIKLA (GAMTAMOKSLIS, SKAUTAMOKSLIS, VANDENMOKSLIS IR KT) KATEGORIJA	X1-vidutinis
		X2-vidutinis
		X3-aukštesnis už vidutinį
		X4-vidutinis
		X5-aukštesnis už vidutinį
		X6-aukštesnis už vidutinį
		X7-aukštesnis už vidutinį

Tiriamųjų įvertinimas skautiškos aplinkos kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
3	SKAUTIŠKOS APLINKOS KATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį
		X2-aukštesnis už vidutinį
		X3-aukštesnis už vidutinį
		X4-aukštesnis už vidutinį
		X5-aukštesnis už vidutinį
		X6-aukštesnis už vidutinį
		X7-aukštesnis už vidutinį

Tiriamųjų įvertinimas tarpasmeninio bendravimo kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
4	TARPASMENINIO BENDRAVIMO SKAUTAS-SKAUTAS IR VADOVAS- SKAUTAS KATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį
		X2-aukštesnis už vidutinį
		X3-aukštesnis už vidutinį
		X4-žemesnis už vidutinį
		X5-vidutinis
		X6-vidutinis
		X7-aukštesnis už vidutinį

Pasitenkinimo skautiška veikla (gamtamokslis, skautamokslis, vandenmokslis) kategorija apima tiriamųjų pasitenkinimo jausmus sueigų, žygių, įvairių skautiškų renginių metu. 2 lentelė iliustruoja tiriamųjų įvertinimus-X1,X2,X4 šioje kategorijoje yra įvertinti vidutiniškai, X3, X5, X6,X7 įvertinimas yra aukštesnis už vidutinį. Iš apklausos žodžiu(interviu protokolai Nr.1-7, žr.24 priedą)ir stebėjimo metodu surinktų žinių matyti, jog visi tiriamieji skautų sueigų metu yra aktyvūs, gerai nusiteikę, optimistiški, linksmi, emocionalūs. Iš atsakymų matyti, jog visi tiriamieji labai laukia skautų sueigų.

Skautiškos aplinkos kategorijos turinys iliustruoja tiriamųjų požiūrį į skautų vadovės ir kitų Šiaulių krašto (atitikmuo-Šiaulių apskritis) skautų vadovų vedamų renginių, žygių, stovyklų parinktą aplinką. Visų tiriamųjų įvertinimas šioje kategorijoje yra aukštesnis už vidutinį(žr. 3 lentelę) Tai rodo, jog tiriamiesiems patinka dalyvauti ne tik sueigose, vedamose jų globos įstaigoje, tačiau jie teigiamai žiūri ir į renginių, vedamų kitoje erdvėje (stovykla „Septynmyliai batai-2008 Kurtuvėnuose; Šiaulių krašto skautų olimpiada Šiaulių „Gegužių“ pagr. mokykloje, žygis į Kryžių kalną ir kt.) aplinką.

5 lentelė

Tiriamųjų įvertinimas savęs vertinimo, savigarbos kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
5	SAVĖS VERTINIMO, SAVIGARBOS KATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį
		X2-žemesnis už vidutinį
		X3-žemesnis už vidutinį
		X4-žemesnis už vidutinį
		X5-vidutinis
		X6-aukštesnis už vidutinį
		X7-aukštesnis už vidutinį

Tarpasmeninio bendravimo skautas-skautas ir vadovas-skautas kategorijos turinys apibrėžia tarpasmeninio bendravimo niuansus. Iš stebėjimo, apklausos raštu (interviu) ir 3 lentelės turinio matyti, jog tarpasmeniniai santykiai skautas-skautas nėra labai glaudūs (X5 ir X6 įvertinimas yra vidutinis (jie yra brolis ir sesuo), likusiųjų-žemesnis už vidutinį), tarpusavyje jie ne visada noriai bendrauja, kartais jų elgesys esti grubus, netoleruotinas ar net agresyvus (tiriamųjų X2 ir X5). Tiriamieji sueigų metu noriai dalyvauja , vykdo (tačiau ne visada) jiems pavestas užduotis, bet tarpusavyje bendrauja nelabai noriai. Tačiau tarpasmeninio bendravimo vadovas-skautas kategorijoje yra pastebimi teigiami pokyčiai. Skautų vadovė šiuos vaikus pažįsta 3 metus, tačiau kas savaitines sueigas pradėjo vesti 2007-2008 mokslo metais, globos įstaigoje buvo įsteigtas smulkiausias skautiškas vienetas-„Liūtų „ skiltis (žr. 18 ir 19 priedus). Todėl galime teigti, jog glaudus ryšys atsirado per tam tikrą laiką.

Savęs vertinimo, savigarbos kategorijos turinys iliustruoja kiekvieno tiriamojo požiūrį į patį save, į savo elgesio (teigiamo ir neigiamo) motyvus ir priežastis. Tik tiriamasis X5 yra įvertintas vidutiniškai, likę tiriamieji X2, X3, X4 yra įvertinti žemiau , negu vidutiniškai (žr. 5 lentelę), o tiriamųjų X1, X6 ir X7 įvertinimas yra aukštesnis už vidutinį. Todėl galime daryti išvadą, kad mergaičių savęs vertinimas yra aukštesnis už berniukų. (tiriamieji-X2, X3 X5-berniukai, X1, X4, X6 ir X7-mergaitės.)

Sveikatos ugdymo ir stiprinimo kategorijos turinys iliustruoja tiriamųjų supratimą apie savo sveikatą, savo asmeninę higieną, įvairius skautų renginius, kurie paremti taikomąja kūno kultūra , sportą-kaip sveikatos stiprinimo ir palaikymo priemonę.

Iš tiriamųjų interviu protokolų (žr. 24 priedą) matyti, jog daugiau negu pusė jų ryte stengiasi daryti rytinę mankštą, geba pasikloti lovą ir tą daro kiekvieną rytą, moka žaisti kai kuriuos sportinius žaidimus , skautiškus ir lietuvių liaudies žaidimus, tačiau sportuoja ar juda ne kiekvieną dieną. Tik kai kurie jų (X1, X6, X7)skiria kelias vaistažolių rūšis ir geba išsivirti arbatą. Tiriamieji noriai dalyvauja judėjimu paremtame skautiškame gyvenime. Tiriamieji yra įvertinti (žr. 6 lentelę) aukščiau, nei vidutiniškai (X1, X2, X5, X6, X7), žemiau, nei vidutiniškai (X4) ir žemas įvertinimas yra tiriamojo X3 sveikatos ugdymo ir stiprinimo kategorijoje.

Lūkesčių, savirealizacijos kategorijos turinys apima tiriamųjų savęs realizacijos galimybes ir lūkesčių bei siekių įgyvendinimą LS organizacijoje. Vertinimai pateikti 7 lentelėje. Iš vertinimų matyti, jog tik pusė tiriamųjų suvokia, jog jų galimybės tapti skautais yra pakankamai arti jų įsivaizduojamo tikslo. Tiriamieji X2, X3, X4 mano, jog nebus pilnateisiai skautų organizacijos (veikiančios pagal asociacijų įstatymus) nariais. Likę tiriamieji labai laukia, kada jiems bus užrištas skauto kaklaraištis, kada jie galės duoti skauto įžodį.

Tiriamieji visi išlaikė adaptuotos kandidatams į skautus programos reikalavimus, ir artimiausios stovyklos metu jie gali duoti skauto įžodį.(žr. 16 priedą, p.1-10)

6 lentelė

Tiriamųjų įvertinimas sveikatos ugdymo ir stiprinimo kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
6	SVEIKATOS UGDYMO IR STIPRINIMOKATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį
		X2-aukštesnis už vidutinį
		X3-žemas
		X4-žemesnis už vidutinį
		X5-aukštesnis už vidutinį
		X6--aukštesnis už vidutinį
		X7--aukštesnis už vidutinį

7 lentelė

Tiriamųjų įvertinimas lūkesčių, savirealizacijos kategorijoje

Eil. Nr.	Praktinė skautiška veiklos kategorija	Tiriamųjų X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7 įvertinimas, remiantis stebėjimu ir interviu protokolų analizės duomenimis.
7	LŪKESČIŲ, SAVIREALIZACIJOS KATEGORIJA	X1-aukštesnis už vidutinį
		X2-žemas
		X3-žemesnis už vidutinį
		X4-žemesnis už vidutinį
		X5-aukštesnis už vidutinį
		X6-žemesnis už vidutinį
		X7--aukštesnis už vidutinį

3.1.2. Skautų programos konstravimas ir adaptavimas proto negalę turintiems vaikams .

Integravus 7 tiriamuosius į VYDŪNO draugovę, ir įkūrus „Liūtų“ skiltį, mažiausią skautišką vieneta, tiriamieji buvo pradėti ugdyti pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą.

Pagrindiniai programos (žr.16 priedą)kriterijai:

- 1.) Fizinis vystymasis;
- 2.) Emocijos;
- 3.) Kūrybiškumas;
- 4.) Charakterio formavimas;
- 5.) Dvasiškumas;
- 6.) Socialinis ugdymas
- 7.) Užsiėmimai.

Pagal šiuos kriterijus neįgalūs kandidatai į skautus ugdėsi 2007-2008 mokslo metais. Jų žinios, mokėjimai ir įgūdžiai vertinami dešimtbale sistema eksperimento pradžioje ir eksperimento pabaigoje. Rezultatus iliustruoja 8 ir 9 lentelės. Palyginus abiejų lentelių rezultatus, yra aiškiai matyti, jog eksperimento pabaigoje tiriamųjų žinios mokėjimai ir įgūdžiai žymiai patobulėjo.

2007-2008 mokslo metų pabaigoje visiems tiriamiesiems buvo leista artimiausios stovyklos ar renginio metu duoti skautų įžodį (žr. 16 priedą).

**Kandidato į skautus, ugdomo(besiugdancio)pagal adaptuotą programą
STEBĖJIMO IR VERTINIMO SUVESTINĖ EKSPERIMENTO PRADŽIOJE**

Veikla	Pirmoji pagalba.Teorija ir praktika.	Gamtamokslis. Žygiai. Įvairios skautiškos užduotys gamtoje.(Teorija ir praktika)	Skautų ikūrėjo biografija. Skautų istorija. Lietuvos istorija.	Skautų priesakai, šūčiai, saljutai. Įžodžio reikšmė.	Savarankiškas maldos – kreipimosi į Dievą kūrimas. Gerieji darbeliai.	Sportiniai, judrieji,poilsio, komiški, liaudies, skautiški žaidimai,šokiai
Tiriamieji						
X1	3	4	2	0	2	4
X2	4	5	1	0	2	5
X3	3	4	1	0	2	5
X4	2	3	1	0	2	4
X5	2	3	1	0	2	4
X6	2	5	1	0	2	5
X7	4	5	2	0	2	5

X1,X2,X3,X4,X5,X6,X7-tiriamieji

Domėjosi, sužinojo, išmoko

10-puikiai

9 –labai gerai

8-gerai

7-pakankamai

6-patenkinamai

5-silpnai

4- nelabai stengėsi, buvo pasyvus

3-visiškai nesidomėjo, nesistengė

2-buvo apatiškas

1-atvyko į skautų sueigą, bet veikloje nedalyvavo, tik stebėjo.

0-neatvyko į skautų sueigą, nes nenorėjo.

**Kandidatų skautus, ugdomo(besiugdančio) pagal adaptuotą programą
STEBĖJIMO IR VERTINIMO SUVESTINĖ EKSPERIMENTO PABAIGOJE**

Veikla	Pirmoji pagalba. Teorija ir praktika.	Gamtamokslis. Žygiai. Įvairios skautiškos užduotys gamtoje. (Teorija ir praktika)	Skautų ikūrėjo biografija. Skautų istorija. Lietuvos istorija.	Skautų priesakai, šūkiei, saljutai. Įžodžio reikšmė.	Savarankiškas maldos – kreipimosi į Dievą kūrimas. Gerieji darbeliai.	Sportiniai, judrieji, poilsio, komiški, liaudies, skautiški žaidimai, šokiai
Tiriamieji						
X1	6	6	8	6	8	6
X2	7	5	7	7	9	6
X3	6	4	6	5	6	4
X4	5	3	4	9	7	3
X5	8	4	6	9	7	5
X6	9	7	4	5	7	6
X7	5	7	8	7	8	6

X1,X2,X3,X4,X5,X6,X7-tiriamieji

Domėjosi, sužinojo, išmoko

10-puikia6

9 –labai gerai

8-gera

7-pakankamai

6-patenkinamai

5-silpnai

4- nelabai stengėsi, buvo pasyvus

3-visiškai nesidomėjo, nesistengė

2-buvo apatiškas

1-atvyko į skautų sueigą, bet veikloje nedalyvavo, tik stebėjo.

0-neatvyko į skautų sueigą, nes nenorėjo.

3.2. Tyrimo imties charakteristika

Tyrimo laikas ir imtis.

Tyrimė dalyvavo 7 10-15 metų proto negalę turintys paaugliai, gyvenantys Šiaulių vaikų globos namuose „Šaltinis“ Iš jų-3 berniukai ir 4 mergaitės. 4 mokosi J.Laužiko mokykloje, 2-Ringuvos specialiojoje mokykloje, 2-Šiaulių Logopedinėje mokykloje. Tyrimas vyko 2007-2008 mokslo metais .Tiriamųjų charakteristiką iliustruoja 10 lentelė.

Taip pat dalyvavo :

- 1) 84 LS skautų vadovai;
- 2) 44 Šiaulių krašto (atitinkamo-Šiaulių apskritis) skautų tėvai/globėjai;
- 3) 80 Šiaulių krašto įvairių amžiaus grupių (jaunesnieji skautai, skautai, patyrę skautai) skautų.

10lentelė

Tiriamųjų charakteristika

Eil.Nr., kodas	Sveikatos sutrikimai	Sveikatingumo grupė	Fizinio ugdymo grupė	Mokymo įstaiga
1.-X1	Nežymus intelekto sutrikimas, laipsnio trumparegystė.	II	Parengiamoji	Šiaulių Logopedinė mokykla
2.-X2	Sulėtėjusi psichinė raida su elgesio ir emocijų sutrikimu, hiperaktyvumas.Abipusė plokščiapėdystė.	II	Parengiamoji	Šiaulių Logopedinė mokykla
3.-X3	Nežymus intelekto sutrikimas, sukompensuota enurezė, I laipsnio toliaregystė, abipusė plokščiapėdystė, aortos vožtuvo anomalija su II laipsnio nesandarumu, kairiojo skilvelio patologija.	III	Parengiamoji	J.Laužiko mokykla

4.-X4	Nežymus intelekto sutrikimas, astigmatinė toliaregystė, mitralinio vožtuvo prolapsas.	III	Parengiamoji	Ringuvos specialioji mokykla
5.-X5	Nežymus intelekto sutrikimas, lengvas motorinių funkcijų raidos sutrikimas.	III	Parengiamoji	Ringuvos specialioji mokykla
6.-X6	Nežymus intelekto sutrikimas,	II	Parengiamoji	Ringuvos specialioji mokykla
7.-X7	Nežymus intelekto sutrikimas		Parengiamoji	Ringuvos specialioji mokykla

Lentelėje pateikti duomenys iš asmens medicininių bylų ir iš asmens pedagoginių bylų. Netaisyta.

Visi tiriamieji buvo integruoti į Lietuvos Skautijos, Šiaulių krašto VYDŪNO draugovę(žr.20 priedą) VYDŪNO draugovės buveinė-Šiaulių „Juventos“ pagrindinė mokykla, draugininkė-Solveiga Lizdenienė, kūno kultūros mokytoja, draugovės vadovai-Tomas Lizdelis, Kęstutis Marcinkevičius ir Austėja Zabitytė. Draugovė įsteigta 2005 m rugsėjo 2 dieną. „Šaltinio“ vaikų globos namų ugdytiniai į skautų veiklą yra integruojami nuo 2005 metų lapkričio mėnesio.

Tiriamieji yra Šiaulių vaikų globos namų ugdytiniai (žr. 21 priedą). Šios globos įstaigos misija-stacionari socialinės globos įstaiga, skirta 3-18 metų specialiųjų poreikių tėvų globos netekusiems ir našlaičiams vaikams, turintiems intelekto, kompleksinių ir kitų raidos bei sveikatos sutrikimų, teikianti socialines, specialiojo ikimokyklinio ugdymo paslaugas, rengianti juos savarankiškam gyvenimui, sudaranti sąlygas saviraiškai, kompetencijų formavimui, integracijai į visuomenę.

2007 m. rugsėjo 2 dieną šioje įstaigoje yra įsteigtas smulčiausias skautiškas vienetas-„Liūtų „skiltis.(žr. 18, 19 priedus).

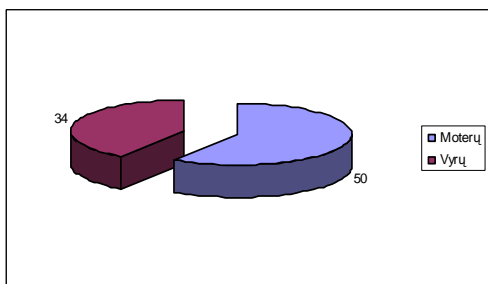
3.3. Visuomenės požiūrio į neįgaliųjų integracijos į skautišką veiklą tyrimas

Siekdami išsiaiškinti visuomenės požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu, atlikome tyrimą, kuriame dalyvavo:

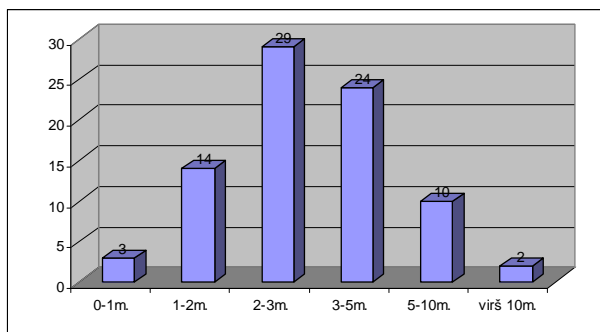
1. 84 LS skautų vadovai,
2. 44 Šiaulių apskrities skautų tėvai/globėjai,
3. 80 Šiaulių krašto (atitinkamo-Šiaulių apskritis) skautų.

3.3.1. Lietuvos Skautijos skautų vadovų požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu

LS skautų vadovų pasiskirstymas pagal lytį pavaizduotas 1 pav. Anketinėje apklausoje raštu dalyvavo 84 respondentai, 50 – moterų, 34 – vyrai.

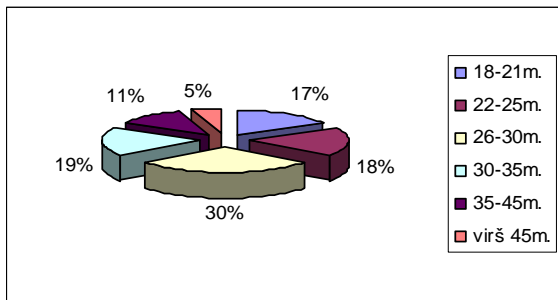
1 pav. Skautų vadovų lytis

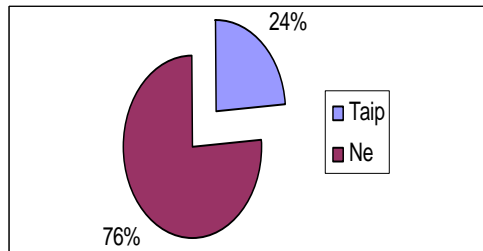
2 pav. Lietuvos skautų vadovų narystė LS organizacijoje

Lietuvos skautų vadovų narystė LS organizacijoje puikiai atspindi 2 pav. Nuo 0 iki 1 metų LS nariais yra 3 skautų vadovai, nuo 1 iki 2 metų – 14 skautų vadovų, nuo 2 iki 3 metų – 29 skautų vadovai, nuo 3 iki 5 metų – 24 skautų vadovai, nuo 5 iki 10 metų – 10 skautų vadovų ir virš 10 metų – 2 skautų vadovai.

LS skautų vadovų amžių iliustruoja 3 pav. Nuo 18 iki 21 metų sudaro 17 % apklaustųjų, nuo 22 iki 25 metų – 18 %, nuo 26 iki 30 metų – 30 %, nuo 30 iki 35 metų – 19 %, nuo 35 iki 45 metų - 11%, ir virš 45 metų – 5 %. Galime teigti, kad Lietuvos Skautijoje yra daugiausiai vadovų nuo 30 iki 35 metų, mažiausiai – virš 45 metų amžiaus.

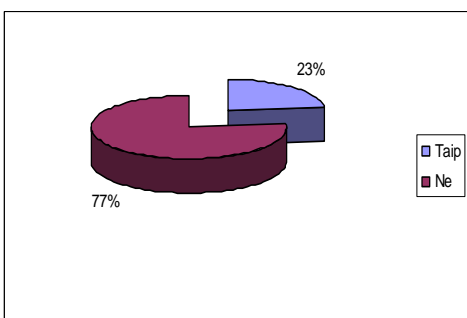
3 pav. LS skautų vadovų amžius, %

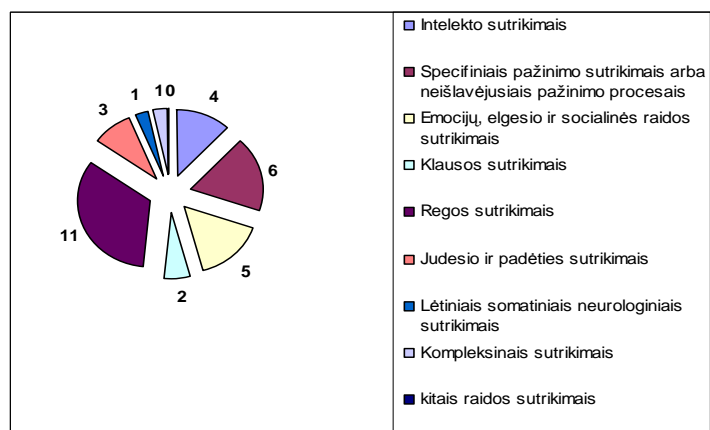
4 pav. LS skautų vadovų dalyvavimas projektuose, kuriuose bent vienas uždavinių būtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą, %

LS skautų vadovų dalyvavimą arba vadovavimą projektams, kuriuose bent vienas uždavinių būtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą per paskutiniuosius 15 metų, iliustruoja 4 pav. Projektuose, kurie yra susiję su neįgaliųjų integracija į skautišką veiklą dalyvavo 24 % respondentų. Jie dalyvavo 15 – oje projektu. Visiškai nedalyvavo projektuose, kurie yra susiję su neįgaliųjų integracija į skautišką veiklą – 76 % apklaustųjų. Tai rodo, jog Lietuvos skautijos organizacijoje dirbantys vadovai aktyviai įsitraukia patys ir įtraukia neįgaliuosius į visuomeninį gyvenimą.

LS skautų vadovų, kurie savo draugovėse ugdo vaikus su specialiaisiais poreikiais, procentinį pasiskirstymą iliustruoja 5 pav. 23 % apklaustųjų savo vadovaujamose draugovėse ugdo vaikus su spec. poreikiais, 76 % apklaustųjų savo vadovaujamose draugovėse vaikų su spec. poreikiais neugdo.

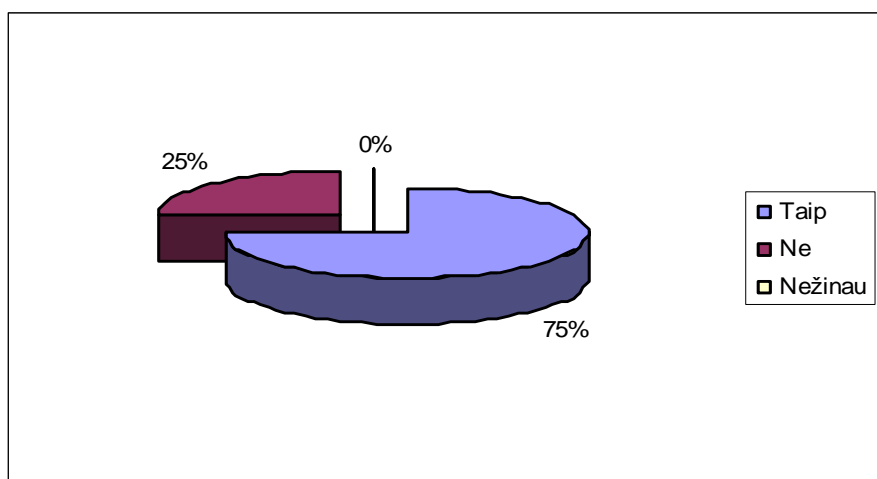
5 pav. LS skautų vadovų, kurie savo draugovėje ugdo vaikus su specialiaisiais poreikiais pasiskirstymas, %

6 pav. Sutrikimų, kuriuos turi spec. poreikių vaikai, ugdomi LS draugovėse, pasiskirstymas

Buvo įdomu sužinoti ne tik, kiek procentų LS skautų vadovų savo draugovėse ugdo spec. poreikių asmenų, bet ir kokie sutrikimai pasitaiko dažniausiai. Sutrikimų, kuriuos turi spec. poreikių vaikai, ugdomi LS draugovėse, pasiskirstymą iliustruoja 6 pav. Lėtinius somatinius neurologinius sutrikimus turi 1 skautas, klausos sutrikimus turi 2 skautai, judesio ir padėties sutrikimus turi 3 skautai, intelekto sutrikimus turi 4 skautai, emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimus turi 5 skautai, specifinius pažinimo sutrikimus arba neišlavėjusius pažinimo procesus turi 6 skautai, kompleksinius sutrikimus turi 10 skautų, regos sutrikimus turi 11 skautų. Iš 6 pav. matyti, kad LS skautų draugovėse didžiąsą dalį užima su regos sutrikimais, o mažiausiai LS skautų draugovėse yra ugdoma vaikų su lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad LS skautų vadovai į savo draugoves mielai priimtų vaikus su specialiaisiais poreikiais, tačiau mano esą nekompetentingi, neturį specialių žinių ir įgūdžių bei profesinio pasirengimo. Tačiau daugelis iš jų (net 75 %) į klausimą „, ar sutiktumėte priimti į savo vadovaujamą draugovę asmenį su spec. poreikiais? Kodėl?“, atsakė teigiamai (7 pav.) ir paaiškino, kad tokiu būdu jiems būtų puiki galimybė realizuoti save kitoje skautiško ugdymo plotmėje.

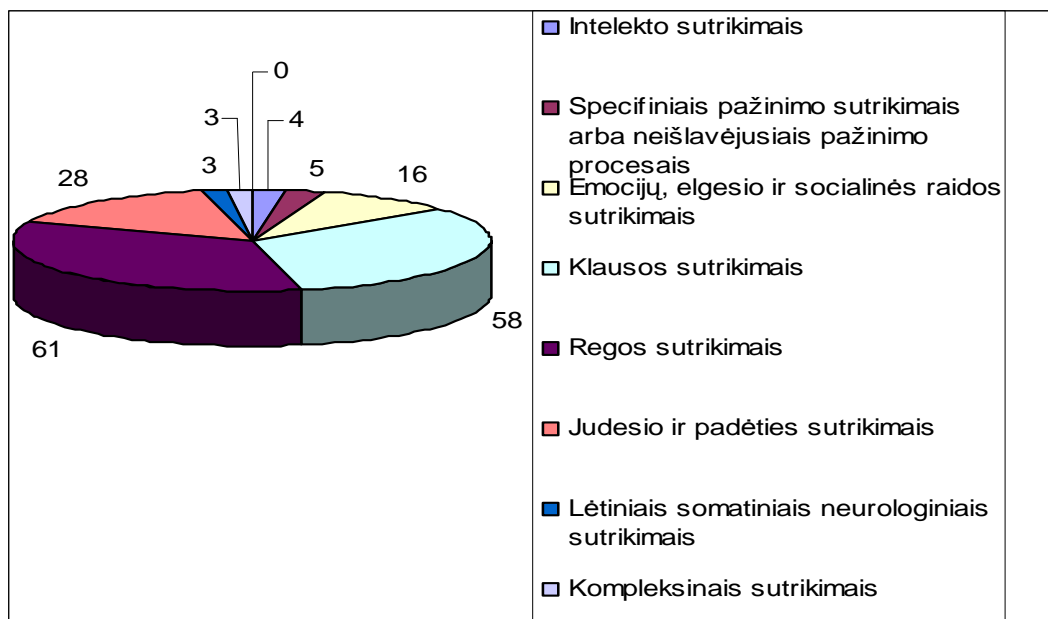

7 pav. LS skautų vadovų sutikimas priimti į draugovę asmenis su spec. poreikiais, %

Darbo autorė LS Šiaulių krašto sueigos metu (17 priedas), prieš pateikiant respondentams anoniminę anketa, supažindino skautų vadovus su spec. poreikius turinčių vaikų sutrikimų klasifikacija, jų integracijos į skautišką veiklą motyvais ir priežastimis, pristatė savo sukurtą ir adaptuotą programą neįgaliems vaikams, kurie ketina tapti skautais(16 priedas)

LS skautų vadovų atsakymus į klausimą: „su kokiais sutrikimais sutiktumėte integruoti asmenį į savo skautų draugovę?“ iliustruoja 8 pav. Iš jo matyti, kad skautų vadovai linkę daugiausiai į savo draugovę priimti asmenis su regos sutikimais, o labiausiai nenorėtų savo skautų draugovėje ugdyti asmenų su lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais ir intelekto sutrikimais.

8 pav. LS vadovų sutikimo dirbti su spec. poreikių vaikais, pasiskirstymas

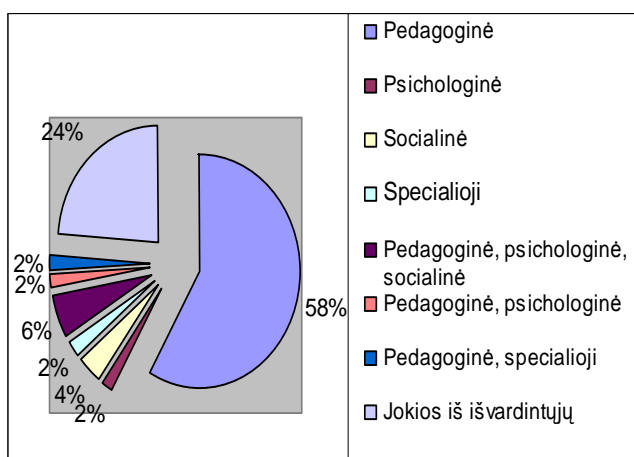
Lietuvos Skautija į savo tarpą priima visus nuo 6 iki 100 metų amžiaus. Norint tapti skautų vadovu, reikia būti bent 18 metų amžiaus ir žinoti pagrindinius skautų principus, ideologiją, istoriją, struktūrą bei duoti skauto įžodį. Nenuostabu, kad skautų vadovai, kurie dažniausiai sueigas veda mokyklose, yra pedagogai. Respondentams į 9 anketos klausimą (9 pav.) buvo pateikti tokie atsakymų variantai: „pedagoginė pagalba, psichologinė, socialinė, specialioji, jokia iš išvardintųjų“ Į klausimą: „kokią pagalbą esate kompetentingas suteikti asmeniui, turinčiam specialiųjų poreikių?“, dauguma (net 58%) apklaustųjų nurodė, kad pedagoginę, mažesnę dalis (24%) atsakė, kad jokios iš išvardintųjų, todėl galime teigti, kad ketvirtadalis LS skautų vadovų nedirba tiesioginio pedagoginio darbo arba neturi pedagoginio išsilavinimo. Tačiau vadovų tarpe yra ir tokių, kurie neigaliesiems gali teikti psichologinę, socialinę, specialiąją pagalbą, kai kurie teigė esą kompetentingi teikti ir kelias pagalbas-pvz. psichologinę ir specialiąją.

Vienas iš tyrimo uždavinių buvo sužinoti, ne tik, kiek asmenų su spec. poreikiais yra integruoti į Lietuvos Skautijos veiklą, bet ir/ar yra davę jaunesniojo skauto, skauto, patyrusio

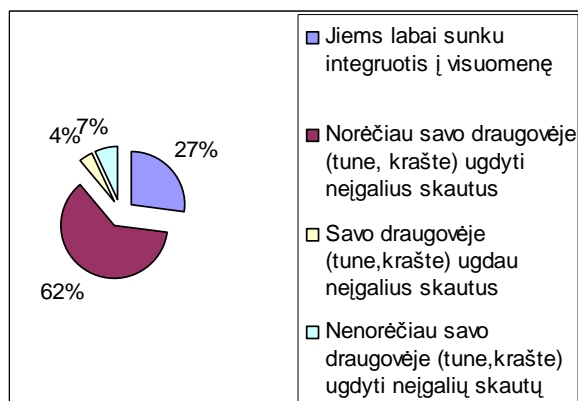
skauto ar suaugusio skautybėje įžodį(kitais žodžiais tariant, ar yra davę priesaiką tarnauti Dievui, tėvynei, artimui ir vykdyti visus skautų priesakus(2 priedas)).Išaiškėjo, kad jaunesniojo skauto įžodį yra davęs 1 (1999m)specialiųjų poreikių asmuo, skauto- 14 (2001;20022003 2006;2007m),patyrusio skauto- 8 (2004;2005; 2006;2007m.) asmenys.

Šiuo metu(2008m.)Lietuvos Skautijos draugovėse yra 1 kandidatas į jaunesnius skautus, 9 kandidatai-į skautus. Jie įžodžius ketina duoti šiųmetinėje (2008m.) Tautinėje stovykloje „Legenda tęsiasi“, vyksiančioje liepos mėnesį.

LS skautų vadovų požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą iliustruoja 10pav. Didžiuma apklaustųjų(62%) norėtų savo draugovėse ugdyti neįgaliuosius,27% mano, kad,, Jiems labai sunku integruotis į visuomenę, todėl mano draugovėje jie taip pat nepritaptų“;7% apklaustųjų „nenorėtų ugdyti savo draugovėse neįgaliųjų“; o 4% apklaustųjų atsakė, kad „savo draugovėje ugdu neįgalius skautus“.

9 pav. LS skautų vadovo kompetencijos suteikti pagalbą asmeniui su spec. poreikiais pasiskirstymas, %

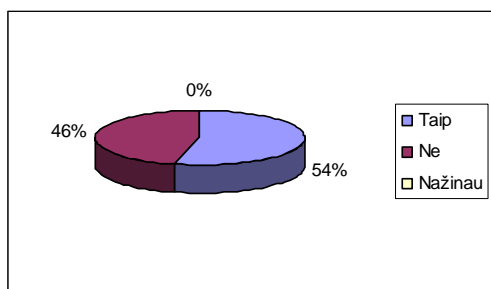

10 pav. LS skautų vadovų požiūris į neįgalių skautų integraciją į skautišką veiklą, %

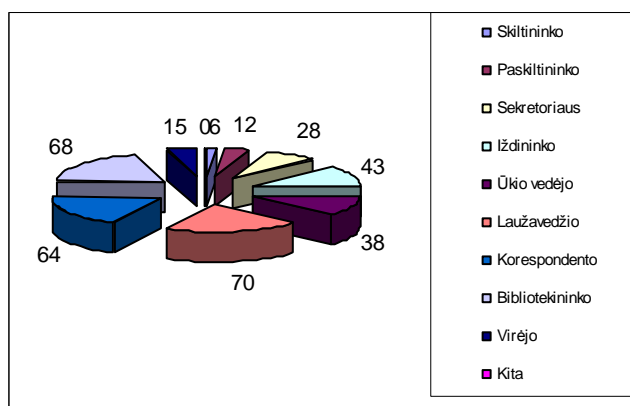
Atsakinėdami į 12 klausimyno klausimą: „LS organizacijoje yra mažai neįgalių skautų ar kandidatų į skautus .jūsų nuomone, kodėl? Atsakymą trumpai pagrįskite“, respondentai dažniausiai minėjo; „norint dirbti su neįgaliaisiais, skautų vadovas turi baigti specialius mokslus“; „nėra paruošta programa“; „dirbant su neįgaliaisiais reikia turėti specialių žinių“. Atsakinėdami į 13 klausimyno klausimą: „kokių žinių, mokėjimų, įgūdžių gali išmokti skautas, bendraudamas su neįgaliaisiais?, dažniausiai pasitaikantys atsakymai buvo: „tolerancijos“ ; „meilės“; draugiškumo, nuoseklumo“ ; „pasitikėjimo savimi“ ; „atsakomybės“.

Buvo įdomu sužinoti ir pačių vadovų nuomonę apie savo kompetenciją į skautiškus vienetus integruoti neįgaliuosius. Respondentų atsakymai iliustruoti 11 pav. 54 % mano, kad skautų vadovams trūksta kompetencijos į savo skautiškus vienetus integruoti neįgaliuosius, 46 % apklaustųjų mano priešingai.

Kiekvieną skiltį (mažiausią skautišką vieneta) sudaro nuo 4 iki 10 asmenų (LS įstatai, 2002m.). Nes tik tokioje mažoje grupelėje galima tikslingai, sistemingai, laipsniškai įgyvendinti užsibrėžtus skautiško ugdymo tikslus. Skautiško ugdymo sistemoje mažiausio skautiško vieneto – skilties nariai gali pasirinkti sau labiausiai patinkančią, atitinkančią jo vidinius poreikius, specialybę arba pareigybę. Skautų vadovų atsakymus į 15 klausimyno klausimą: „jūsų manymu, kokias pareigas turėtų užimti neįgalus skautas skiltyje ?“ , iliustruoja 12 pav. Iš kurio galima spręsti, kad kiekvienas (ir neįgalus) skautas savo skiltyje gali užimti bet kokias pareigas, atitinkančias jo fizinį ir psichinį išsivystymą.

11 pav. Ar skautų vadovams trūksta kompetencijos į savo skautiškus vienetus integruoti neįgaliuosius. Vadovų atsakymai, %

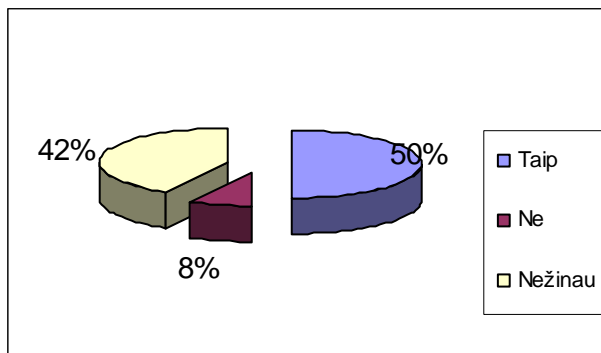

12 pav. Labiausiai tinkanti (skautų vadovų manymu) pareigybė neįgaliam asmeniui

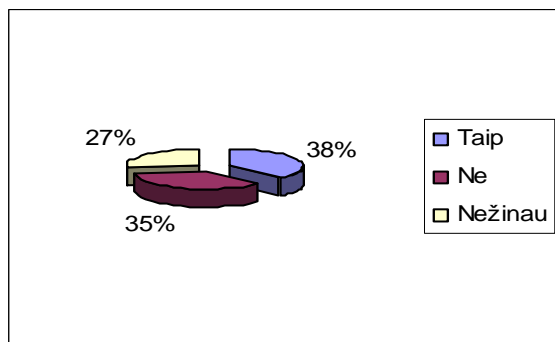
13 pav. iliustruoja respondentų atsakymus į 16 klausimyno klausimą: „jūsų manymu, ar kūno kultūra padėtų integruoti spec. poreikių asmenis į skautišką veiklą? Siekiant išvengti neaiškumo, klausimo formuluotėje vengėme žodžių „taikomoji kūno kultūra“ .

Pirmą kartą terminą „taikomoji kūno kultūra“ rekomendavo 1952 m. Amerikos sveikatos, kūno kultūros ir rekreacijos asociacija (vietoje iki tol vartotų korekcinės ir modifikuotos fizinės veiklos sąvokų, vartojamų žmonių galimybėms vertinti, jų veiklai bei jiems teikiamoms paslaugoms programuoti). Taikomoji kūno kultūra, vartojant ją plačiąja prasme, reiškia pritaikytą veiklą, aplinką. Taikomoji kūno kultūra yra taikoma žmonėms, turintiems fizinį, jutimo, psichologinių, specialiųjų poreikių ir kt.

Respondentų atsakymus į 17 klausimyno klausimą: „jūsų manymu, ar kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai?“ iliustruoja 14 pav. Iš jo matyti, kad 38 % apklaustųjų mano, jog „kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai“; 35 % mano priešingai, 27 % tuo klausimu neturi nuomonės.

13 pav. Ar kūno kultūra padėtų integruoti spec. poreikių asmenis į skautišką veiklą. Skautų vadovų atsakymai, %

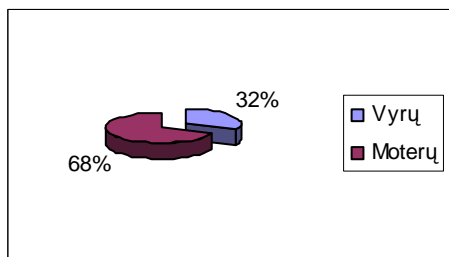

14 pav. Ar kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai. Skautų vadovų atsakymai, %

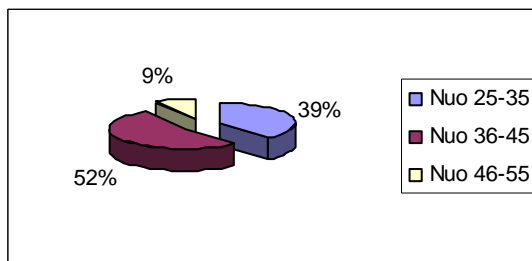
3.3.2. Skautų tėvų/globėjų požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu

Siekdami išsiaiškinti, kokį požiūrį į neįgaliųjų integracijos į skautišką veiklą motyvų ir perspektyvų priežastinį ryšį yra susiformavę skautų (kandidatų ir jaunesniuosius skautus, jaunesniųjų skautų, kandidatų ir skautus, skautų, kandidatų ir patyrusių skautus, patyrusių skautų) tėvai/globėjai, anoniminės mišrios anketos pagalba apklausėme 44 respondentus. Jie visi yra Šiaulių krašto (kas atitiktų Šiaulių apskritį) skautų ir kandidatų ir skautus tėvai/globėjai.

Respondentų pasiskirstymą pagal lytį ir amžių iliustruoja 15 pav. ir 16 pav..

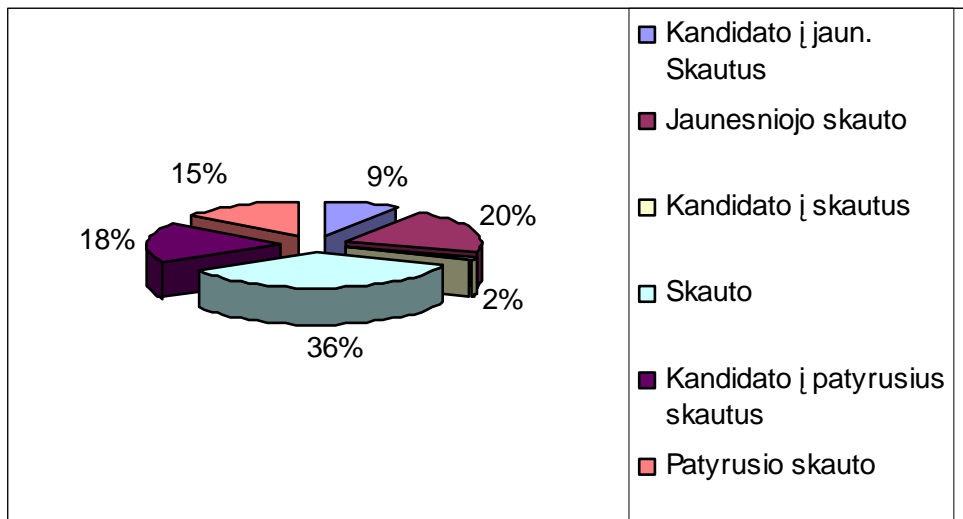

15 pav. Skautų tėvų/globėjų lytis, %

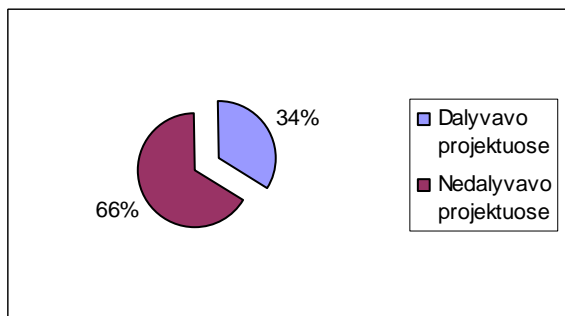
16 pav. Skautų tėvų/globėjų amžius, %

Skautų tėvų/globėjų pasiskirstymą pagal įvairias amžiaus grupes iliustruoja 17 pav.. Iš jo matyti, kad didžiuma tėvų/globėjų augina patyrusius skautus (36%);o mažiausią procentinę dalį sudaro tėvai/globėjai, kurie augina kandidatus į skautus.

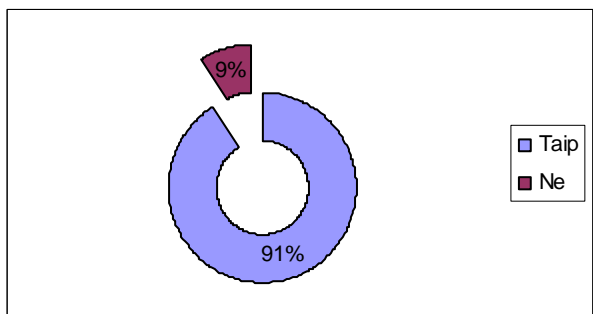

17 pav. Tėvų/globėjų pasiskirstymas pagal skautų amžiaus grupes, %

Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą „ar jūs arba jūsų vaikai yra dalyvavę projektuose, programose, kuriose bent vienas uždavinių būtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“, procentinį pasiskirstymą iliustruoja 18 pav.. Iš jo matyti, kad net 34 procentai respondentų arba jų vaikų yra dalyvavę projektuose ar programose, susijusiose su neįgaliųjų integracija. Iš tėvų atsakymų į minėtą klausimą apie neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą (19 pav.) matyti, kad tėvai norėtų arba neprieštarautų jog jų vaikai skautų skiltyje, draugovėje bendrautų su neįgaliaisiais, dažni atsakymai buvo: „reikia ir vieniems, ir kitiems mokytis gyventi neizoliuotoje ir „nesterilizuotoje“ visuomenėje“; „visi skautai turi būti draugiški, paslaugūs“; „neįgaliųjų integracija skatina tolerantiškumą“; „neįgalūs vaikai turi teisę dalyvauti visuomeniniame gyvenime“. 91 % respondentų sutiktų, kad į jų vaikų draugovę būtų integruojami tokie asmenys, ir tik 9 % atsakė neigiamai.

18 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą „ar jūs arba jūsų vaikai yra dalyvavę projektuose, programose, kuriose bent vienas uždavinių būtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“, rezultatų suvestinė. %

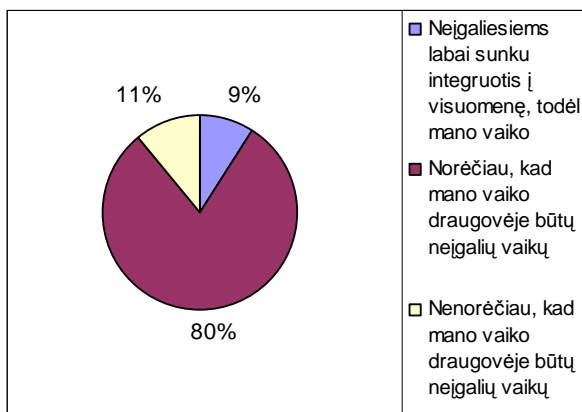
19 pav. Tėvų/globėjų sutikimo/nesutikimo, kad į jų vaikų draugovę būtų integruojami vaikai su spec. poreikiais, pasiskirstymas, %

Tėvų/globėjų požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą iliustruoja 20 pav. Iš tėvų atsakymų matyti, kad net 80 procentų respondentų neprieštarautų arba norėtų jog jų vaikų draugovėje ugdytųsi neįgalieji. Tačiau turime pastebėti, kad 11 procentų respondentų nenorėtų, kad jų vaikų draugovėse būtų ugdomi neįgalūs asmenys. Jie anoniminėje anketoje rašė: „nemanau, kad mano vaikams tai būtų į naudą“ ; „mano vaikas taip pat yra sunkaus būdo“ ir pan.. Skautų vadovų požiūris šiuo klausimu ženkliai skiriasi nuo skautų tėvų/globėjų požiūrio į neįgaliųjų integraciją, kadangi LS skautų vadovas, duodamas įžodį (kas atitiktų kario priesaiką kariuomenėje, Hipokrato priesaiką gydytojui ir pan.) pasižada tarnauti Dievui, tėvynei, artimui. 9 procentai apklaustųjų mano, kad neįgaliesiems labai sunku integruotis į visuomenę, todėl skautiškuose vienetuose jie taip pat nepritaptų.

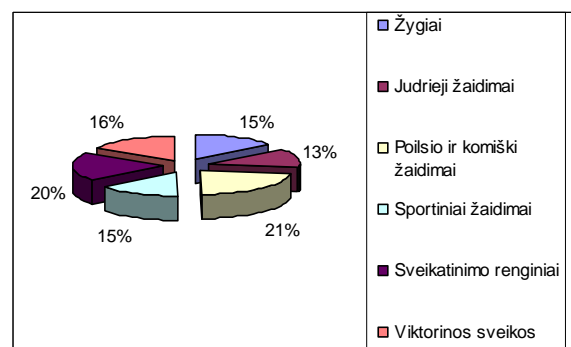
Kadangi „taikomosios kūno kultūros „ sąvoka gali būti ne visiems suprantama ir pakankamai aiški, 8 anketos klausimą suformulavome šitaip: „jūsų manymu, kurios kūno kultūros rūšys labiausiai padėtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“ Tėvų/globėjų atsakymus iliustruoja 21 pav. Išskyrėme šias kūno kultūros rūšis:

- 1) Skautų žygiai-15
- 2) Judrieji žaidimai-13
- 3) Poilsio ir komiški žaidimai-21
- 4) Sportiniai žaidimai-15
- 5) Sveikatinimo renginiai-20
- 6) Viktorinos sveikos gyvensenos, sporto temomis-16
- 7) Jūsų pasirinktas variantas

Prie grafos „jūsų pasirinktinis variantas“, radome respondentų papildytą atsakymą-pasiūlymą-„neįgalieji dar gali žaisti stalo žaidimus“; „jogos užsiėmimai jiems būtų naudingi“.

20 pav. Tėvų/globėjų požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą, %

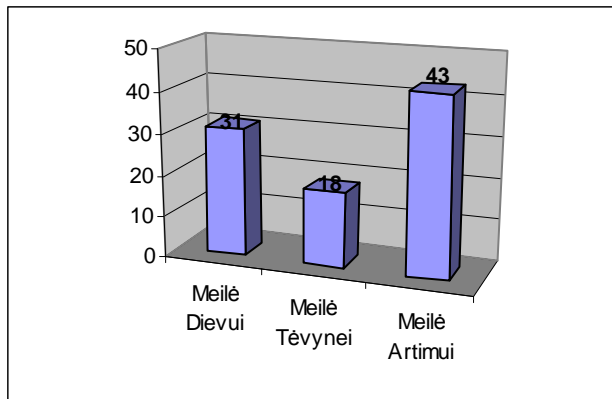
21 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „jūsų manymu, kurios kūno kultūros rūšys labiausiai padėtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“, suvestinė, %

Buvo įdomi ir tėvų/globėjų nuomonė apie skautų žinių, mokėjimų bei įgūdžių lygį, taip pat įdomu buvo sužinoti, ko gali išmokti skautas, bendraudamas su neįgaliaisiais. Dažniausi respondentų atsakymai į 7 anoniminės anketos klausimą buvo: „gestų kalbos, draugiškumo, nuoširdumo“; „drąsos, stiprybės“; „rūpestingumo“; „sugebėjimo pakovoti už save“ ; „atsakomybės jausmo“.

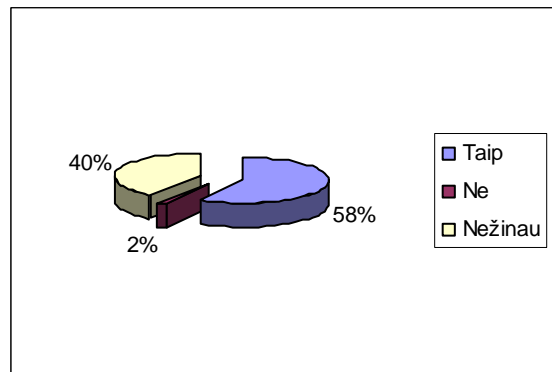
Lietuvos skautijos organizacijos nariai vadovaujasi šūkiu „Dievui, tėvynei, artimui“, todėl dauguma jų suvokia, kad priimdami į savo pasaulį kitokį asmenį ir suteikdami galimybę jam pasijusti pilnaverčiu, „lygiu tarp lygių“, tokiu būdu tarnauja artimui. Skautybės misija yra: „prisidėti prie jaunų žmonių ugdymo per vertybių sistemą, pagrįstą skautų įžodžiu ir priesakais, padėti kurti geresnį pasaulį, kuriame žmonės yra pilnaverčiai ir vaidina konstruktyvų vaidmenį visuomenėje“ (Lietuvos skautijos įstatai, patvirtinti 2002.11.09 Vilniuje).

Mums buvo svarbi skautų tėvų/globėjų bendravimo su savo vaiku apie skautiškas vertybes, išraiška. Todėl mes uždavėme klausimą: „ar skautiškos vertybės padėtų tobulėti neįgaliesiems, ir kurios, jūsų manymu labiausiai?“. Jų atsakymus iliustruoja 22 pav. Išskirtos buvo trys pagrindinės skautiškos vertybės „meilė Dievui – sielovados žaidimai, religinių švenčių minėjimas ir kt.“ ; „meilė tėvynei – Lietuvos kultūros, istorijos, papročių tradicijų teorinės ir praktinės žinios“; „meilė artimui – broliška, seseriška draugystė, pasireiškianti per įvairiapusį bendravimą skautų sueigų, stovyklų, žygių, kitų renginių metu“. Tėvų nuomone, labiausiai padedanti tobulėti neįgaliesiems skautiška vertybė yra „meilė artimui“.

Anot E. Adaškevičienės (2004) , remiantis humanistinės psichologijos teiginiais ir pedagoginiais tyrimais , galime teigti, kad į vaiką būtina žvelgti kaip į aktyvų, savarankišką subjektą, kurį reikia gerbti, humaniškai atsižvelgti į jo fizines, psichines galias, bendravimo su juo pagrindas turi būti meilė ir pasitikėjimas. Remdamiesi šiuo teiginiu, respondentams uždavėme klausimą apie visapusišką kūno kultūros naudą. 23 pav. yra pavaizduota tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „ar kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai?“. Iš jos matyti, kad 58 procentai skautų tėvų mano, jog kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai; tik 2 procentai apklaustųjų mano priešingai, o 40 procentai šiuo klausimu neturi nuomonės.

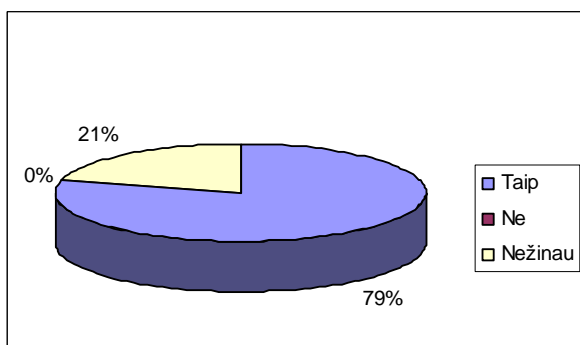
22 pav. Skautiškų vertybių, padedančių tobulėti neįgaliesiems, pasiskirstymas, vnt.

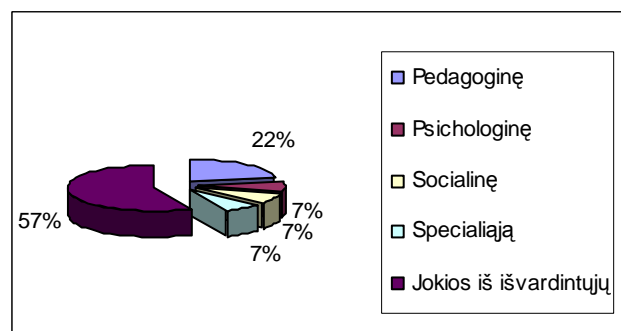
23 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „ar kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai?“, pasiskirstymas, %

Daugelis skautų tėvų/globėjų į klausimą „ar taikomoji kūno kultūra padėtų integruoti spec. poreikių asmenis į skautišką veiklą?“, atsakė teigiamai (net 79 procentai), šiuo klausimu nuomonės neturėjo 21 procentas apklaustųjų (24 pav.)

Siekėme išsiaiškinti ir skautų tėvų/globėjų profesinę kompetenciją, kadangi jie yra dažni įvairių skautiškų renginių (žygių, sporto švenčių, olimpiadų, vakaronių, teminių sueigų, stovyklų ir kt.) dalyviai. Tėvams/globėjams uždavėme klausimą: „kokią pagalbą esate kompetentingas suteikti asmeniui, turinčiam spec. poreikių?“. Jų atsakymų procentinį pasiskirstymą iliustruoja 25 pav. Tėvai/globėjai, sutikdami, kad jų vaikas ugdytųsi pagal LS programą, tuo išreiškia savo pasitikėjimą įvairiose LS draugovėse dirbančiais skautų vadovais. Mes norėjome sužinoti, kokia yra skautų tėvų nuomonė apie įvairiapusę skautų vadovų kompetenciją. Todėl jiems uždavėme klausimą: „ar skautų vadovas yra kompetentingas savo vadovaujamoje draugovėje ugdyti asmenį su specialiaisiais poreikiais?“. Procentinį atsakymų pasiskirstymą iliustruoja 27 pav. Iš jo galime teigti, kad net 70 procentų apklaustųjų mano, jog skautų vadovų kompetencija leidžia jiems savo draugovėse ugdyti asmenis su spec. poreikiais, 0 procentų mano priešingai, o 30 procentų šiuo klausimu neturi nuomonės.

24 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „ar taikomoji kūno kultūra padėtų integruoti spec. poreikių asmenis į skautišką veiklą?“ pasiskirstymas, %

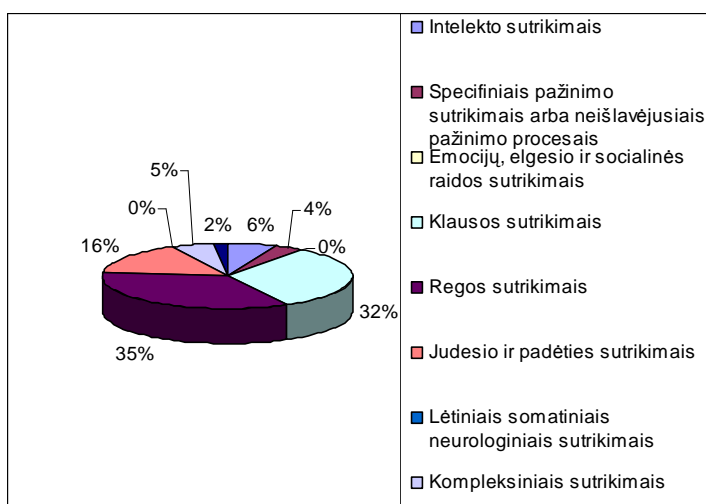
25 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „kokią pagalbą esate kompetentingas suteikti asmeniui, turinčiam spec. poreikių?“ pasiskirstymas, %

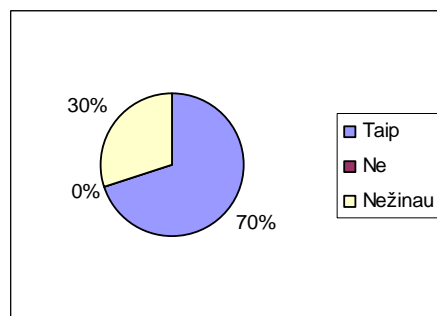
Daugelis skautų tėvų/globėjų yra tolerantiški neįgaliųjų integracijos į visuomenę (šiuo atveju - į LS organizacijos veiklą) požiūriu, tą atspindi jų atsakymai į klausimą: „ar sutiktumėte, kad į jūsų vaiko draugovę būtų integruojami asmenys su:

- 1) intelekto sutrikimais;
- 2) specifiniais pažinimo sutrikimais arba neišlavėjusiais pažinimo procesais;
- 3) emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimais;
- 4) klausos sutrikimais;
- 5) regos sutrikimais;
- 6) judesio ir padėties sutrikimais;
- 7) lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais;
- 8) kompleksiniais sutrikimais;
- 9) kitais raidos sutrikimais“.

Iš 26 pav. matyti, kad 35 % apklaustųjų visiškai neprieštarautų, jog jų vaikų draugovėse būtų ugdomi asmenys su regos sutrikimais; 32 % - su klausos sutrikimais; 16 % - su judesio ir padėties sutrikimais; 6 %-intelekto sutrikimais; 5 %-kompleksiniais sutrikimais; 4 %-specifiniais pažinimo sutrikimais arba neišlavėjusiais pažinimo procesais ; 2 %-lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais; 0 %-su emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimais.

26 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „ar sutiktumėte, kad į jūsų vaiko draugovę būtų integruojami asmenys su įvairiais sutrikimais?“, pasiskirstymas, %

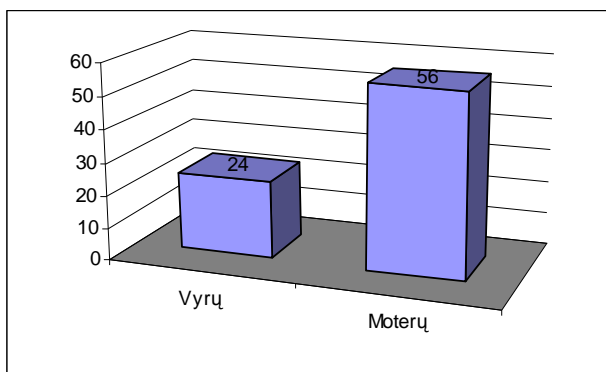
27 pav. Tėvų/globėjų atsakymų į klausimą: „ar skautų vadovas yra kompetentingas savo vadovaujamoje draugovėje ugdyti asmenis su spec. poreikiais?“, pasiskirstymas, %

Todėl galime teigti, jog skautų tėvai/globėjai yra pakantūs ir geranoriški neįgaliųjų integracijai į skautišką veiklą atžvilgiu.

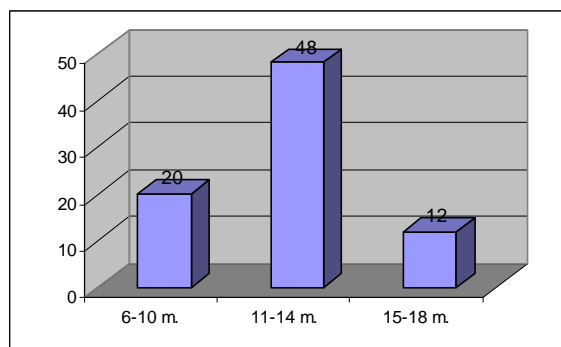
3.3.3. Skautų (įvairių amžiaus grupių) požiūris į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą taikomosios kūno kultūros aspektu

Tyrimė dalyvavo 80 Šiaulių krašto (kas atitiktų Lietuvos administracinio suskirstymo į apskritis, vienetą) skautų ir kandidatų į skautus. Jų pasiskirstymą pagal lytį ir amžių iliustruoja 28 pav. ir 29 pav. Tyrimė dalyvavo 24 berniukai ir 26 mergaitės.

Lietuvos skautijos programoje yra apibrėžta, jog jaunesniųjų skautų ir kandidatų į jaunesnius skautus amžius yra nuo 6 iki 10 metų; skautų ir kandidatų į skautus amžius yra nuo 11 iki 14 metų; patyrusių skautų ir kandidatų į patyrusius skautus amžius yra nuo 15 iki 18 metų. Šis suskirstymas panašus į viduriniojo mokslo suskirstymą pakopomis – 1-4 kl. - pradinis ugdymas; 5-8 kl. nepilnas pagrindinis ugdymas; 9-12kl. arba 1-4 kl. (gimnazijose) – vidurinis ugdymas.

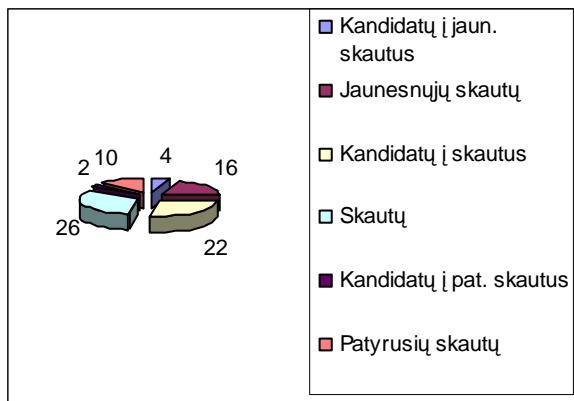
28 pav. Skautų (įvairių amžiaus grupių) lytis

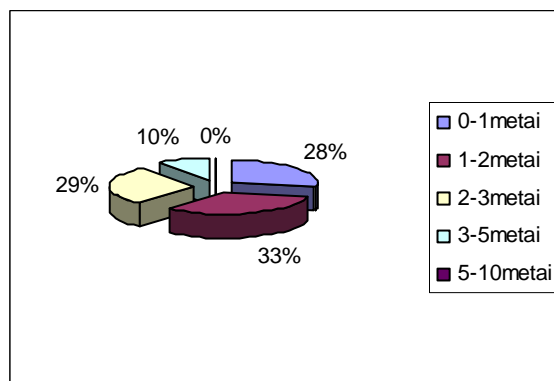
29 pav. Respondentų skautų amžius

Pasiskirstymą pagal skautų amžiaus grupes iliustruoja 30 pav. Iš jo matyti, kad apklaustųjų kontingentą sudaro: 26 skautai; 22 kandidatai į skautus; 16 jaunesniųjų skautų; 10 patyrusių skautų; 4 kandidatai į jaunesnius skautus ir 2 kandidatai į patyrusius skautus.

Jų narystę LS organizacijoje iliustruoja 31 pav. Iš jo matyti, kad nuo 0 iki 1 metų LS organizacijoje yra 28 procentai skautų; nuo 1 iki 2 metų – 33 procentai; nuo 2 iki 3 metų – 29 procentai; nuo 3 iki 5 metų – 10 procentų ir nuo 5 iki 10 metų – 0 procentų.

30 pav. Pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

31 pav. Šiaulių apskrities skautų narystė LS organizacijoje, %

Skautų įvairių amžiaus grupių atsakymų į klausimą „ar esate dalyvavę projektuose, programose, kuriose bent vienas uždavinių būtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“, procentinį pasiskirstymą iliustruoja 32 pav.. Iš jo matyti, kad 10 procentų respondentų yra dalyvavę projektuose ar programose, susijusiose su neįgaliųjų integracija. 90 procentų apklaustųjų minėtuose projektuose ar programose nėra dalyvavę.

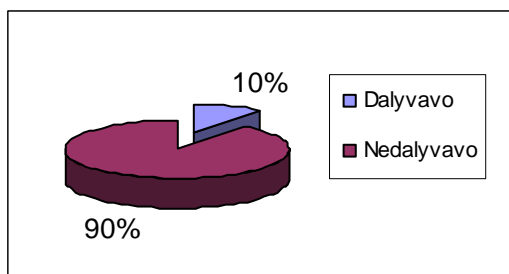
Skautai sąlyginai artimai bendrauja ne tik su savo draugovės vadovu, bet ir tarpusavyje. Taip grindžiamas bendradarbiavimas skautas – skautas; skautų vadovas – skautas; skautų vadovas – skautų vadovas.

Atliekant šį tyrimą, skautų vadovai konsultavosi su darbo autore įvairiais klausimais apie specialiųjų poreikių vaikų integraciją į visuomenę taikomosios kūno kultūros aspektu (Šiaulių krašto skautų vadovų sueiga, protokolai nr.4), tokiu būdu jie konsultavo ir padėjo atsakinėti raštu į anoniminės anketos klausimus savo draugovėse ugdomiems skautams, dalyvaujantiems tiriamajame darbe apie skautų požiūrį į neįgaliųjų integraciją į skautišką veiklą. Mums įdomu buvo sužinoti, kiek Šiaulių krašto skautų draugovėse yra ugdoma vaikų su specialiaisiais poreikiais. Iš 33 pav. matyti, kad Šiaulių krašte 23 % draugovių yra ugdomi tokie vaikai; 77 % draugovių vaikų su specialiaisiais poreikiais nėra. Tose draugovėse, kuriose yra ugdomi minėti vaikai, tokių sutrikimų pasiskirstymą iliustruoja 34 pav.

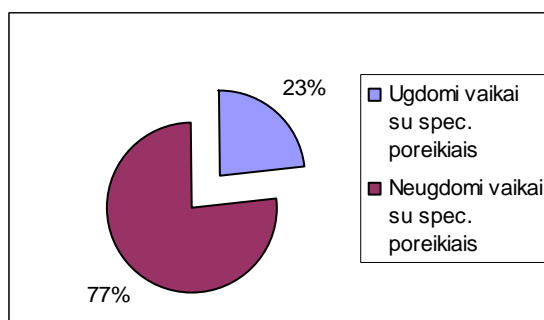
- 1) intelekto sutrikimai - 14 %;
- 2) specifiniais pažinimo sutrikimai arba neišlavėję pažinimo procesai - 32 %;
- 3) emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimai – 20 %;
- 4) klausos sutrikimai – 0 %;
- 5) regos sutrikimai – 16 %;
- 6) judesio ir padėties sutrikimai – 0 %;
- 7) lėtiniai somatiniai neurologiniai sutrikimai – 0 %;

8) kompleksiniai sutrikimai – 18 %;

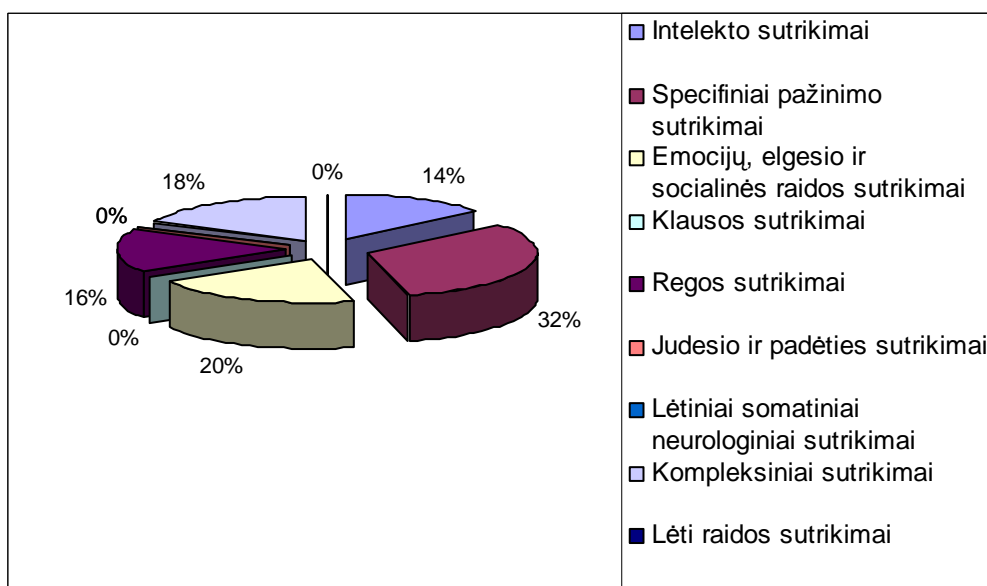
9) kiti raidos sutrikimai – 0 %

32 pav. Šiaulių apskrities skautų dalyvavimo/nedalyvavimo projektuose, į kuriuos būtų integruojami neįgalieji, pasiskirstymas, %

33 pav. Šiaulių krašto draugovių, kuriuose yra ugdomi vaikai su spec. poreikiais, pasiskirstymas, %

34 pav. Šiaulių krašto draugovėse ugdomų vaikų su spec. poreikiais, pasiskirstymas %

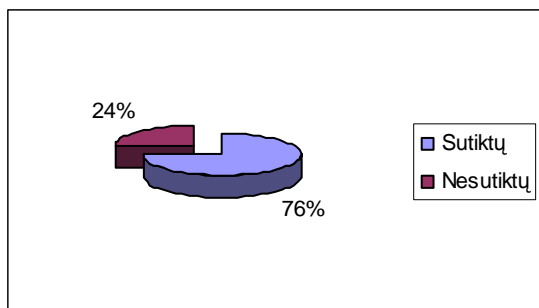
LS organizacija moko daug gražių dalykų, tarp jų tolerancijos kitam, pagarbos ir reiklumo sau ir aplinkiniams, supratimo, pasiaukojimo ir kt. Įvairių amžiaus grupių skautų atsakymų į klausimą: „ar sutiktumėte, kad į jūsų draugovę būtų integruojami vaikai su spec. poreikiais?“ pasiskirstymą iliustruoja 35 pav. 76 procentai skautų sutiktų, ir tik 24 procentai skautai nesutiktų arba nenorėtų, kad į jų draugovę būtų integruojami vaikai su spec. poreikiais.

Atsakymą buvo prašoma trumpai pakomentuoti. Didžiumos pareiškusių norą arba neprieštaraujančių, jog jo draugovėje ugdytusi vaikai su spec. poreikiais atsakymai buvo tokie: „visi turi teisę skaututi ir patenkinti savo poreikius“; „mūsų draugovė labai draugiška“; „skautija moko tolerancijos“; „būtų įdomiau“; „toku būdu mes jiems padėtume ugdytis“. Prieštaraujančių arba nenorinčių, kad į jų draugovę būtų integruojami vaikai su spec. poreikiais atsakymai buvo tokie: „mums trūksat patirties su tokiais vaikais“; „jie mus išmokytų keiktis ir rūkytų“; „jie yra agresyvūs“.

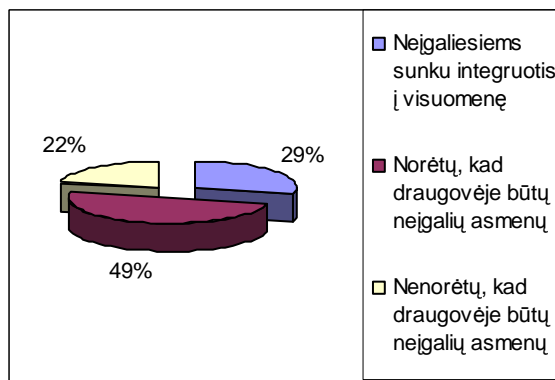
Respondentų požiūri į neįgalių skautų integraciją į skautišką veiklą iliustruoja 36 pav. Respondentai galėjo rinktis vieną ir trijų jiems pateiktų atsakymų variantų:

- 1) Neįgaliesiems sunku integruotis į visuomenę, todėl mūsų draugovėje jie taip pat nepritaptų (29 %)
- 2) Norėčiau arba neprieštaraučiau, kad draugovėje būtų neįgalių asmenų (49 %)
- 3) Nenorėčiau arba prieštaraučiau, kad draugovėje būtų neįgalių asmenų (22 %)

Skautų vadovai įvairių sueigų metu (naudodamiesi LS programa įvairioms amžiaus grupėms) aiškina, moko draugiškumo, tolerancijos, pagarbos, pakantumo ir kt. per įvairius skautiškus, lietuvių liaudies žaidimus, dainas ir šokius. Siekdami išsiaiškinti kokių žinių, mokėjimų ir įgūdžių gali išmokti skautas, bendraudamas su neįgaliaisiais. Dažniausi atsakymai buvo šie: draugiškumo, atkaklumo, išgyvenimo“; „išgyventi įvairiomis sąlygomis“; „nepasiklysti miške, kai yra tamsu, išmokčiau iš silpnaregio, gestų kalbos iš kurčnebylio“.

35 pav. Skautų (įvairių amžiaus grupių) sutikimas/nesutikimas, kad į jų draugovę būtų integruojami vaikai su spec. poreikiais, pasiskirstymas, %

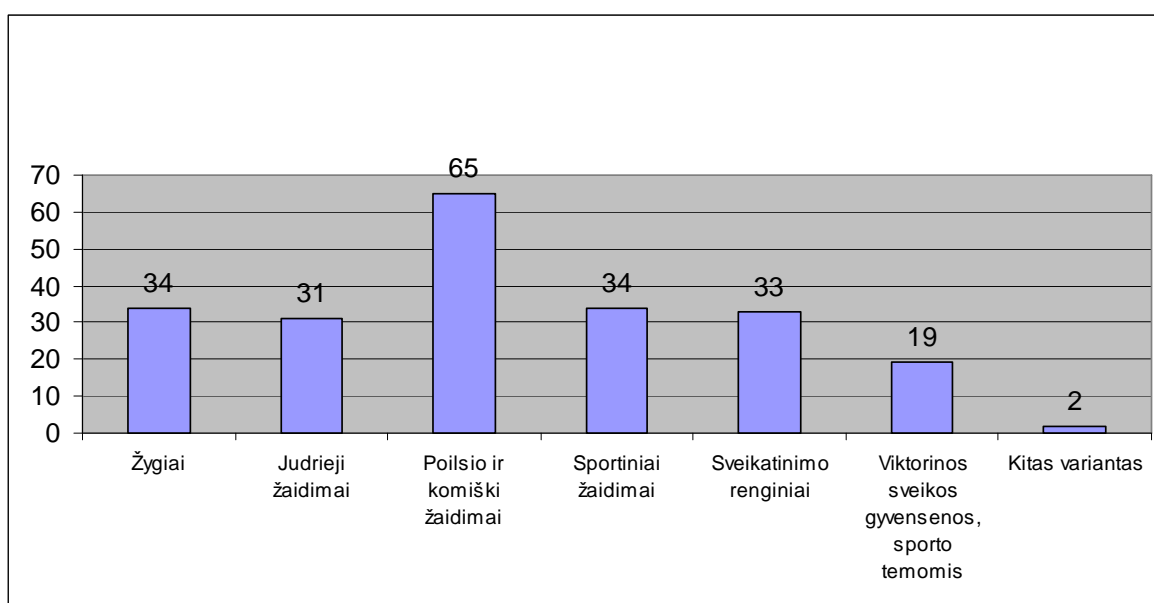

36 pav. Šiaulių apskrities skautų požiūrio į neįgalių skautų integraciją į skautišką veiklą, pasiskirstymas, %

Kadangi „taikomosios kūno kultūros“ sąvoka gali būti ne visiems respondentams suprantama ir pakankamai aiški, 11 anketos klausimą suformulavome šitaip: „jūsų manymu, kurios kūno kultūros rūšys labiausiai padėtų integruoti neįgaliuosius į skautišką veiklą?“ Respondentų (kandidatų į jaunesnius

skautus, jaunesniųjų skautų, kandidatų į skautus, skautų, kandidatų į patyrusius skautus) atsakymus iliustruoja 37 pav. Išskyrėme šias kūno kultūros rūšis:

- 1) Skautų žygiai-34
- 2) Judrieji žaidimai-31
- 3) Poilsio ir komiški žaidimai-65
- 4) Sportiniai žaidimai-34
- 5) Sveikatinimo renginiai-33
- 6) Viktorinos sveikos gyvensenos, sporto temomis-19
- 7) Jūsų pasirinktas variantas – 2. Kaip alternatyvą jie pasiūlė stalo žaidimus.

37 pav. Taikomųjų kūno kultūros rūšių, labiausiai padedančių integruoti neįgaliuosius, pasiskirstymas

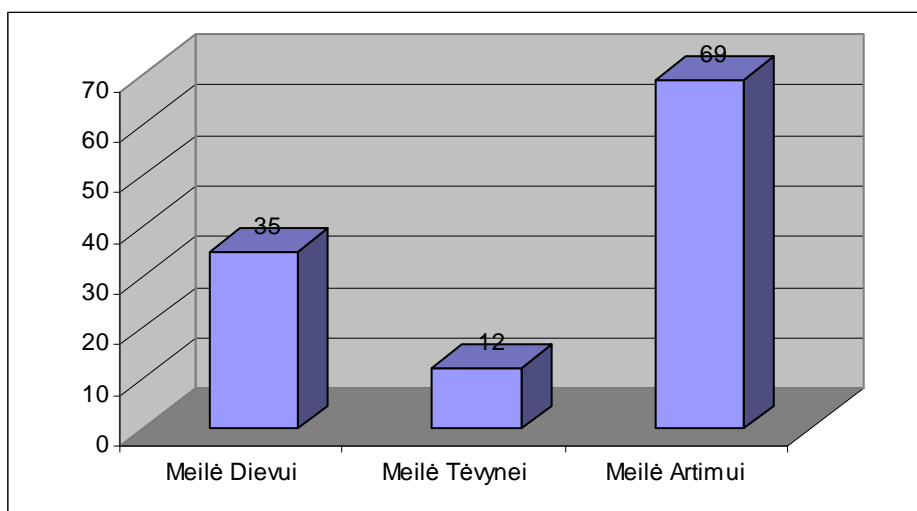
Lietuvos skautijos skautų vadovai savo ugdytinius moko vadovautis šūkiu „Dievui, tėvynei, artimui“, moko, kad priimdami į savo pasaulį kitokį asmenį ir suteikdami galimybę jam pasijusti pilnaverčiu, „lygiu tarp lygių“, tokiu būdu tarnauja artimui.

Siekdami sužinoti apie respondentų požiūrį į skautišką vertybių sistemą per neįgaliųjų integraciją, mes uždavėme klausimą: „ar skautiškos vertybės padėtų tobulėti neįgaliesiems, ir kurios, jūsų manymu labiausiai?“. Jų atsakymus iliustruoja 38 pav. Buvo išskirtos trys pagrindinės skautiškos vertybės „meilė Dievui – sielovados žaidimai, religinių švenčių minėjimas ir kt.“ ; „meilė tėvynei – Lietuvos kultūros, istorijos, papročių tradicijų teorinės ir praktinės žinios“; „meilė artimui – broliška, seseriška draugystė, pasireiškianti per įvairiapusį bendravimą skautų sueigų, stovyklų, žygių, kitų renginių metu“. Įvairių amžiaus grupių skautų nuomone, labiausiai padedanti tobulėti neįgaliesiems skautiška vertybė yra „meilė

artimui, broliška, seseriška, draugystė, pasireiškianti per įvairiapusį bendravimą skautų sueigų, stovyklų, žygių ir kitų renginių metu)“.

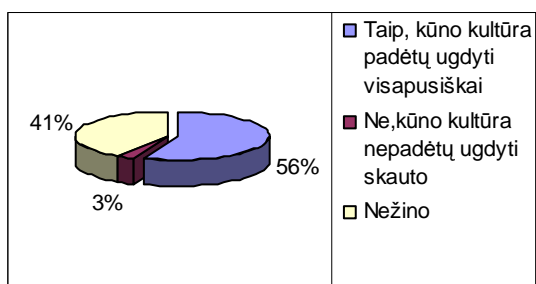
Skautų vadovai, savo ugdytiniams skiepydami įvairias vertybes, nepamiršta ir sveikatos, kaip vertybės plačiąja prasme-yra vedami įvairūs užsiėmimai, skatinantys tausoti savo sveikatą, stiprinti savo fizines ir psichines galias per įvairius sporto ir sveikatinimo renginius.

Todėl respondentams uždavėme klausimą apie visapusišką kūno kultūros naudą. 39 pav. yra pavaizduota skautų atsakymų į klausimą: „ar kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai?“ rezultatai. Iš jo matyti, kad 56 procentai respondentų mano, jog kūno kultūra padeda ugdyti skautą visapusiškai; tik 3 procentai apklaustųjų mano priešingai, o 41 procentas šiuo klausimu neturi nuomonės.

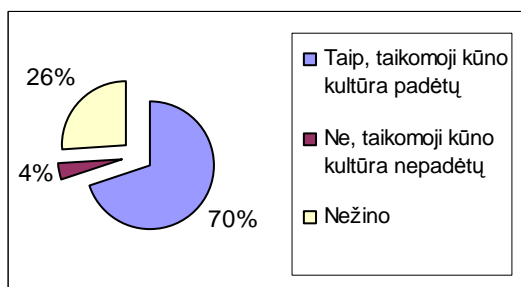

38 pav. Skautiškų vertybių, kurios padeda neįgaliesiems, pasiskirstymas

56% respondentų į klausimą: „ar kūno kultūra padėtų integruoti spec. poreikių asmenis į skautišką veiklą?“ atsakė teigiamai, 3 %-neigiamai, 41 %-neturi nuomonės(40 pav.)

39 pav. Visapusiškas skauto ugdymas kūno kultūros aspektu, %

40 pav. Spec. poreikių asmenų integravimo į skautišką veiklą pasiskirstymas, %

Tai rodo, kad skautai yra pakantūs, tolerantiški, lojalūs neįgaliųjų integracijai į visuomenę, šiuo atveju-integracijai į skautišką veiklą.

3.4 Skautiškų veiklų įtaka ir mokėjimų bei įgūdžių įvertinimas proto negalę turintiems vaikams, ugdomiems/besiugdantiems pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą

Siekdami išsiaiškinti, kaip kito tiriamųjų žinios, mokėjimai, įtraukus juos į skautišką veiklą, atlikome eksperimentą. Išskyrėme skautiškų veiklų rūšis:

- 1) Atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytiksliai atspėti griovio gylį, namo, medžio aukštį (m.), savo kūno dalių apimtis.
- 2) Maisto gaminimas (sumuštinių tepimas, kiaušinių, košių, arbatos virimas, blynų, bulvių kepimas)
- 3) Laužo kūrimas, taisyklingas kirvio, peilio, pjūklo naudojimas (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu).
- 4) Praktiškas susipažinimas su oro ženklais, dangaus kūnais. Mokėjimas naudotis kompasu, žemėlapiu, skautų kelionės ženklais (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu)
- 5) Įvairių mazgų (audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vąšeliu .
- 6) Rikiuotės elementų žinios (komandos: „išsirikiuok“, „lygiuok“, „paeiliui išsiskaičiuok“, „dešinèn“, „kairèn“, žygiavimas)
- 7) Garsiniai ir rankiniai signalai, švilpesiai, Morzės abėcėlė (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu)
- 8) Sportiniai, judrieji, skautiški žaidimai (praktinis patikrinimas eksperimento pradžioje. Teorinės ir praktinės žinios, žaidžiant: supaprastintą krepšinį, kvadratą, judr.žaid. „medžiotojas ir kiškiai
- 9) Poilsio ir komiški, lietuvių liaudies žaidimų ir šokių teorinės ir praktinės žinios . Šios veiklų rūšys labiausiai atspindi praktinę skautų programos dalį taikomuoju kūno kultūros aspektu .

Eksperimente dalyvavo 7 tiriamieji. Eksperimentas vyko dviem etapais:

2007 -2008 mokslo metais: 1 etapas-2007 m. rudenį, 2 etapas-2008 metų pavasarį.

Šiuo eksperimentu siekėme sužinoti, kaip praktinė skautų veikla įtakoja tiriamųjų žinias, gebėjimus, mokėjimus ir įgūdžius. Todėl apskaičiuojame kiekvieno vaiko ($x_1, x_2, x_3, x_4, x_5, x_6, x_7, x_8, x_9$) bendrą vidutinį visų veiklų ($a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6, a_7, a_8, a_9$) balą eksperimento pradžioje (žr. 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27 lenteles) ir eksperimento pabaigoje (žr. 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28 lenteles) pagal formules:

$$(a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5 + a_6 + a_7 + a_8 + a_9) : 9 = A_1 \text{ (eksper. padžioje)}$$

$$(a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5 + a_6 + a_7 + a_8 + a_9) : 9 = A_2 \text{ (eksper. pabaigoje)}$$

11 lentelė

12 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
	Atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytiksliai atspėti griovio gylį, namo, medžio aukštį (m.), savo kūno dalių apimtis (cm.)) <i>Eksperimento pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai				+			+
5 - silpnai	+		+		+	+	
4 - blogai		+					
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo							
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
	Atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytiksliai atspėti griovio gylį, namo, medžio aukštį (m.), savo kūno dalių apimtis (cm.)) <i>Eksperimento pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai			+				
6 - patenkinamai	+	+		+	+	+	+
5 - silpnai							
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo							
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

13 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas							
Tiriamasis	X1	X ₂	X3	X4	X5	X6	X7
	Veikos rūšis balais	Maisto gaminimas (sumuštinių tepimas, kiaušinių, košių, arbatos virimas, blynų, bulvių kepimas) <i>Eksperimento pradžioje</i>					
10 - puikiai							
9 - l. gerai	+						+
8 - gerai						+	
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai			+	+			
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo		+			+		
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

14 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas							
Tiriamasis	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
	Veikos rūšis balais	Maisto gaminimas (sumuštinių tepimas, kiaušinių, košių, arbatos virimas, blynų, bulvių kepimas) <i>Eksperimento pabaigoje</i>					
10 - puikiai	+					+	+
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai			+	+			
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo		+			+		
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

1.

1) **X1** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje :

$$(5+8+1+4+4+4+1+4+4): 9=3.88$$

2) **X2** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje :

$$(4+2+6+4+1+4+1+6 +4):9=3.55$$

3) **X3** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje:

$$(5+5+6+5+1+2+1+2+2):9=3.22$$

4) **X4** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje:

$$(6+5+2+2+1+1+1+2+2):9=2.44$$

5) **X5** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje:

$$(5+2+7+3+1+2+1+5+4):9=3.33$$

6) **X6** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje:

$$(5+8+5+6+4+4+1+4+4):9=4.55$$

7) **X7** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pradžioje:

$$(6+9+5+6+4+4+1+4+4):9=4.78$$

Iš gautų rezultatų matyti, kad geriausias žinias, tvirčiausius mokėjimus ir įgūdžius turėjo **X7** tiriamasis, prasčiausius-**X4**.

2.

1) **X1** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+10+2+5+6+6+4+6):9=5.00$$

2) **X2** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+2+7+4+4+4+2+7+6):9=4.66$$

3) **X3** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(7+5+7+7+4+2+2+2+2):9=4.22$$

4) **X4** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+5+4+2+4+2+2+2+2):9=3.22$$

5) **X5** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+2+8+4+4+2+2+6+4):9=4.22$$

6) **X6** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+10+7+8+6+6+4+6+4):9=6.33$$

7) **X7** visų praktinių veiklų vidutinis balas eksperimento pabaigoje:

$$(6+10+7+8+6+6+4+5+6):9=6.44$$

3. pagal formulę **A2-A1**, sužinosime, ar pakito tiriamųjų žinių, mokėjimų, įgūdžių lygis, išvedus matematinį vidurkį prieš ir po eksperimento:

$$1) \mathbf{X1-A2-A1=5.00-3.88=1.22}$$

$$2) \mathbf{X2-A2-A1=4.66-3.55=1.11}$$

$$3) \mathbf{X3-A2-A1=4.22-3.22=1.00}$$

$$4) \mathbf{X4-A2-A1=3.22-2.44=0.78}$$

$$5) \mathbf{X5-A2-A1=4.22-3.33=0.89}$$

$$6) \mathbf{X6-A2-A1=6.33-4.55=1.78}$$

$$7) \mathbf{X7-A2-A1=6.44-4.78=1.66}$$

Iš pateiktų matematinių skaičiavimų galime suprasti, jog didžiausią pažangą praktinėse skautų veiklose padarė tiriamoji X6 ir X7. Tačiau pastebėjome, jog ir eksperimento pradžioje jų bendras vidutinis žinių ir mokėjimų lygis buvo pats aukščiausias,

Vadinasi, galime teigti, jog didžiausią atotrūkį turinčių tiriamųjų žinios eksperimento pradžioje taip pat buvo aukščiausiai įvertintos.

Sunkiausiai sekėsi tiriamajam X4. Jo žinios, mokėjimai ir įgūdžiai eksperimento pradžioje buvo įvertinti žemiausiais balais (2.44), ir eksperimento pabaigoje (3.22) rezultatai tik nežymiai pagerėjo (0.78)

Iš pateiktų lentelių matyti, ne tik kaip pasikeitė kiekvieno tiriamojo bendras visų praktinių veiklų žinojimo, mokėjimo, įsisavinimo vidutinis balas, bet ir kaip kito kiekvienos veiklos žinios, mokėjimai, įgūdžiai-pvz. tiriamajam X1 veiklos rūšies Nr.1 žinios buvo įvertintos 5 balais prieš eksperimentą, po eksperimento-6 balais, X1 veiklos rūšies Nr.2 žinios buvo įvertintos 2 balais, po eksperimento-2 balais. Iš pateiktų lentelių susidaro dinaminis vaizdas, kad bendri visų tiriamųjų veiklos rūšių vidutiniai balai po eksperimento pasikeitė į teigiamą pusę.

Galime daryti išvadą, jog kuo didesnę įvairių praktinių žinių, mokėjimų, įgūdžių kiekį turi tiriamasis, tuo jam greičiau ir lengviau yra integruotis į skautų organizaciją, ir ugdytis pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą.

15 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas							
Tiriamasis	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
	Veikos rūšis balais	Laužo kūrimas, taisyklingas kirvio, peilio, pjūklo naudojimas (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu). <i>Eksperimento pradžioje</i>					
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai					+		
6 - patenkinamai		+	+				
5 - silpnai						+	+
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo				+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems	+						

16 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas							
Tiriamasis	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
	Veikos rūšis balais	Laužo kūrimas, taisyklingas kirvio, peilio, pjūklo naudojimas (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu). <i>Eksperimento pabaigoje</i>					
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai					+		
7 - pakankamai		+	+			+	+
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai				+			
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo	+						
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

17 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Praktiškas susipažinimas su oro ženklais, dangaus kūnais. Mokėjimas naudotis kompasu, žemėlapiu, skautų kelionės ženklais (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu) <i>Eksperto pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - 1. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai						+	+
5 - silpnai			+				
4 - blogai	+	+					
3 - labai blogai					+		
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo				+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

18 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Praktiškas susipažinimas su oro ženklais, dangaus kūnais. Mokėjimas naudotis kompasu, žemėlapiu, skautų kelionės ženklais (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu) <i>Eksperto pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - 1. gerai							
8 - gerai						+	+
7 - pakankamai			+				
6 - patenkinamai							
5 - silpnai	+						
4 - blogai		+			+		
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo				+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

19 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Įvairių mazgų (audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vašeliu <i>Eksperto pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - 1. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai	+					+	+
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo							
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems		+	+	+	+		

20 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Įvairių mazgų (audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vašeliu <i>Eksperto pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - 1. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai	+					+	+
5 - silpnai							
4 - blogai		+	+	+	+		
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo							
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

21 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Rikiuotės elementų žinios (komandos: „išsirikiuok“, „lygiuok“, „paeilui išsiskaičiuok“, „dešinèn“, „kairèn“, žygiavimas) <i>Eksperto pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai	+	+				+	+
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+		+		
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems				+			

22 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Rikiuotės elementų žini (komandos: „išsirikiuok“, „lygiuok“, „paeilui išsiskaičiuok“, „dešinèn“, „kairèn“, žygiavimas) <i>Eksperto pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai	+					+	+
5 - silpnai							
4 - blogai		+					
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+	+	+		
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

23 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Garsiniai ir rankiniai signalai, švilpesiai, Morzės abėcėlė (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu) <i>Eksperto pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo							
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems	+	+	+	+	+	+	+

24 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Garsiniai ir rankiniai signalai, švilpesiai, Morzės abėcėlė (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu) <i>Eksperto pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai	+					+	+
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo		+	+	+	+		
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

25 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Sportiniai, judrieji, skautiški žaidimai (praktinis patikrinimas eksperimento pradžioje. Teorinės ir praktinės žinios, žaidžiant: supaprastintą krepšinį, kvadratą, judr.žaid. "medžiotojas ir kiškiai", „skautiškas buldogas“) <i>Eksperimento pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai		+					
5 - silpnai					+		
4 - blogai	+					+	+
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+	+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

26 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Sportiniai, judrieji, skautiški žaidimai (praktinis patikrinimas eksperimento pradžioje. Teorinės ir praktinės žinios, žaidžiant: supaprastintą krepšinį, kvadratą, judr.žaid. "medžiotojas ir kiškiai", „skautiškas buldogas“) <i>Eksperimento pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai		+					
6 - patenkinamai	+				+	+	
5 - silpnai							+
4 - blogai							
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+	+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

27 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Poilsio ir komiški, lietuvių liaudies žaidimų ir šokių teorinės ir praktinės žinios <i>Eksperimento pradžioje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai							
5 - silpnai							
4 - blogai	+	+			+	+	+
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+	+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

28 lentelė

Veiklos rūšies vertinimas

Tiriamasis	X	X	X	X	X	X	X
	1	2	3	4	5	6	7
	Poilsio ir komiški, lietuvių liaudies žaidimų ir šokių teorinės ir praktinės žinios <i>Eksperimento pabaigoje</i>						
Veikos rūšis balais							
10 - puikiai							
9 - l. gerai							
8 - gerai							
7 - pakankamai							
6 - patenkinamai	+	+					+
5 - silpnai							
4 - blogai					+	+	
3 - labai blogai							
2 - nedalyvavo veikloje, tik pasyviai stebėjo			+	+			
1 - savo noru visiškai nedalyvavo veikloje, trukdė kitiems							

3.5. Tyrimo rezultatų apdorojimo metodologija

Statistinės analizės taikymas, norint apskaičiuoti skautiškų veiklų prieš eksperimentą ir po eksperimento vidurkio lygybę, kai imties dispersija yra žinoma

Eksperimente dalyvavo 7 vienos Šiaulių globos įstaigos ugdytiniai, turintys lengvą proto negalę. Eksperimente dalyvavo 3 berniukai ir 4 mergaitės. Jų amžius nuo 10 iki 15 metų. Eksperimentas vyko dviem etapais-2007/2008 mokslo metų pradžioje ir pabaigoje: 2007 rugsėjo mėnesį ir 2008 kovo mėnesį.

Duomenų statistinė analizė atlikta programa Microsoft Office Excel - 2006.

Norėdami patikrinti, ar pagal darbo autorės parengtą adaptuotą programą spec. poreikių asmenims, tiriamųjų praktinių ir teorinių žinių, mokėjimų bei įgūdžių statistinė vidurkio lygybė skaičiui, kai dispersija yra žinoma, kaip ir kiek pakito po eksperimento. Pasirinkome statistinės analizės metodą.

Pasak Čekanavičiaus(2006), statistinė analizė – tai mįšlingos, dažnai keistos manipuliacijos su eksperimento duomenimis siekiant nuslėpti, kad eksperimentas žmonijai neturi jokios reikšmės. Įprasta skaičiavimams naudoti kompiuterį.

„Šiuolaikinė statistika-tai mokslas apie informacijos rinkimą, sistemimą, analizavimą.ir interpretavimą“ .(Čekanavičius V., Murauskas G., 2006. p.9).

Pirmiausiai apskaičiavome imties vidurkį pagal formulę :(žr.29 lentelę)

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$$

Sekančiu etapu apskaičiavome imties dispersiją pagal formulę:(žr.29 ir 30 lenteles)

$$s^2 = \frac{(x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + \dots + (x_n - \bar{x})^2}{n}$$

Trečiu etapu apskaičiavome vidutinį kvadratinį nuokrypį pagal formulę:(žr. 29 lentelę)

$$S = \sqrt{s^2}$$

**Veiklų rūšių (kuriose dalyvavo tiriamieji) rezultatų suvestinė
prieš eksperimentą**

Veiklos vertinimas prieš eksperimentą										
Veiklos rūšis	Tiriamieji							Imties vidurkis	Imties dispersija	Vidutinis kvadratinis nuokrypis
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7			
1	5	4	5	6	5	5	6	5,14	0,48	0,69
2	9	2	5	5	2	8	9	5,71	9,24	3,04
3	1	6	6	2	7	5	5	4,57	4,95	2,23
4	4	4	5	2	3	6	6	4,29	2,24	1,50
5	4	1	1	1	1	4	4	2,29	2,57	1,60
6	4	4	2	1	2	4	4	3,00	1,67	1,29
7	1	1	1	1	1	1	1	1,00	0,00	0,00
8	4	6	2	2	5	4	4	3,86	2,14	1,46
9	4	4	2	2	4	4	4	3,43	0,95	0,98

**Veiklų rūšių (kuriose dalyvavo tiriamieji) rezultatų suvestinė
po eksperimento**

Veiklos vertinimas po eksperimento										
Veiklos rūšis	Tiriamieji							Imties vidurkis	Imties dispersija	Vidutinis kvadratinis nuokrypis
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7			
1	6	6	7	6	6	6	6	6,14	0,14	0,38
2	10	2	5	5	2	10	10	6,29	13,57	3,68
3	2	7	7	4	8	7	7	6,00	4,67	2,16
4	5	4	7	2	4	8	8	5,43	5,29	2,30
5	6	4	4	4	4	6	6	4,86	1,14	1,07
6	6	4	2	2	2	6	6	4,00	4,00	2,00
7	4	2	2	2	2	4	4	2,86	1,14	1,07
8	6	7	2	2	6	6	5	4,86	4,14	2,04
9	6	6	2	2	4	4	6	4,29	3,24	1,80

Ketvirtu etapu apskaičiavome kriterijaus statistiką pagal hipotezę(žr.28 lentelę)

$$Z = \frac{\bar{x} - a}{\sigma / \sqrt{n}}$$

Kriterijaus statistiką apskaičiavome remdamiesi sprendimo priėmimo taisykle: „tegu reikšmingumo lygmuo lygus α . Hipotezė H_0 atmetama(taigi μ statistikai reikšmingai skiriasi nuo a), jeigu. $|Z| > z_{\alpha/2}$ Čia $z_{\alpha/2}$ yra standartinio normaliojo skirstinio $\alpha/2$ lygmens kritinė reikšmė. Hipotezė H_0 neatmetama, jeigu $|Z| \leq z_{\alpha/2}$.

Pateikiame suapvalintą $z_{\alpha/2}$, kuri lygi $z_{0,025} = 1,96$.

31 lentelė

**Veiklos rūšių ir kriterijaus statistikos
santykių palyginimas**

Veiklos rūšis	Kriterijaus statistika pagal hipotezę
1	7,00
2	0,41
3	1,75
4	1,32
5	6,36
6	1,32
7	4,60
8	1,30
9	1,26

Statistinę hipotezę apskaičiavome :

$$\begin{cases} H_0 : \mu = \alpha, \\ H_1 : \mu \neq \alpha. \end{cases} \text{ kur } \alpha = 0.05$$

- 1) Kadangi $|Z_1| = |7| = 7 \geq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.1(Atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 2) Kadangi $|Z_2| = |0,41| = 0,41 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.2 (Maisto gaminimas (sumuštinių tepimas, kiaušinių, košių, arbatos virimas, blynų, bulvių kepimas)) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 3) Kadangi $|Z_3| = |1,75| = 1,75 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.3 (Laužo kūrimas, taisyklingas kirvio, peilio, pjūklo naudojimas) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 4) Kadangi $|Z_4| = |1,32| = 1,32 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.4 (Praktiškas susipažinimas su oro ženklais, dangaus kūnais. Mokėjimas naudotis kompasu, žemėlapiu, skautiškais kelio ženklais)vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 5) Kadangi $|Z_5| = |6,36| = 6,36 \geq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.5 (Įvairių mazgų (audėjo, žvejo, policininko), kilpų rišimas, nėrimas vašeliu)vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi nuo vertinimo prieš eksperimentą.

- 6) Kadangi $|Z_6| = |1,32| = 1,32 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.6 (Rikiuotės elementų žinios) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 7) Kadangi $|Z_7| = |4,60| = 4,60 \geq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.7 (Garsiniai ir rankiniai signalai, švilpesiai, murzės abėcėlė) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 8)
- 9) Kadangi $|Z_8| = |1,30| = 1,30 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.8 (Sportiniai, judrieji, skautiški žaidimai) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.
- 10) Kadangi $|Z_9| = |1,26| = 1,26 \leq 1,96 = Z_{0,025} = Z_{0,05/2}$, tai H_0 atmetama. Taigi veiklos Nr.9 (Lietuvių liaudies žaidimai, šokiai, poilsio ir komiški žaidimai) vertinimas po eksperimento statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo vertinimo prieš eksperimentą.

Galime daryti išvadą, kad įvairių skautiškų veiklų, kurių pagrindinis faktorius yra taikomoji kūno kultūra, statistinis vertinimas prieš ir po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi vertinant 1-ąją veiklos rūšį (atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytikslis griovio gylio, namo, medžio aukščio žinojimas (m.), kūno dalių apimčių žinojimas (cm.)) ir 5-ąją veiklos rūšį (įvairių mazgų audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vašeliu).Statistinis vidurkis reikšmingai nesiskiria , vertinant 2-ąją; 3-iąją; 4-ąją;6-ąją; 7-ąją; 8-ąją ir 9-ąją skautiškų veiklų rūšis (žr. 6, 7, 8, 9, 10 priedus).

Išvados ir rekomendacijos

1. Skautybės metodai, paremti praktine veikla, susijusia su taikomąja kūno kultūra, padeda įgalinti proto negalią turinčius asmenis į skautišką veiklą.

2. Skautiška veikla padeda visapusiškai ugdyti neįgalų asmenį.

3. LS skautų vadovai yra kompetentingi savo vadovaujamos draugovės ugdyti specialiųjų poreikių asmenį. 4. % skautų vadovų įvairiose Lietuvos draugovėse ugdo specialiųjų poreikių asmenis.

4. Šiaulių krašto (Lietuvos Skautijos vienetas, atitinkantis Šiaulių apskritį) skautų tėvai/globėjų požiūris į neįgalius skautus ir kandidatus į skautus labai tolerantiškas. Tik 11 % apklaustųjų nenorėtų, jog į jų vaikų skautų draugovę būtų integruojami specialiųjų poreikių asmenys.

5. Šiaulių krašte 23 % skautų draugovių yra ugdomi neįgalūs skautai arba kandidatai į skautus. Didžiausią procentą (23 %) sudaro vaikai su specifiniais pažinimo sutrikimais ir neišlavėjusiais pažinimo procesais, vaikų su emocijų ir elgesio ir socialinės raidos sutrikimais yra 20 %; su kompleksiniais sutrikimais-18 % ;su regos sutrikimais-16 %; su intelekto sutrikimais-14 % . Šiaulių krašto skautų draugovėse nėra ugdomi vaikai su klausos sutrikimais, judesio ir padėties sutrikimais, lėtiniais somatiniais neurologiniais sutrikimais.

6. Kuo didesnę įvairių praktinių žinių, mokėjimų ir įgūdžių potencialą turi tiriamasis, tuo jis greičiau įsisavina neįgaliesiems adaptuotą kandidatams į skautus programą.

7. Įvairių skautiškų veiklų, kurių pagrindinis faktorius yra taikomoji kūno kultūra, statistinis vertinimas prieš ir po eksperimento statistiškai reikšmingai skiriasi vertinant 1-osios veiklos rūšies tiriamųjų žinias, mokėjimus ir įgūdžius(atstumų, aukščių matavimas praktiškai ir popieriuje (apytikslis griovio gylio, namo, medžio aukščio žinojimas (m.), kūno dalių apimčių žinojimas (cm.)) ir 5-osios veiklos rūšį (įvairių mazgų audėjo, žvejo, policininko, palapinės), kilpų rišimas, nėrimas vąšeliu). Statistinis vidurkis reikšmingai nesiskiria, vertinant tokias veiklos rūšis: 2) Maisto gaminimas (sumuštinių tepimas, kiaušinių, košių, arbatos virimas, blynų, bulvių kepimas); 3) Laužo kūrimas, taisyklingas kirvio, peilio, pjūklo naudojimas (praktinis patikrinimas skautiško žygio metu); 4) Praktiškas susipažinimas su oro ženklais, dangaus kūnais. Mokėjimas naudotis kompasu, žemėlapiu, skautų kelionės ženklais ; 6) Rikiuotės elementų žinios (komandos: „išsirikiuok“, „lygiuok“, „paeiliui išsiskaičiuok“, „dešinèn“, „kairèn“, žygiavimas; 7) Garsiniai ir rankiniai signalai, švilpesiai, Morzės abėcėlė ; 8) Sportiniai, judrieji, skautiški žaidimai (praktinis patikrinimas eksperimento pradžioje. Teorinės ir praktinės žinios, žaidžiant: supaprastintą krepšinių, kvadratą, judr. žaid. „medžiotojas ir kiškiai“; 9) Poilsio ir komiško, lietuvių liaudies žaidimų ir šokių teorinės ir praktinės žinios .

9. Dalyvavimas skautiškoje veikloje teigiamai įtakoja integruotų neįgalių vaikų požiūrį į gyvenimą.

8. Hipotezė: *tikėtina, jog proto negalę turintys vaikai, integruoti į skautų vienetą, sugebės įsisavinti jiems parengtą ir adaptuotą kandidatams į skautus programą, paremtą taikomąja kūno kultūra, jų žinios, mokėjimai, įgūdžiai žymiai pagerės eksperimento pabaigoje, pasitvirtino.*

Rekomendacijos:

Siūloma integruoti neįgalius 10-14 metų vaikus į skautų organizaciją ir dirbti pagal adaptuotą kandidatams į skautus programą.

Literatūra

1. Adaškevičienė E., (1999) *Vaiko sveikatos ugdymas*. Vilnius. P.138
2. Adaškevičienės E., (2004). *Respublikinio simpoziumo „Fizinis aktyvumas ir sveikata“ pranešimų medžiaga*. Vilnius.
3. Adomaitienė R., Augustinaitytė-Jurčikonienė G., Morkūnienė A., Ostaševičienė V., Samsonienė L., Skučas V. (2003), *Taikomoji neįgaliųjų fizinė veikla*. Kaunas.
4. Adomaitytė, R., (1994). *Nuogi tarp vilkų/Šeima*. Nr.10.
5. Ambrukaitis J., Vaitkevičienė A., (Red.) (2007). *Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas*. IX d. Šiauliai, ŠU .
6. Baden-Powell'is, (1977). *Skautų vadovui*. Čikaga.
7. Baden-Powell'is, R., (1998). *Skautybė berniukams*. Klaipėda. P 5.
8. Barkauskaitė M., Grinevičienė V., Indašienė V., Pūkinskaitė R., (2001). *Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas*. Vilnius.
9. Baršauskienė Z., (2002) Specialiosios mokyklos neįymiai sutrikusio intelekto ugdytinių socialinės adaptacijos ypatumai, *Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas, VI d., Šiauliai: ŠU leidykla*, P.18.
10. Bobrova L., Mackevičius L., Norkus S., (2004) *Specialiosios mokyklos kūno kultūros metodikos realizavimas pedagoginėje praktikoje*. Šiauliai.
11. Budzinauskienė E., Budzinauskas V., (1999). *Žingsniai. Pilietiškumo pradmenys*. Vilnius.
12. Burneckienė, I., Kaffemanienė, I., (2001). *Specialiųjų poreikių vaikų žaidimų gebėjimų ugdymas*. Šiauliai.
13. Juozaitytė A., (2000). Sėkmingo vaikų mokymo(-si) integruotoje grupėje sąlyga-individualių skirtumų recepcija, *Pedagogika* Nr.45, Vilnius. P.61.
14. Butkevičienė R., (2001). Šeimų su neįgaliais vaikais problemos. *Filosofija, sociologija*. Nr.1, P.62-63.
15. Čaikauskienė L., Jonynienė R., Knyzelienė A., (2007). *Matematika*. Kaunas, Šviesa.
16. Čekanavičius V., Murauskas G., (2006). *Statistika ir jos taikymai*. Vilnius, TEV.
17. Daulenskienė J.N.V., (2003). *Protinio atsilikimo klinika*. Šiauliai.
18. R.Dumčiūtė (Red.) (2006). *Jaunesniųjų skautų vadovo knyga Interamerican Scout Office world Organization of the Scout Movement*, Lietuvos skautija.
19. Gero pėdsekio privalumas (1989). //Pėdsekys. Nr.3.
20. Hansenas, S.S., (1996). *Geriausios programos jaunimo grupėms*. P. 13, Kaunas.

21. Jacikevičius A., (1995). *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius: žodynas.
22. Jovaiša L.,(1995). *Hodegetika*. Vilnius: Agora P.95.
23. Jurgėla-Jurgelevičius, (1929). *Skautų vadovas Id.*. Kaunas.
24. Jurgėla – Jurgelevičius,P., (1975). *Lietuviškoji skautija*, Brooklyn.
25. Kampe,K. (1991). *Skaučių įstatai ir pasaulis*// Mūsų Vytis, Nr 4, Čikaga.
26. Kazlauskas V., (1991). *Skautai*, Vilnius.
27. Kiplingas R.,(2004) *Džiunglės*. Vilnius. P.29.
28. *Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 5 str.* (2004 gegužės 11 d. Nr IX-2228).
29. *Lietuvos respublikos specialiojo ugdymo įstatymas*// Žinios,(1998). Nr.115-3228.
30. *Lietuvos Skautijos įstatai*, patvirtinti 2002 lapkričio 9 d..
31. LR ŠMM „*Kūno kultūra silpnesnės sveikatos moksleiviams. Metodinės rekomendacijos*“ (1999).Vilnius
32. Lewis J., (1999). *Kaip vadovauti skilčiai*. Telšiai.
33. Lizdenienė, S.,(2005) *Mylėk savo artimą*//Šiaulių „Juventos“ mokyklos laikraštis Gama C-dur, 2005-12-22 Nr. 3(33).
34. Silvio Martinelli(Red.),*T-Kit*“*apie Organizacijų valdymą. Mokymo vadovas Nr.1*, (2000). Strasbūras, Europos Tarybos leidykla.
35. Mockevičienė D., Vaitkevičius J.V., Bakanovienė T., (2005). *Neįgalaus vaiko reabilitacija Šiauliuose*, Šiauliai.
36. Olsevičiūtė,G (2006). *Gražiausios ir šviesiausios mūsų kandidačių ir junjorų mintys*//Ad Meliorem!, nr. 3 (42) P.11.
37. Paltarokas A, (1994). *Artimui*//Skautų aidas Nr.2 P.18.
38. Philips R, (1999). *Skilčių sistema*. Telšiai.
39. Pilipauskas Ž, (1995). *Kas yra jaunimo programa?*. Plungė.
40. Ruškus J.,(1997). Tarpusavio santykių pedagogika ir žmogus, turintis negalę. *Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas. Mokslinės k-jos medžiaga* (1997-01-29-30). Šiauliai. P.194-195.
41. Ruškus J., (1997). *Neįgalus asmuo ir visuomenė. Sąveikos raida ir perspektyva*. Šiauliai.
42. Ruškus, J., *Negalės fenomenas/Monografija*,-Šiauliai: ŠU, 2002.P 114.
43. Ruškus J.,(2002). *Negalės fenomenas*. Šiauliai.

44. Ruškus, J., Mažeikis, G., (2003) *Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas*, Šiauliai, P.191.
45. Saulaitis A., (1975). *Skautiškų vienetų vadovai ir vadovės*. Čikaga.
46. Saulaitis, A., (1971). *Skautų užsiėmimai*, Čikaga. LSS brolijos leidinys.
47. Saulaitis A., (2002). A, *Kito link. Žaidimai ir sielovados pratimai jaunimui*, P.7. Kaunas.
48. Sese, budėk (1983). Čikaga. LSS seserijos leidinys.
49. „Skautų aidas“, 2005-2006m, Kaunas.
50. Skautų aidas (1998). P.14.
51. Skairys, Ž., (1990). *Skautiškos pamokėlės/Moksleivis*. Nr.2.
52. Skautų kalendorius (2000). Kaunas: LS.
53. Statkus V., (1964). *III-io patyrimo laipsnio skautas*. Čikaga.
54. Stūronaitė G., Navickaitė D., Kasperūnas P., (2006). *Projektų rašymas ir vadyba. Dalomoji medžiaga*. P.3. Lietuvos skautija. Kaunas.
55. Šalkauskis, (1990). P.12. *Jaunuomenė ir gyvoji dvasia// Jaunimo gretos* Nr.1
56. Tupčiauskas R., (1994). *Skautai šiandien//Skautų aidas* Nr.3, P.2.
57. Vaitkevičius J.V., (2005). *Integruoti neįgalūs vaikai: sveikatos priežiūra ir gyvenimas, Lietuvos katalikų mokslo akademija, suvažiavimo darbai, XIX tomas, III knyga*, Vilnius. P.1333-13340.
58. Vaitkevičius J. V., (2005). *Sveikatos rizikos veiksnių valdymas ir savikontrolė ugdymo srityje*. Šiauliai: Šiaurės Lietuva.
59. Valickas G., (1991). *Asmenybės savęs vertinimas*. Vilnius.
60. Vilūnienė A., Volbekienė V., (2004). *Kūno kultūros pamoka*. Kaunas, LKKA.
61. Volbekienė V., (2004). *Fizinis aktyvumas: gyvenimo įgūdžių pamokos*. Vilnius.
62. <http://www.socmin.lt/index.php> (žiūrėta 2008-04-02).
63. http://www.mruni.eu/mru.lt_dokumentai/katedra (žiūrėta 2008-03-02).
64. <http://www.ls.vjg.lt/home.htm> (žiūrėta 2006-01-14).
65. <http://www.scout.com/> (žiūrėta 2007-02-16).
66. <http://www.skautai.lt/> (žiūrėta 2007-11-02).
67. <http://www.specialscouting.com/> (žiūrėta 2008-02-07).
68. <http://www.akademikai.lt/> (žiūrėta 2006-09-09).
69. http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3984&p_k=1 (žiūrėta 2008-04-02).

70. http://www.nplc.lt/nj/Dokumentai/Uzs_teis_aktai/vaiko%20teisui%20konvencija.htm
(žiūrėta 2008-03-12).
71. <http://www.pedagogika.lt/puslapis/svietimas/>(žiūrėta 2008-03-07).
72. Žalnieravičiūtė, M.,(2005). *Skautai organizavo gerumo akciją*//Šiaulių kraštas. 2005-12-30, Nr.30 (4275).
73. Želvys R., (1995). *Bendravimo psichologija*. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerijos valstybinis leidybos centras.
74. Žilionis, R., (1990). *Skautiškos vasaros romantika*//Šiaulių naujienos 1990-06-22.
75. R.Žukauskienės (1996). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.
76. Auxter D.M. et al., (1993). *Principles and methods of adapted physical education and recreation.mosby-Year Book*.
77. Grauel L., Johst V., Meyer-Probst B., (1985). *Schritt um schritt . Die entwicklung des kindes bis ins 7. Lebensjahr .VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlin*.
78. Бондарь Л., (1996). *Введение в скаутинг .Женева . СТ.5*.
79. Божович Л. И., (1968). *Личность и ее формирование и детском возрасте .Москва*.
80. Джемс У., (1982). *Личность Психология личности. Тексты*. Москва.
81. . Зейгарник Б .В.,(1982). *Теории личности в зарубежной психологии* .Москва .

Summary

Master's thesis

The theoretical analysis of the scouts ideology, principles, and history review is carried out in the present paper. Statutes of the Scouts of Lithuania are introduced, the methods of the Scouts of Lithuania from the educational aspect are described too. The history of the origin and development of special education is reviewed, the basic legislation and acts of law, connected to the integration of the disabled into the society, are introduced as well.

The hypothesis is formulated in the following way: *it is probable, that mentally handicapped children, integrated into the unit of scouts, will be able to understand the program for candidates to the scouts, that is prepared and adapted to them, based on the applied physical education, their knowledge and abilities will increase greatly at the end of the experiment.*

The phenomenological qualitative research is carried out with the help of the written questionnaire, oral survey (interview) and the gained data analysis in the course of the observation, method of the statistical and medical documents analysis. In order to find out the equality of the statistical average of the researched scouts' practical activities, knowledge and abilities' alternation, the statistical analysis is performed. The research of the attitude of the society (LS scoutmasters, parents/foster parents of the scouts and scouts (of different age groups)) towards the integration of the disabled people into the scouts activities, is carried out.

7 mentally handicapped teenagers of the age 10-15, living in Šiauliai children foster-home "Šaltinis" participated in the research. 3 of them are boys and 4 are girls. 4 are studying in J.Laužikas School, 2 in Ringuva Special School, 2 in Šiauliai Speech Therapy School. The research was performed in the year 2007-2008.

Also, the following participants took part in the research:

- 1) 84 LS scoutmasters.
- 2) 44 parents/foster parents of the scouts of Šiauliai district.
- 3) 80 scouts from Šiauliai district.

In the research we followed these basic regulations:

1. Methods of scouts, based on the practical activity, connected to the applied physical education, help to enable mentally handicapped people into the scouts' activities.
2. Scouts activities help to educate the disabled person universally.

The most important conclusions of the society's attitude towards the integration of the disabled into the scouts' activity:

1. *LS scoutmasters are competent in their guiding associations to educate the person with special needs. 4% of scoutmasters in various associations of Lithuania educate people with special needs.*
2. *The attitude of the scouts' parents/foster parents towards the disabled scouts and candidates to the scouts of Šiauliai district (the unit of Lithuanian Scouts, corresponding Šiauliai district) is very tolerant. Only 11% of the researched would not like, that the people with special needs would be integrated into the scouts' association of their children.*
3. *In 23% of the scouts associations of Šiauliai district disabled scouts or candidates into scouts are educated. Educated children with specific cognition disorders and uncultivated processes of cognition comprise the biggest percent (23%) in these associations, 20% are children with emotional, behavior and social development disorders; 18% with complex disorders; 16% with sight disorders; 14% with intellect disorders. Children with hearing, movement and position, somatic neurological disorders are not educated in the scouts' associations of Šiauliai district.*

The conclusions of the research of the most important practical activities, knowledge and abilities' alternation of the scouts are as follows:

1. *The bigger the potential of the various practical knowledge and abilities the researched have, the faster they understand the program, adapted for the disabled candidates to the scouts.*
2. *The statistical evaluation before and after the experiment, the main factor of which is the applied physical education, differs while evaluating the knowledge and abilities of the respondents of the first activity (distance, measuring of height practically and on the piece of paper (approximate knowing of the depth of the ditch, height of the tree, house (m), size of the body parts (cm)) and of the fifth activity (various knots, weaver's, fisherman's, policeman's, tent's), tying the loop, crochet.*

The hypothesis: it is likely, that mentally handicapped children, integrated into the unit of scouts, will be able to understand the program for candidates to the scouts, that is prepared and adapted to them, based on the applied physical education, their knowledge and abilities will increase greatly at the end of the experiment, has proved out.

The key concepts of the research: special needs, disabled, person with intellect disorder, children with special needs, integration, inclusion, scout.

Priedai